Euroopan unionin
virallinen lehti

C 240

Suomenkielinen laitos

Tiedonantoja ja ilmoituksia

62. vuosikerta

16. heinäkuuta 2019

Sisältö

I

PÄÄTÖSLAUSELMAT

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea

ETSK:n 543. täysistunto, 15.5.2019–16.5.2019

2019/C 240/01 Päätöslauselma aiheesta ”Menkäämme äänestämään yhtenäisen Euroopan puolesta” 1

LAUSUNNOT

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea

ETSK:n 543. täysistunto, 15.5.2019–16.5.2019

2019/C 240/02 Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Sukupuolten tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä”(oma-aloitteinen lausunto) 3

2019/C 240/03 Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Taloudellinen, teknologinen ja sosiaalinen murros ikääntyneille tarjottavissa kehittyneissä terveyspalveluissa” (oma-aloitteinen lausunto) 10

2019/C 240/04 Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Asbestityöt energiaperuskorjaushankkeissa” (oma-aloitteinen lausunto) 15

2019/C 240/05 Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Yhteisötalouden yritysten merkitys Euroopan unionin yhteenkuuluvuuden ja demokraattisuuden parantamisessa” (puheenjohtajavaltio Romanian pyytämä valmisteleva lausunto) 20

FI

2019/C 240/06 Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Hyväntekeväisyyden hyödyntämättömät mahdollisuudet Euroopassa” (Puheenjohtajavaltio Romanian pyytämä valmisteleva lausunto) 24

III *Valmistavat säädökset*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea

ETSK:n 543. täysistunto, 15.5.2019–16.5.2019

2019/C 240/07 Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) N:o 904/2010 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse hallinnollisen yhteistyön lujittamiseen tähtäävistä toimenpiteistä alv-petosten torjumiseksi” *(COM(2018) 813 final – 2018/0413 (CNS))*..... 29

2019/C 240/08 Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista ”Ehdotus neuvoston direktiiviksi direktiivin 2006/112/EY muuttamisesta tiettyjen maksupalveluntarjoajia koskevien vaatimusten käyttöön ottamiseksi” *(COM(2018) 812 final – 2018/0412(CNS))*ja ”Ehdotus neuvoston direktiiviksi 28 päivänä marraskuuta 2006 annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY muuttamisesta tavaroiden etämyyntiä ja tiettyjä kotimaisia tavaroiden luovutuksia koskevien säännösten osalta” *(COM(2018) 819 final – 2018/0415(CNS))* 33

2019/C 240/09 Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Kestävä biotalous Euroopalle: talouden, yhteiskunnan ja ympäristön välisen yhteyden lujittaminen” *(COM(2018) 673 final)* 37

2019/C 240/10 Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2015/757 muuttamisesta alusten polttoöljynkulutusta koskevien tietojen maailmanlaajuisen tiedonkeruujärjestelmän huomioon ottamiseksi” *(COM(2019) 38 final – 2019/0017 (COD))* 41

2019/C 240/11 Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Sisämarkkinat muuttuvassa maailmassa – Ainutkertainen voimavara, joka edellyttää uutta poliittista sitoutumista” *(COM(2018) 772 final)* 44

2019/C 240/12 Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Koordinoitu tekoälysuunnitelma” *(COM(2018) 795 final)*..... 51

I

(Päätöslauselmat, suositukset ja lausunnot)

PÄÄTÖSLAUSELMAT

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

ETSK:N 543. TÄYSISTUNTO, 15.5.2019–16.5.2019

Päätöslauselma aiheesta ”Menkäämme äänestämään yhtenäisen Euroopan puolesta”

(2019/C 240/01)

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi täysistunnossaan 15. ja 16. toukokuuta 2019 (toukokuun 15. päivän kokouksessa) seuraavan päätöslauselman äänin 226 puolesta ja 4 vastaan 12:n pidättyessä äänestämästä.

Menkäämme äänestämään yhtenäisen Euroopan puolesta

Euroopan parlamentin vaalien kynnyksellä ja EU:n 27 jäsenvaltion valtion- tai hallitusten päämiesten Sibiussa (Romaniassa) 9. toukokuuta 2019 hyväksymä julistus Euroopan tulevaisuudesta huomioon ottaen Euroopan talous- ja sosiaalikomitea kehottaa EU:n kansalaisia käyttämään äänioikeuttaan.

EU:n perustana ovat yhteiset arvot – demokratia, ihmisoikeuksien suojelu, sananvapaus, oikeusvaltioperiaate, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, tasa-arvo, yhteisvastuullisuus ja demokraattinen osallistuminen. Näitä arvoja on puolustettava ja suojeltava jatkuvasti, sillä niiden ansiosta eurooppalaiset voivat elää avoimessa yhteiskunnassa, jossa jokaista kansalaista kunnioitetaan ja jossa meitä yhdistää eurooppalainen identiteetti oman kansallisen identiteettimme lisäksi.

Edessämme on nykyisin seuraavanlaisia yhteisiä ja monitahoisia haasteita:

— ilmastonmuutos

— sosiaalinen, taloudellinen ja alueellinen eriarvoisuus

— köyhyys

— työttömyys, erityisesti nuorisotyöttömyys

— kansalaistoiminnan mahdollisuuksien kaventuminen

— muuttoliike

— turvallisuuskysymykset ja terrorismi

— korruptio.

Nationalismi ei ole niihin mikään ratkaisu.

Ainoastaan **yhtenäisen Euroopan** avulla pystymme saamaan aikaan todellista edistymistä näissä kysymyksissä.

Kannatamme Eurooppaa, joka määrittää kansalaistensa tarpeet politiikkansa ja toimiensa ydinasiaksi ja varmistaa, että taloudellisiin, sosiaalisiin ja ympäristöön liittyviin haasteisiin puututaan yhdessä kestäväpohjaisella tavalla; Eurooppaa, joka takaa elämänlaadun ja työllisyyden, suotuisan ympäristön investoinneille ja yrittäjyydelle sekä entistä vahvemman taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden.

Kannatamme myös Eurooppaa, joka tarjoaa nuorille mahdollisuuksia hyödyntää potentiaaliaan ja edistää heidän aktiivista osallistumistaan EU:n poliittisiin prosesseihin.

Kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden edustajina työskentelemme yhdessä sellaisen EU:n puolesta, joka tuottaa tuloksia ja vastaa entistä menestyksekkäämmin kansalaistensa odotuksiin ja tarpeisiin.

Kehotamme kansalaisia kaikkialla Euroopassa menemään äänestämään tulevissa Euroopan parlamentin vaaleissa. Kehotamme kansalaisyhteiskunnan organisaatioita tekemään kanssamme rinta rinnan työtä kansalaisten saamiseksi äänestämään yhtenäisen Euroopan puolesta.

Bryssel 15. toukokuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

LAUSUNNOT

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

ETSK:N 543. TÄYSISTUNTO, 15.5.2019–16.5.2019

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Sukupuolten tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2019/C 240/02)

Esittelijä: **Indrė VAREIKYTĖ**

Komitean täysistunnon päätös	20.9.2018
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus”
Hyväksyminen jaostossa	24.4.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	15.5.2019
Täysistunnon nro	543
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	200/4/7

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Komitea katsoo, että sukupuolten tasa-arvo on yhteiskunnallinen kysymys ja että vain sukupuolten tasa-arvoon perustuva yhteiskunta voi olla taloudellisesti ja sosiaalisesti vahva. On siis taloudellinen ja sosiaalinen välttämättömyys, että naisia ja miehiä kohdellaan tasa-arvoisesti ja että heillä on yhtäläiset mahdollisuudet.

1.2 Sukupuolten tasa-arvo on EU:n keskeinen tavoite, mutta ETSK pitää valitettavana, että nykyvauhdilla sen saavuttaminen vie yli 100 vuotta, etenkin jos keskeisimpien kehittämisalojen takaiskut ja talouskasvun yleinen hidastuminen vaikeuttavat edistymistä entisestään.

1.3 Komitea katsoo, että EU:n ja sen jäsenvaltioiden on tehtävä kaikkensa saavuttaakseen sukupuolten tasa-arvoa koskevan kestävän kehityksen tavoitteen 5 vuoteen 2030 mennessä. Se kehottaakin laatimaan yhdennetyn ja kunnianhimoisen viisivuotisen sukupuolten tasa-arvoa koskevan EU:n strategian ([1]), joka kattaa seuraavan komission ja Euroopan parlamentin toimikauden, ja vaatii EU:n toimielimiä, valtiovaltaa, kansalaisyhteiskuntaa ja yksityissektoria sitoutumaan vahvasti sukupuolten tasa-arvoon, jotta kaikkiin tasa-arvonäkökohtiin voidaan puuttua kokonaisvaltaisesti ja tehokkaasti yhtä aikaa ja samalla tavoin vaikuttavin toimenpitein.

1.4 ETSK kehottaa säilyttämään sukupuolten tasa-arvon itsenäisenä tavoitteena tulevissa rahoituskehyksissä, sitoutumaan niissä selkeästi sukupuolten tasa-arvoon ja sen valtavirtaistamiseen sekä ottamaan sukupuoli-indikaattorit, sukupuolivaikutusten arvioinnin sekä sukupuolitietoisen budjetoinnin käyttöön kaikissa ohjelmissa ja kaikilla politiikanaloilla. Sukupuoliulottuvuus olisi sisällytettävä myös maakohtaisiin suosituksiin.

1.5 Komitea kehottaa Euroopan komissiota laatimaan hoitopalveluja koskevan paketin, jotta voidaan tehostaa Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanoa, ja tarkistamaan lastenhoitoa koskevia Barcelonan tavoitteita.

1.6 ETSK tuomitsee kaikki naisiin kohdistuvan väkivallan muodot ja kehottaa jäsenvaltioita, jotka eivät ole vielä ratifioineet Istanbulin yleissopimusta, pohtimaan uudelleen kantaansa. ETSK myös kehottaa komissiota lisäämään naisten verkkohäirinnän ja -kiusaamisen laittoman vihapuheen määritelmään. Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevien vertailukelpoisten tietojen keräämiseksi olisi otettava käyttöön EU:n laajuisia indikaattoreita, sillä tämä auttaisi kehittämään tehokkaita politiikkatoimia.

1.7 Komitea panee merkille, että naisten johtokuntapaikkoja koskevan direktiivin käsittely on edelleen EU:n neuvoston puheenjohtajavaltion Romanian asialistalla ja tavoitteena on lisätä naisten osallistumista päätöksentekoelimiin. Se kehottaa neuvostoa jatkamaan toimiaan ja etenemään direktiivin käsittelyssä. Lisäksi komitea kehottaa elinkeinoelämää ottamaan asiassa johtavan roolin ja lisäämään naisten osuutta ylemmissä päätöksentekotehtävissä.

([1]) EUVL C110, 22.3.2019, s. 26

1.8 ETSK kehottaa ryhtymään tehokkaisiin toimenpiteisiin, joilla varmistetaan naisten ja miesten yhtäläiset mahdollisuudet työmarkkinoilla ja eritoten poistetaan sukupuolten palkkaerot ja joilla puututaan sukupuoleen perustuvaan horisontaaliseen ja vertikaaliseen ammatilliseen eriytymiseen.

1.9 ETSK ehdottaa, että EU-tasolle perustetaan nopean oikeusavun rahasto antamaan tukea niille kansalaisyhteiskunnan organisaatioille, jotka riitauttavat tuomioistuimissa naisten oikeuksia loukkaavan kansallisen tai paikallisen lainsäädännön.

1.10 Komitea panee merkille median, mainonnan ja julkisten roolimallien merkityksen edistettäessä sukupuolten tasa-arvoa ja kehottaa ryhtymään toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että mainonta vaikuttaa pikemminkin myönteisesti kuin kielteisesti siihen, miten sukupuolten tasa-arvo esitetään ja miten sitä edistetään yhteiskunnassa.

1.11 ETSK kehottaa julkisia laitoksia ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioita koko EU:ssa edistämään sukupuolten tasa-arvoa toimintapolitiikoillaan ja ulkoisilla toimillaan sekä toteuttamaan esimerkillisiä sisäisiä toimia, kuten naisten osuuden lisääminen päätöksenteossa ja sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen kaikissa toimintapolitiikoissa ja menettelyissä.

1.12 Komitea kehottaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 300 artiklan 5 kohtaan viitaten neuvostoa tarkistamaan ETSK:n jäsenten nimeämistä käsitteleviä suuntaviivojaan ja suosittaa, että jäsenvaltiot esittävät jäseniä sukupuolten tasapuolisen edustuksen pohjalta. Komitea pyrkii varmistamaan sukupuolten tasa-arvon omissa toimissaan, valtavirtaistaa sukupuolten tasa-arvon työskentelyprosessissaan ja perustaa seurantaryhmän (follow-up group) asianmukaisten suuntaviivojen laatimiseksi.

2. **Yleistä**

2.1 Naisten ja miesten tasa-arvo on Euroopan unionin perusarvo ja tavoite, ja se on kirjattu Euroopan unionin perussopimuksiin ja perusoikeuskirjaan ja vahvistettu äskettäin Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa. Sukupuolten tasa-arvon saavuttamiseen tähtäävän lainsäädäntö- ja toimintakehyksensä lisäksi EU tukee Pekingin toimintaohjelman, kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen ja kansainvälisen väestö- ja kehityskonferenssin toimintaohjelman täytäntöönpanoa sekä niiden tarkistuskonferenssien tuloksia.

2.2 Euroopassa on lukuisia myönteisiä aloitteita, joilla puututaan sukupuolten epätasa-arvon erilaisiin näkökohtiin, mutta todellisen tasa-arvon kannustimet etenkin jäsenvaltioissa ja alueilla ovat monitahoisia ja monisyisiä. Saavutetusta yleisestä edistymisestä huolimatta ETSK pitää valitettavana, että nykyvauhdilla sukupuolten tasa-arvon saavuttaminen EU:ssa vie yli 100 vuotta. ETSK on kehottanut laatimaan kokonaisvaltaisen kestävän kehityksen strategian vuoteen 2030 ulottuvan kestävän kehityksen toimintaohjelman toteuttamiseksi. Tässä yhteydessä komitea katsoo, että EU:n ja sen jäsenvaltioiden on tehtävä kaikkensa saavuttaakseen sukupuolten tasa-arvoa koskevan kestävän kehityksen tavoitteen 5 vuoteen 2030 mennessä.

2.3 ETSK on myös huolissaan siitä, että sukupuolten tasa-arvon edistymistä saattavat tulevaisuudessa vaikeuttaa eräissä jäsenvaltioissa ilmenneet takaiskut sellaisilla aloilla kuin naisten taloudellinen voimaannuttaminen (työllisyys, yksityis- ja työelämän tasapainottaminen, sosiaaliset oikeudet, hoitokysymykset), koulutus, seksuaali- ja lisääntymisterveys ja siihen liittyvät oikeudet, naisiin kohdistuva väkivalta, naisten kansalaisjärjestöt sekä EU:n ja sen jäsenvaltioiden institutionaalisen ja poliittisen kehyksen painopistealat.

2.4 Lisäksi useiden Euroopan maiden talouskasvun ennustetaan hidastuvan, ja näin ollen on olemassa vaara, että sukupuolten tasa-arvo saattaa pudota alemmas jäsenvaltioiden ja yritysten asialistalla. On tärkeää, että makrotalouspolitiikkojen sukupuolivaikutukset arvioidaan perusteellisesti ja otetaan huomioon suunniteltaessa muun muassa veropolitiikkaa, sosiaalista suojelua ja yksityis- ja työelämän tasapainottamista koskevaa politiikkaa, jotta vältetään nykyisen sukupuolten epätasa-arvon kärjistyminen entisestään.

2.5 Komitea on sitä mieltä, että sukupuolten tasa-arvoa koskevien EU:n politiikkojen tehokkaan täytäntöönpanon eteenpäin vieminen ja varmistaminen edellyttää uutta viisivuotista sukupuolten tasa-arvoa koskevaa EU:n strategiaa, joka kattaa seuraavan komission ja Euroopan parlamentin toimikauden, sekä valtiovallan, kansalaisyhteiskunnan, yksityissektorin ja EU:n toimielinten uutta sitoutumista sukupuolten tasa-arvoon. Se on tarpeen paitsi oikeudenmukaisen ja tasa-arvoisen yhteiskunnan myös parhaan kollektiivisen reagoinnin varmistamiseksi torjuttaessa syrjiviä ja naisvihamielisiä populistisia liikkeitä, jotka parhaillaan haastavat demokraattisia yhteiskuntia.

2.6 Yleinen mielipide tukee tässä ETSK:n näkemystä, sillä suurin osa eurooppalaisista katsoo, että sukupuolten tasa-arvo on ratkaisevan tärkeää oikeudenmukaisen ja demokraattisen yhteiskunnan (91 prosenttia) ja talouden (87 prosenttia) kannalta sekä heille itselleen henkilökohtaisesti (84 prosenttia). Lisäksi niiden EU:n kansalaisten osuus, jotka haluaisivat EU:n lisäävän toimiaan kyseisellä politiikanalalla, on noussut vain kahdessa vuodessa (2016–2018) 10 prosenttiyksiköllä (55 prosentista 65 prosenttiin).

2.7 Komitea pahoitteleekin, että sukupuolten tasa-arvoa edistäviin toimiin varatut EU:n määrärahat vuosina 2014–2020 ovat vain 6,17 miljardia euroa eli noin 0,6 prosenttia kokonaismäärärahoista. ETSK kehottaa säilyttämään sukupuolten tasa-arvon itsenäisenä tavoitteena tulevissa rahoituskehyksissä, joissa on myös osoitettava selkeää sitoutumista sukupuolten tasa-arvoon ja sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamiseen ja joiden yhteydessä on huolehdittava sukupuoli-indikaattoreiden soveltamisesta, sukupuolivaikutusten arvioinnista sekä sukupuolitietoisesta budjetoinnista niin EU:n kuin jäsenvaltioiden tasolla. Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen ja varojen myöntäminen erityisesti sukupuolten tasa-arvoa edistäviin toimiin tulisi ottaa huomioon paitsi työllisyyttä ja sosiaalista osallisuutta ja perusihmisoikeuksia vahvistavissa ohjelmissa (esim. Euroopan sosiaalirahasto, perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelma, turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto sekä työllisyyttä ja sosiaalista innovointia koskeva Euroopan unionin ohjelma) myös politiikanaloilla, joiden ei katsota liittyvän suoraan sukupuolten tasa-arvoon mutta joilla saattaa olla merkittäviä sukupuolivaikutuksia, kuten tieto- ja viestintätekniikka, liikenne, kaupunkien ja maaseudun kehittäminen, elinkeinotoiminta, investointituki, kestävä kehitys ja ympäristöpolitiikka. Sukupuolten tasa-arvoulottuvuudesta, jota arvioidaan tasa-arvoindeksin perusteella, olisi tultava kiinteä osa eurooppalaista ohjausjaksoa, maaraportit ja maakohtaiset suositukset mukaan luettuina.

2.8 Äskettäisten #MeToo-kampanjaan liittyvien paljastusten lisääntymisen valossa komitea kiittää Euroopan oikeusasiamiestä siitä, että tämä on suositellut kaikille EU:n toimielimille tiukempia käytännesääntöjä, ja katsoo, että niitä olisi pikaisesti mukautettava ja sovellettava myös jäsenvaltioiden julkisissa laitoksissa.

2.9 ETSK kehottaa julkisia laitoksia ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioita koko EU:ssa sekä edistämään sukupuolten tasa-arvoa toimintapolitiikoillaan ja ulkoisilla toimillaan että toteuttamaan esimerkillisiä sisäisiä toimia, kuten naisten osuuden lisääminen päätöksenteossa ja sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen kaikissa toimintapolitiikoissa ja menettelyissä. Tällaiset toimet ovat toistaiseksi harvinaisia, mutta ne voisivat olla vahva myönteinen esimerkki muille julkisille laitoksille ja yrityksille. Ne voisivat niin ikään viedä eteenpäin keskustelua sukupuolten tasa-arvoa edistävistä toimenpiteistä eurooppalaisen yhteiskunnan kaikilla tasoilla.

3. **Talous**

3.1 Yhtäläiset mahdollisuudet taloudellisiin resursseihin eivät tarkoita vain naisten taloudellista riippumattomuutta, vaan kyseessä on kestäväpohjaista talouskasvua, laadukkaita työpaikkoja, sosiaalista koheesiota, hyvinvointia ja kilpailukykyä koskevien EU:n tavoitteiden saavuttamisen edellytys. Naisten kannustaminen osallistumaan työmarkkinoille on keskeisen tärkeää älykkään, kestäväpohjaisen ja osallistavan kasvun ja yleisemmin bkt:n kannalta sekä pyrittäessä varmistamaan, että EU hyödyntää täysipainoisesti käytettävissä olevia kykyjä.

3.2 Eurooppalaiset naiset kohtaavat työmarkkinoilla edelleen sitkeää sukupuoleen perustuvaa epätasa-arvoa ja eriytymistä ja sukupuolten välisiä palkkaeroja. Yksistään nämä maksavat EU:n bkt:lle vuoteen 2030 mennessä noin 240 miljardia euroa, ja niillä on sekä välittömiä vaikutuksia naisten nettopalkkaan että pitkän aikavälin vaikutuksia naisten sosiaaliturvaan ja eläkeoikeuksiin. ETSK suhtautuu näin ollen myönteisesti komission käynnistämään kuulemiseen, jonka tarkoituksena on arvioida direktiivin 2006/54/EY säännöksiä, joilla pannaan täytäntöön perussopimuksiin sisältyvä samapalkkaisuuden periaate, jotta voidaan varmistaa, että samanarvoisesta työstä maksettavan saman palkan periaate toteutuu entistä paremmin käytännössä.

3.3 Lyhennetty työaika voi olla valinta, mutta yli neljännes Euroopan väestöstä on tahtomattaan osa-aikatyössä. Naiset ovat osa-aikatyössä yliedustettuina, ja heidän valintaansa tehdä osa-aikatyötä vaikuttavat usein hoitovelvoitteet. Vastentahtoisen osa-aikatyön osuus on pienentynyt viime vuosina vain hieman (0,1 prosenttia). Yksi syy vastentahtoiseen osa-aikatyöhön on asianmukaisen hoitoinfrastruktuurin ja sellaisten joustotyömahdollisuuksien puute, jotka voisivat tarjota parempia mahdollisuuksia yksityis- ja työelämän tasapainottamiseen. Naiset ovat myös yleensä muita alttiimpia köyhyydelle, ja heidän uramahdollisuutensa ovat rajalliset. Lisäksi lähes kaksi kertaa vähemmän naisia kuin miehiä perustaa EU:ssa oman yrityksen.

3.4 ETSK kehottaakin ryhtymään tehokkaisiin toimenpiteisiin, joilla varmistetaan naisten ja miesten yhtäläinen osallistuminen työmarkkinoille ja puututaan sukupuoleen perustuvaan horisontaaliseen ja vertikaaliseen ammatilliseen eriytymiseen. Ensisijaisesti tulisi luoda naisille nykyistä enemmän mahdollisuuksia laadukkaaseen kokopäivätyöhön ja joustaviin työaikajärjestelyihin.

3.5 Komitea on sitä mieltä, että perheystävällisten ja sukupuolten tasa-arvoon tähtäävien työllisyyspolitiikkojen edistäminen ja sellaisten muutoksia aikaansaavien kohdennettujen toimien toteuttaminen, joilla voidaan tasapainottaa hoito- ja kotitöiden epätasaista jakautumista naisten ja miesten kesken, ovat olennaisen tärkeitä ([2]) etenkin, kun taloustilanne aiheuttaa yhä enemmän painetta työntekijöille. Sen valvominen, että työ- ja yksityiselämän tasapainottamisesta annettu EU:n direktiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, on keskeisessä asemassa, jotta voidaan varmistaa uudistukset, joilla tähdätään riittävään palkalliseen lomaan ja joustaviin työaikajärjestelyihin, sekä arvioida uusien toimenpiteiden vaikutusta siihen, miten isät käyttävät vanhempain- ja isyysvapaata.

([2]) EUVL C 129, 11.4.2018, s.44

3.6 Asianmukaiset toimet, kuten saatavilla olevien ja kohtuuhintaisten lastenhoito- ja pitkäaikaishoitopalvelujen tarjonta sekä toimenpiteet miehille tarkoitettujen perhevapaiden käytön edistämiseksi, ovat ratkaisevan tärkeitä, jotta vanhemmat ja omaishoitajat voivat aloittaa työnteon, jatkaa sitä tai palata työhön. ETSK kehottaa Euroopan komissiota laatimaan hoitopalveluja koskevan paketin, jotta voidaan tehostaa Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanoa ja täydentää työ- ja yksityiselämän tasapainoa koskevaa direktiiviä. Tällaiseen pakettiin tulisi sisältyä politiikkayhdistelmä, rahoitus ja kohdennettuja suosituksia. Lisäksi tulisi harkita lastenhoitoa koskevien Barcelonan tavoitteiden tarkistamista.

3.7 Työehtosopimusneuvotteluilla voi olla tärkeä rooli puututtaessa sukupuolten epätasa-arvoon työmarkkinoilla. ILO:ssa toimivan, työn tulevaisuutta käsittelevän maailmanlaajuisen komission antaman suosituksen sukupuolten tasa-arvoa edistävästä muutosvoimaisesta ohjelmasta tulisi ohjata työmarkkinaosapuolia, jäsenvaltioita ja EU:n toimielimiä näiden toiminnassa.

4. **Koulutus**

4.1 Naisten ja miesten koulutustason monista rohkaisevista muutoksista huolimatta stereotyyppisiä eriytymismalleja on edelleen olemassa kaikissa jäsenvaltioissa. Miehet ovat erittäin aliedustettuina naisten perinteisiin rooleihin liittyvillä aloilla, kuten terveys ja hyvinvointi, humanistiset ja taidealat sekä opettajakoulutus ja kasvatustieteet, mutta heitä on selvästi naisia enemmän luonnontieteiden, teknologian, insinööritieteiden ja matematiikan (STEM-alat) sekä tieto- ja viestintätekniikan aloilla. Tämä luo naisille lisähaasteita, sillä STEM-aloihin, tieto- ja viestintätekniikkaan ja tekoälyyn liittyvät taidot ovat jo nykyisin erittäin tärkeitä ja tulevaisuudessa ehdottoman välttämättömiä ([3]).

4.2 Naiset, joilla on heikot perustaidot ja jotka ovat vähän koulutettuja, tarvitsevat lisätukea parantaakseen asemaansa työmarkkinoilla, sillä sukupuolten väliset työllisyyserot ovat suurimmat tutkintoa vailla olevien ja vähän koulutettujen sekä risteävää syrjintää kohtaavien kohdalla. Nimenomaan heikossa asemassa oleviin naisryhmiin ja etenkin vammaisiin ([4]) ja monista haitoista kärsiviin naisiin kohdennetut poliittiset toimet auttaisivat parantamaan heidän osaamistasoaan.

4.3 Naisten osuus korkeakoulutuksessa on edelleen kasvussa, ja heitä on monilla korkea-asteen koulutuksen aloilla miehiä enemmän. Eriytyminen jatkuu kuitenkin sekä korkea-asteen koulutuksessa että ammatillisessa koulutuksessa, mikä rajoittaa uravalintoja muilla kuin perinteisillä aloilla sekä samanlaisia uramahdollisuuksia.

4.4 Tämän vuoksi on erittäin tärkeää jatkaa sukupuoleen perustuvien stereotypioiden ja eriytymisen purkamista koulutuksessa tukemalla sukupuolinäkökohdat huomioon ottavia opetussuunnitelmia, uraneuvontaa sekä mediakampanjoita, joilla kannustetaan poikia ja tyttöjä sekä naisia ja miehiä seuraamaan taitojaan ja kykyjään vastaavia urapolkuja. On edistettävä niiden naisten ja miesten ura- ja etenemismahdollisuuksia, jotka valitsevat muun kuin perinteisen alan, sekä luotava naisille mahdollisuuksia hyödyntää korkeaa koulutustasoaan miesten tavoin. On myös rikottava tiedemaailmassa työskentelevien naisten nykyisin kohtaama lasikatto ([5]) ja lisättävä tukimahdollisuuksia naisyrittäjille ([6]) etenkin muilla kuin perinteisillä aloilla. Lisäksi on suositeltavaa lisätä yleistä tietoisuutta sukupuolten tasa-arvokysymyksistä ja parantaa viranhaltijoiden ja toimihenkilöiden tasa-arvotaitoja.

5. **Naiset ja köyhyys**

5.1 Naisilla on muita suurempi köyhyysriski, mikä osittain johtuu alemmasta tuntipalkasta sekä yliedustuksesta vähimmäispalkan saajien keskuudessa ja matalampipalkkaisilla aloilla. Naiset tekevät todennäköisemmin osa-aikatyötä, tai heillä on joustamattomat työaikajärjestelyt tai enemmän hoitotyöstä johtuvia työpoissaoloja. Köyhyyden naisistumiseen on monia syitä, kuten naisten työn aliarviointi ja sukupuolten väliset palkkaerot. Sukupuolten välinen työllisyysero kasvaa huomattavasti, kun ihmiset saavat lapsia, mikä kuvastaa naisten vaikeuksia sovittaa yhteen lastenkasvatusta ja hoitovelvollisuuksia sekä työtään. Lisäksi se heijastaa raskaana olevien tai äitiyslomalta palaavien naisten syrjivää ja epäoikeudenmukaista kohtelua.

5.2 On erittäin tärkeää panna merkille, että naiset eivät ole yhtenäinen ryhmä ja että tarvitaan erityistoimia niitä naisia varten, jotka kohtaavat sukupuolesta riippumatonta syrjintää tai haittoja, esimerkkeinä vammaiset naiset, rasismista kärsivät naiset, hlbtiq+-henkilöt, maaseudulla asuvat naiset, maahanmuuttajat, pakolaiset tai turvapaikanhakijat sekä nuoret ja ikääntyneet naiset.

5.3 Komitea suosittaakin sellaisten toimien vahvistamista, joilla tuetaan sukupuolten tasa-arvoa työelämässä:

— Valtavirtaistetaan sukupuolten tasa-arvo taloudellista kehitystä edistäviin aloitteisiin.

([3]) EUVL C 173, 31.5.2017, s. 45
([4]) EUVL C 367, 10.10.2018, s. 20
([5]) EUVL C 12, 15.1.2015, s. 10
([6]) EUVL C 299, 4.10.2012, s. 24

— Edistetään tasa-arvoa työelämässä yhtäläisen taloudellisen riippumattomuuden ja taloudellisen turvallisuuden saavuttamiseksi.

— Tuetaan aloitteita, joilla lisätään tietoisuutta naisten taloudellisen riippumattomuuden merkityksestä köyhyyden vähentämisessä.

— Lievennetään keskeytyneistä työurista ja erilaisista työn muodoista johtuvia vaikutuksia, joiden vuoksi naiset ovat vaarassa ajautua köyhyyteen elämänsä aikana.

— Laaditaan erityisen heikossa asemassa oleviin ja köyhyysriskin eniten uhkaamiin naisryhmiin kohdennettuja poliittisia toimia.

— Jatketaan kansallisten eläkejärjestelmien uudistamista siten, että otetaan sukupuoliulottuvuus huomioon eläke-etuuksissa (esim. sisällyttämällä äitiys- ja isyysloma ja muut hoitotyöhön käytetyt vapaat eläkelaskelmiin).

— Torjutaan lapsiköyhyyttä ottamalla sukupuolinäkökulma huomioon ja soveltamalla kokonaisvaltaista toimintatapaa, jonka avulla luodaan yhteisvaikutusta sosiaalisen osallisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja muiden politiikanalojen välillä ja muiden politiikkojen ja rahoitusvälineiden kanssa.

— Tarkistetaan, hyväksytään ja jatketaan makrotaloudellisia toimintamalleja ja kehitysstrategioita, joissa otetaan huomioon köyhien naisten tarpeet ja ponnistelut.

6. **Ihmisoikeudet**

6.1 Sukupuolten tasa-arvo on perusperiaate, joka on erottamaton osa ihmisoikeuksia ja edellytys sille, että ihmisoikeuksia sovelletaan kaikkiin ja että kaikilla on mahdollisuus vedota niihin.

6.2 ETSK tuomitsee kaikki naisiin kohdistuvan väkivallan muodot ja kehottaa painokkaasti niitä jäsenvaltioita, jotka eivät ole vielä ratifioineet Istanbulin yleissopimusta, harkitsemaan asian korjaamista viipymättä. Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevien vertailukelpoisten tietojen keräämiseksi olisi otettava käyttöön EU:n laajuisia indikaattoreita, sillä tämä auttaisi kehittämään tehokkaita politiikkatoimia. Tietyissä EU-maissa saadut kokemukset voisivat tässä yhteydessä antaa osviittaa omaksuttavasta toimintatavasta. Lisäksi ETSK kehottaa komissiota päivittämään suosituksensa toimenpiteistä laittoman verkkosisällön tehokkaaksi torjumiseksi sekä ajantasaistamaan verkossa esiintyvän laittoman vihapuheen torjumista koskevat käytännesäännöt, joista Euroopan komissio ja maailmanlaajuiset tietotekniikkayritykset ovat sopineet, lisäämällä naisten verkkohäirinnän ja -kiusaamisen laittoman vihapuheen määritelmään.

6.3 Komitea pahoittelee syvästi nykyisiä takaiskuja naisten seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja niihin liittyvien oikeuksien alalla Euroopassa, sillä tämä kehitys vaikuttaa vakavasti naisten ihmisoikeuksiin ja on yleinen uhka ihmisoikeuksien yleismaailmallisuudelle. Lainsäädännön muuttaminen on kohdistunut erityisesti naisten mahdollisuuteen saada laillisia raskaudenkeskeytyspalveluita eräissä Euroopan maissa (vaikka on näyttöä siitä, että kattavalla seksuaalivalistuksella voidaan vähentää epätoivottuja raskauksia 50 prosenttia), mutta vaikutukset ovat kohdistuneet myös muihin naisten seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyviin näkökohtiin ja asianomaisiin oikeuksiin, esim. lakisääteisiin edellytyksiin saada lääkemääräys jälkiehkäisyä varten. Lisäksi on tullut voimaan naisten oikeuksiin laajalti haitallisesti vaikuttavaa taantumuksellista lainsäädäntöä ja toimintapolitiikkaa, esimerkkinä lait, jotka estävät seksuaalivalistusta ja mm. kasvatustarkoituksissa tapahtuvaa tiedon levittämistä seksuaalisesta suuntautumisesta ja sukupuoli-identiteetistä tai joilla poistetaan tiettyjen perheväkivallan muotojen rangaistavuus.

6.4 ETSK kehottaa EU:n toimielimiä ja kansalaisyhteiskuntaa ryhtymään yhteistyössä välittömiin ja tiukkoihin toimiin tällaista lainsäädäntöä vastaan. Lisäksi komitea ehdottaa, että perustetaan EU-tasolle nopean oikeusavun rahasto antamaan tukea niille kansalaisyhteiskunnan organisaatioille, jotka riitauttavat tuomioistuimissa naisten oikeuksia loukkaavan lainsäädännön.

6.5 ETSK painottaa myös, että on tärkeää poistaa naisten ja etenkin väkivallan uhrien kohtaamia esteitä näiden käyttäessä oikeussuojakeinoja, kun heidän oikeuksiaan on loukattu, ja varmistaa naisten ihmisoikeuksien välttämättömänä edellytyksenä kaikkien naisten yhtäläinen mahdollisuus oikeussuojaan purkamalla taloudellisia, kulttuurisia ja (sukupuolisidonnaisia) institutionaalisia esteitä. Komitea pahoittelee, ettei vieläkään ole olemassa indikaattoreita, joilla voitaisiin arvioida jäsenvaltioiden edistymistä naisten ihmisoikeuksien alalla, ja että yleisesti ottaen miehet joutuvat todennäköisemmin kärsimään puolueellisista oikeuden päätöksistä ja siitä, ettei heille myönnetä huoltajuutta tai tapaamisoikeuksia.

7. **Naiset vallankäytössä ja päätöksenteossa**

7.1 Viime vuosien edistyksestä huolimatta naisten aliedustus poliittisessa ja taloudellisessa päätöksenteossa on edelleen haaste EU:lle ja sen jäsenvaltioille. Naisia on kaikilla hallintotasoilla vain kolmannes poliittista päätöksentekoa edellyttävissä tehtävissä ja ainoastaan neljännes alemmissa ja ylemmissä ministeriön tehtävissä. Julkiset ja yksityiset talous- ja rahoituslaitokset ovat edelleen lähes kokonaan miesvaltaisia.

7.2 ETSK pahoittelee, että eri puolilta Euroopan unionia kuuluvista ja komitean itsensä ([7]) esittämistä jatkuvista kehotuksista huolimatta naisten 40 prosentin osuuden rajapyykkiä yritysten johtokunnissa vuoteen 2020 mennessä ei tulla saavuttamaan. Komitea panee merkille, että naisten johtokuntapaikkoja koskevan direktiivin käsittely on edelleen EU:n neuvoston puheenjohtajavaltion Romanian asialistalla ja tavoitteena on lisätä naisten osallistumista päätöksentekoelimiin. Se kehottaa neuvostoa jatkamaan toimiaan ja etenemään direktiivin käsittelyssä. Lisäksi komitea kehottaa elinkeinoelämää ottamaan asiassa johtavan roolin ja lisäämään merkittävästi naisten osuutta ylemmissä päätöksentekotehtävissä.

7.3 Komitea suosittaa toistamiseen ([8]), että tutkitaan tehokkaita strategioita ja välineitä (esim. oikeudellisia ja talousarvioon liittyviä sekä vapaaehtoisia toimenpiteitä, sukupuolikiintiöitä) lasikaton rikkomiseksi ja sukupuolten tasapainoisen edustuksen saavuttamiseksi vaaleilla valituissa ja nimitykseen perustuvissa tehtävissä tärkeimmissä poliittisissa rakenteissa. On entistäkin tärkeämpää kiinnittää huomiota sellaisten sukupuolinormien, -asenteiden ja -stereotypioiden torjumiseen, jotka estävät naisten yhtäläisen edustuksen päättävissä asemissa poliittisilla, taloudellisilla ja sosiaalisilla aloilla.

7.4 ETSK suosittaa, että komissio käynnistää aloitteen, jonka tarkoituksena on houkutella entistä useampia naisia osallistumaan politiikkaan ja äänestämään päteviä naisehdokkaita luomalla toimenpiteitä, joiden avulla investoidaan naisten osaamiseen, resurssipohjaan ja mentoriverkostoihin.

7.5 ETSK on tyytyväinen komission puheenjohtajan Jean-Claude Junckerin asettamaan tavoitteeseen varmistaa nykyisen toimikauden loppuun mennessä, että vähintään 40 prosenttia komission keski- ja ylimmän tason johtajista on naisia. Komitea toteaa tässä yhteydessä, että koska se on kansalaisyhteiskuntaa edustava EU:n elin, joka toimii yhteiskunnan ja EU:n toimielinten välisenä siltana, on valitettavaa, että sen jäsenistä vain 30 prosenttia on naisia. Komitea kehottaakin neuvostoa tarkistamaan ETSK:n jäsenten nimeämistä käsitteleviä suuntaviivojaan unionin taloudellisen, yhteiskunnallisen ja väestörakenteen kehityksen huomioon ottamiseksi, kuten SEUT-sopimuksen 300 artiklan 5 kohdassa edellytetään. Komitea pyrkii varmistamaan sukupuolten tasa-arvon omissa toimissaan.

7.6 ETSK on äskettäin hyväksytyssä työjärjestyksessään sitoutunut noudattamaan sukupuolten tasa-arvon ja syrjimättömyyden periaatteita kaikessa toiminnassaan. Tätä varten komitea ottaa käyttöön häirinnän vastaisia toimia ja perustaa seurantaryhmän (follow-up group) laatiakseen suuntaviivat sukupuolten tasa-arvon huomioon ottamiseksi kaikessa työssään, erityisesti lausuntotyössään.

8. **Tiedotusvälineet**

8.1 Tiedotusvälineillä on keskeinen rooli muokattaessa mielipiteitä, asenteita ja ennakkoluuloja yhteiskunnassa. Naiset ovat tuottajia ja kuluttajia sekä osa mediasisältöä. Mediasisällössä ei kuitenkaan aina oteta huomioon sukupuolinäkökulmaa, ja siinä voidaan esittää naisia halventavia kuvia ja pitää yllä sukupuolirooleja, -stereotypioita ja -normeja. Digitaalisten teknologioiden ja uusien viestintämuotojen kehittyminen on entisestään monimutkaistanut sitä, mikä suhde niillä rooleilla, joita naisilla on tiedotusvälineissä, on tapaan, jolla tuottajat ja kuluttajat suhtautuvat naisiin ja joilla naisia käsitellään mediassa.

8.2 Vaikka naisten osuus media-alan työntekijöistä EU:ssa on noussut lähes puolella (44 prosenttia) ja naiset muodostavat suurimman ryhmän (68 prosenttia) tiedotusopin ja journalistiikan tutkinnon suorittaneista, naisilla on media-alan organisaatioissa useimmiten asema, jossa he voivat vaikuttaa vain rajallisesti sisältöön ja organisaatioiden strategiaan.

8.3 Sukupuolten tasa-arvon parantamiseksi media-alalla on erittäin tärkeää rikkoa lasikatto, lisätä naisten osuutta korkeimmissa päättävissä asemissa ja täydentää mediaorganisaatioiden vapaaehtoisia toimia poliittisin toimenpitein, joilla tuetaan media-alan ja -sisällön muutosta. On välttämättä alettava tunnustaa mediasisällön tuottamien sukupuolistereotypioiden seuraukset sekä arvioitava sitä, miten naiset ja miehet tuodaan esiin mediassa.

([7]) EUVL C 133, 9.5.2013, s. 68
([8]) EUVL C 262, 25.7.2018, s. 101

8.4 Mainosalalla on edelleen vaikeuksia esittää naisia ja miehiä oikeasuhtaisesti ja realistisesti. Yhteiskunnassa nähdään edelleen naisia ja miehiä kuvattavan vanhanaikaisin tavoin, jotka eivät ole hyväksyttäviä, vaikka sukupuolistereotypioita esitetäänkin nykyään usein hienovaraisemmin. ETSK:n mielestä on aika luopua vanhanaikaisista näkemyksistä, ja mainosalan tulisi olla eturintamassa varmistettaessa, että mainonta vaikuttaa pikemminkin myönteisesti kuin kielteisesti siihen, miten sukupuolten tasa-arvo esitetään ja miten sitä edistetään yhteiskunnassa, etenkin kun on kyse lapsiin kohdennetusta sukupuolistereotyyppisestä mainonnasta.

Bryssel 15. toukokuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Taloudellinen, teknologinen ja sosiaalinen murros ikääntyneille tarjottavissa kehittyneissä terveyspalveluissa”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2019/C 240/03)

Esittelijä: **Marian KRZAKLEWSKI**

Toinen esittelijä: **Jean-Pierre HABER**

Komitean täysistunnon päätös:	12.7.2018
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava elin	neuvoa-antava valiokunta ”teollisuuden muutokset”(CCMI)
Hyväksyminen CCMI:ssä	26.3.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	15.5.2019
Täysistunnon numero	543
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	150/3/6

1. Päätelmät ja suositukset [1]

1.1 Euroopan yhteiskuntien väestön ikääntymisen ongelma ja siihen tarjottavat eettiset, poliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset ratkaisut asettavat suuren haasteen ja tarjoavat työllisyys-, koulutus, talouskehitys- ja innovointimahdollisuuksia unionissa.

1.2 Komitea pitää valitettavana, ettei EU:n talous-, sosiaali- ja terveyspolitiikassa ole ennakoitu ikääntyneiden kasvavia tarpeita. Komitea toivoo, että tuodaan paremmin esille ikääntyneiden yhteiskunnallista ja taloudellista roolia ja valtavaa työllisyyspotentiaalia, jonka he tarjoavat nk. senioritalouden (silver economy) ja ikääntyneiden henkilökohtaisten hoiva- ja palvelutarpeiden kautta.

1.3 Ikääntymisen todellisten yhteiskunnallisten ja väestörakenteellisten vaikutusten huomioon ottaminen edellyttää ilmiön asianmukaista tilastollista mittaamista: olisi terveystalouden kannalta järkevintä mitata väestön ikääntymistä dynaamisesti ja hienojakoisesti käyttäen muuttujina muun muassa sukupuolta, terveenä vietettävän elinajan odotetta ja ympäristöepidemiologiaa. Väestön ikääntymistä kuvaavien dynaamisten indikaattorien laatiminen olisi siksi annettava väestötieteilijöistä, yhteiskuntatieteilijöistä ja lääkäreistä muodostettavan paneelin tehtäväksi.

1.4 Olisi täsmennettävä, mitä tarkoitetaan henkilökohtaisella hoivalla ja palveluilla laitoksessa ja kotona, sillä käsitteet kattavat hyvin monenlaisia toimintoja, joita voivat toteuttaa monenlaiset eri asemassa olevat palveluntarjoajat.

Henkilökohtaiset vanhuspalvelut ovat niin monimuotoisia, ettei niistä muodostu yhtenäistä talouden sektoria EU:ssa. Olisikin harkittava mahdollisuutta vahvistaa EU:ssa sovellettava yleinen oikeudellinen määritelmä henkilökohtaisille vanhuspalveluille.

1.5 ETSK katsoo, että oikeus ihmisarvoiseen vanhenemiseen olisi tunnustettava ihmisen perusoikeudeksi. Komitea vaatiikin, että olisi kaikin tavoin pyrittävä edistämään laadukkaan hoidon ja laadukkaiden palvelujen yhdenvertaista saantia.

1.6 ETSK toivoo, että EU:n digitaalistrategiassa otetaan huomioon paperimuotoisten asiakirjojen käyttö jatkossakin, jotta voidaan helpottaa ikäihmisten mahdollisuuksia ymmärtää, mitä hoitoa he saavat.

1.7 ETSK suosittelee, että asuntopolitiikka ja ikääntymispolitiikka sovitettaisiin yhteen edistämällä innovatiivisia asumismuotoja (esim. moduuliasunnot, yhteisasunnot, solidaariset ja sukupolvien yhteiset asumismuodot). Näihin olisi kiinnitettävä erityistä huomiota, ja niille olisi luotava erityinen tukiohjelma EU:n rakennerahastoihin.

---

[1] Tämä lausunto täydentää ETSK:n lausuntoa ”Tulevien kehityskulkujen suuntaukset ja vaikutukset henkilökohtaisten sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluiden alalla Euroopan unionissa”(EUVL C 44, 15.2.2013, s. 16), joka on annettu 13.12.2012, ja lausuntoa ”Teolliset muutokset terveysalalla”(EUVL C 227, 28.6.2018, s. 11), joka on annettu 14.2.2018. Siinä otetaan myös huomioon 2.7.2008 annettu komission suositus sähköisten terveyskertomusjärjestelmien rajat ylittävästä yhteentoimivuudesta ja 6.2.2019 annettu suositus sähköisten terveystietorekistereiden eurooppalaisesta tietojenvaihtoformaatista.

1.8 Olisi aiheellista ehdottaa, että kussakin jäsenvaltiossa perustetaan kansallisia ja alueellisia ikääntymisen seurantakeskuksia, jotka työskentelisivät yhteistyössä tärkeimpien taloudellisten ja sosiaalisten palvelujen kanssa seuraavien päämäärien hyväksi:

— Kehitetään oikeudellisia järjestelyjä ikääntyneiden sosiaalisen ja taloudellisen tilanteen suojaamiseksi.

— Kehitetään ikääntyneiden liikkumismahdollisuuksia sisällä (asuminen) ja ulkona (aktiviteetit, matkat, harrastukset jne.).

— Varmistetaan kotipalvelujen, vanhainkotien ja kaikkien muiden ikääntyneille tarjottavien vaihtoehtoisten asumismuotojen täydentävyys.

— Koordinoidaan hoitajien, avustajien ja vanhuspalvelujen tarjoajien toimintoja laatimalla seniorihoivapolku, josta ovat vastuussa koordinoiva gerontologi ja sairaanhoitaja.

1.9 EU:n tulisi harkita mahdollisuutta perustaa ikääntymisen seurantakeskusten toiminnan koordinointifoorumi, joka muun muassa tarjoaisi jatkokoulusta ja levittäisi hyviä käytänteitä luomalla julkisen tietokannan parhaista tuotteista, järjestelyistä, varusteista ja rakenteista, joilla taataan ikääntyneille turvallinen elämä. ETSK toivoo, että EU tukisi aktiivisemmin t&k-ohjelmia, joiden kohteena ovat ikääntyneille tyypilliset inhimilliset ja sosiaaliset tekijät ja epigenetiikka ja joissa määritetään vanhenemiseen liittyvät pääasialliset molekyylitason ja biologiset mekanismit. Komitea kehottaa perustamaan unionin tasolle teknologiafoorumin, jonka avulla voidaan paremmin ohjata t&k-toimintaa sellaisiin innovaatioihin, joilla suojellaan ikääntyneiden terveyttä ja huolehditaan ennaltaehkäisystä.

1.10 ETSK kehottaa huolehtimaan siitä, että kaikki hoito- ja hoiva-alan sidosryhmät hyödyntävät paremmin digitaaliseen teknologiaan pohjautuvia innovaatioita, joita ovat etälääketiede, sensorit, sähköiset potilastiedot ja sähköinen terveystietorekisteri, kotiautomaatio ja yleisemmin tekoälytekniikan käyttö ikääntyneille tarkoitetuissa tiloissa.

Komitea toivoo, että innovointia edistetään puuttumalla markkinoiden hajanaisuuteen ja korporatistisiin ratkaisumalleihin, sillä ne aiheuttavat todellisia teknisiä esteitä. Komitea kehottaa kiinnittämään huomiota eurooppalaisten normien ja sertifikaattien puutteeseen ikääntyneille tarkoitettujen laitteiden ja varusteiden alalla.

1.11 ETSK vaatii edistämään digitaaliteknologian tarjoamien uusien välineiden yhteiskäyttöä, jotta saataisiin luotua todelliset ikääntyneiden tarpeiden kattamiseen suuntautuneet markkinat ja turvattaisiin investointien jatkuvuus Euroopassa.

Komitea katsoo, että digitaaliteknologian tuottavuushyödyt olisi käytettävä ikääntyneiden hyvinvoinnin parantamiseen ja sosiaali- ja hoiva-alan työntekijöiden taloudellisen arvostuksen parantamiseen.

1.12 Alan ammattikoulutusta tulee tukea vahvasti. Erilaisia aiheita, kuten ravitsemusongelmia, kotona sattuvia kaatumisia, ikääntyneisiin ja hoitajiin kohdistuvaa väkivaltaa, digitaaliteknologian hyödyntämistä kotona ja saattohoitoa olisi käsiteltävä erityisissä ohjelmissa. Hoiva- ja palvelualan työntekijöiden ammatillinen koulutus olisi rahoitettava rakennerahastoista, erityisesti Euroopan sosiaalirahastosta.

1.12.1 Koska EU:n alueella sovelletaan hyvin erilaisia lähestymistapoja, ETSK kehottaa määrittämään yhteisen perustan, johon sisällytetään nykyisten koulutusten olennainen sisältö samaan tapaan kuin on toimittu annettaessa direktiivejä 2005/36/EY (annettu 7. syyskuuta 2005) ja 2013/55/EU ammattipätevyyden tunnustamisesta.

1.13 Työntekijöiden ja ikääntyneille suunnattujen palvelujen liikkuvuuden pohjustamiseksi ja lisäämiseksi olisi määritettävä yhteinen eurooppalainen koulutuspohja gerontologian sairaanhoitajille, lähihoitajille ja perushoitajille. Siihen sisältyisi teknisen osaamisen lisäksi myös sosiaalisia ja inhimillisiä taitoja.

1.13.1 Vastaavasti on tarpeen parantaa vanhustenhoidon henkilökunnan sosiaalista ja taloudellista arvostusta. Omaishoitajan käsitteen tunnustaminen on myös välttämätöntä johdonmukaisen ja tehokkaan ikääntymispolitiikan luomiseksi.

1.14 ETSK kehottaa järjestämään pyöreän pöydän rahoituskeskustelun, johon osallistuvat tärkeimmät hoito- ja hoiva-alan sidosryhmät, viralliset markkinasääntelijät (valtiot ja paikallisyhteisöt), eläkekassat, vakuutusyhtiöt ja eläkerahastot ja jonka tarkoituksena on turvata ikääntyneille palvelujen ja investointien jatkuminen, turvata työpaikkojen kannattavuus ja antaa suosituksia palvelujen oikeasta hinnasta. Ennen pyöreän pöydän yhteiskeskustelua olisi järjestettävä valmistelukokouksia hajautetusti kansallisten talous- ja sosiaalineuvostojen sekä ETSK:n puitteissa.

1.15 ETSK kehottaa ottamaan käyttöön eurooppalaisen viestintäpolitiikan, jolla pyritään luomaan vahvempaa sukupolvien välistä solidaarisuutta ikääntyneitä kohtaan niin taloudellisesti kuin sosiaalisesti.

2. Yhtenäistä ja ohjattua ikääntymispolitiikkaa

2.1 Ikääntymisen yhteiskunnallis-väestötieteellisten tosiasioiden ymmärtäminen edellyttää asianmukaista tilastollista mittaamista ja ilmiön tarkastelemista sosiaalis-terveydellisestä näkökulmasta. Olisi hyödyllistä

— teettää tarkka ja tulevaisuuteen suuntautunut sosiologinen ja väestötieteellinen analyysi ikääntymisen yhteiskunnallisista ja väestörakenteellisista ulottuvuuksista (kotitalouksien koko ja kokoonpano, suhteet lapsiin ja muihin läheisiin, kotitalouksien jakautumisen ja uudelleenyhdistymisen vaikutukset)

— ottaa käyttöön Euroopan laajuisia arviointivälineitä, joilla voitaisiin havainnoida ja vertailla jäsenvaltioiden toimintapolitiikkoja ja toistaa hyviä käytänteitä.

2.2 Ennaltaehkäisy voi vähentää vaikean ikääntymisen vaikutuksia, edellyttäen että pystytään hahmottamaan haasteet, määrittämään hyvän ikääntymisen osatekijät (liikunta, sosiaaliset suhteet, mielenrauha ja ravitsemus) ja ohjaamaan inhimillisiä ja taloudellisia resursseja tähän suureen haasteeseen kasvattamatta veronmaksajille koituvaa laskua ja ottaen huomioon rahoitusmallien erilaisuudet.

2.3 Tämän alan suositusten tueksi on tehtävä tieteellistä tutkimusta, jossa keskitytään epigenetiikkaan ja määritetään vanhenemisen pääasialliset molekyylitason ja biologiset mekanismit, joita mahdollisesti pystytään parantamaan mikroravintoaineilla ja vaikuttamalla ihmisen ja ympäristön väliseen suhteeseen. Solujen rappeutumisen torjuntaan käytettävien laadukkaiden bioaktiivisten yhdisteiden tuotantoa olisi valvottava paremmin ja sertifioitava paremman tehon varmistamiseksi.

2.4 Henkilökohtaisiin vanhuspalveluihin liittyy kaksi toisiaan täydentävää ratkaisumallia: instituutiopohjainen laitoshoitomalli ja kotihoitomalli. Täydentävyys toteutuu tehokkaasti vain, jos kummankin mallin tehtävät ja sisältö esitetään määrittelemällä täsmälliset hoitoprofiilit sekä koordinoidaan paremmin näiden alojen toimijoita ja käytössä olevia välineitä.

2.5 Olisi hankittava ja jäsennettävä tietoa, jotta voidaan arvioida määrällisesti ja laadullisesti laitoshoitopaikkojen todellinen tarve, ottaen huomioon, että aineistona olleen tutkimuskirjallisuuden mukaan kotiin jääminen (myös silloin kun riippuvuus on erittäin suurta) on toiveena valtaosalla 85-vuotiaita ja sitä vanhempia.

2.6 Kaikissa jäsenvaltioissa olisi otettava käyttöön sähköiset potilastiedot ja sähköinen terveystietorekisteri. Näin saataisiin parempi käsitys todellisesta terveydentilasta ja olisi helpompaa laatia ikääntyneille oma hoitopolku.

2.7 Olisi tarpeen kannustaa vuorovaikutukseen ja sitä kautta kumppanuuteen eri hoito- ja hoiva-alan tahojen välillä niin, että päätoimissa olisivat koordinoiva gerontologian lääkäri ja johtava sairaanhoitaja – jonka roolia olisi vahvistettava – ja luomalla yhtymäkohtia laitoshoidon, avohoidon ja avopalvelujen, perhelääkärin ja omaishoitajien välille. Näin saataisiin parempi käsitys ikääntyneiden varuste- ja hoitotarpeista.

2.8 Ammattihoitajien lisäksi myös avustajien työpanos olisi tunnustettava ja nostettava arvoonsa.

Japanilainen Fureai Kippu -järjestelmä (FK) on kiinnostava tässä yhteydessä ([2]).

2.8.1 EU voisi aloittaa sukupolvien välisen aikapankkikokeilun FK-mallin pohjalta valitsemalla tätä varten kymmenisen eurooppalaista aluetta tai kaupunkia ja ehdottaa sitten ajatuksesta kiinnostuneille jäsenvaltioille järjestelyn ottamista yleiseen käyttöön, jos se osoittautuu toimivaksi.

3. Järkevää ja toimivaa asuntopolitiikkaa

3.1 Ikääntyneiden asuminen on monitahoinen ja arkaluonteinen kysymys. Sitä ratkaistaessa on asetettava aina etusijalle henkilön oma valinta ja vuoropuhelu perheen ja läheisten kanssa. Järkevässä ikääntyneiden asuntopolitiikassa tulee ottaa huomioon seuraavat tekijät:

— Asunnot vanhenevat asukkaiden mukana. Epäsopivassa asunnossa asumiseen liittyvät kustannukset voivat aiheuttaa köyhyyttä, sosiaalisten suhteiden köyhtymistä ja terveydentilan heikkenemistä.

([2]) Japani (maa, jossa väestä vanhenee OECD-maista nopeimmin) on ottanut käyttöön Fureai Kippu -järjestelmän eli vastavuoroisen avun paikallisverkoston, johon liittyy aikapankki. Sen tarkoituksena on saada asukkaat tiedostamaan vapaaehtoistyön tärkeys. Se kattaa toissijaisuusperiaatteen mukaisesti kaiken sellaisen ikääntyneiden tai vammaisten henkilöiden avun, jota sairausvakuutus ei korvaa.

— On oltava muitakin vaihtoehtoja kuin koti tai laitos. Vaihtoehtoisia asumismuotoja on olemassa. Olisi arvioitava niiden sosiaalinen ja taloudellinen potentiaali ja määritettävä, millaisia rakenteita olisi profiilien ja sairauksien perusteella luotava (päivähoitokeskukset, yöpymiskodit, riippumattomuuteen tähtäävät lähiapukeskukset jne.).

— On erotettava toisistaan ”kognitiiviset häiriöt”ja kyvyttömyys itsenäiseen elämään.

— Ikääntyneiden keskittäminen yhteen paikkaan ei tuo mitään kognitiivista etua, ja yhteys ikäihmisten mielen ja ruumiin terveyden välillä on nyt tieteellisesti todistettu.

— Ikääntyneiden keskittäminen samaan paikkaan ja kaikkien asioiden hoitaminen heidän puolestaan lisäävät huomattavasti luovuttamisen ja alistumisen riskiä. Tästä seuraa väistämättä medikalisaation ja lääkitsemisen lisääntyminen.

3.2 Hoidosta riippuvaisten ikääntyneiden laitoskoteihin suunnatun kiinteistöpolitiikan tulee olla järkevää, jotta vältetään tehottomuus ja ikääntyneille itselleen kohtuuttoman kalliit kustannukset. Lisäksi on otettava huomioon maantieteellisen sijainnin merkitys. On ehdottoman tärkeää, että kunnioitetaan henkilön itsensä toivetta mahdollisesta laitokseen sijoittamisesta.

3.2.1 On välttämätöntä suunnitella dynaamista ja joustavaa kiinteistö- ja kaupunkipolitiikkaa, jotta voidaan suosia asuntojen intermodaalisuutta, sukupolvien yhteisasumista ja sosiaalista avoimuutta.

3.3 Tekninen kehitys kotiautomaation alalla on ratkaiseva tekijä toteutettavan asuntopolitiikan näkökulmasta. Kehitystä on tuettava kiinnittämällä erityistä huomiota ihmisen antamaan osaavaan ja pätevään apuun.

3.4 Ikäystävällinen kaupunki -toimintamallin (jota WHO tukee) ensisijaisena tavoitteena on tukea aktiivisena ikääntymistä luomalla parhaat mahdolliset olosuhteet ikääntyneiden terveydelle, osallisuudelle ja turvallisuudelle. Ikäystävällisessä kaupungissa laaditaan tilannekatsaus, arvioidaan ikääntyneille tarkoitetut rakenteet ja palvelut ja vahvistetaan suunnitelma painopisteiden toteuttamiseksi ja konkreettisten vaikutusten aikaansaamiseksi.

EU voisi tehdä aloitteen ohjelmasta, jossa toteutettaisiin ikäystävällinen kaupunki -kokeiluhankkeita erilaisissa kaupunkiympäristöissä (erittäin) suurten kaupunkien kaupunginosista aina maaseutupaikkakuntiin.

4. Alan ammattilaisten arvostuksen parantaminen ja koulutuksen tukeminen

4.1 Ikääntyvässä yhteiskunnassa on tärkeää korostaa ikääntymisen oireiden huomioon ottamista ja niiden monimuotoisuutta. Tarvitaan enemmän alan ammattilaisia kehittämään järjestelmiä ja menettelyjä. Kuntoutuksen ja etälääketieteen alalla tarvitaan siten nykyistä enemmän työvoimaa.

Työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun pohjautuvat työehtosopimukset ovat toivottavia, jotta alan työvoiman suurta vaihtuvuutta saataisiin hillittyä panostamalla yhteiskunnallisen arvostuksen parantamiseen ja alan ammattilaisten palkkatason nostamiseen.

4.2 Kotipalveluammatteihin syntyy tilastollisesti ja kaikissa mahdollisissa skenaarioissa todennäköisesti eniten uusia työpaikkoja. Kaikki hoiva- ja avustusammatit, jotka ovat suhteessa vähemmän alttiina taloussuhdanteille, hyötynevät vahvasta työllisyyskehityksestä. Lähihoitaja, perushoitaja ja sairaanhoitaja ovat myös ammatteja, joille on eniten kysyntää.

4.3 Kaikki aihetta käsittelevä tutkimuskirjallisuus on yhtä mieltä siitä, että ikääntyneiden hoito- ja hoivapalveluissa on valtava työllisyyspotentiaali, sillä yhteiskunnan ja väestön ikääntyminen on Euroopassa erittäin vahvana suuntauksena. Keskeisenä ongelmana on, miten turvata kannattavuus näissä työpaikoissa, joista maksettava palkka on alhainen suhteessa niiden tuomaan lisäarvoon, henkilöstön omistautumiseen ja raskaisiin työoloihin.

4.4 Avustajien koulutusta on myös tuettava, sillä heidän läsnäolonsa ja toimintansa, joka täydentää ammattilaisten työtä, on välttämätöntä ikääntyneiden hyvinvoinnille. EU voisi tehdä aloitteen aktiivisesta omaishoitajien tukipolitiikasta ehdottamalla jäsenvaltioille sosiaalilainsäädännön muuttamista. Avustajille tunnustettaisiin tässä lähestymistavassa erityinen asema.

4.5 Henkilökohtaisten vanhuspalvelujen alan ammatillista koulutusta tarjottaisiin kohdeyleisölle, jolla on yleensä alhainen pätevyys (tai ei pätevyyttä lainkaan), koska kyseessä on perinteisiin oppimispolkuihin tottumaton yleisö. Näillä henkilöillä on kuitenkin käytännön osaamista. Olisikin määritettävä kehys epätyypilliseen osaamiseen (taitotieto ja elämänkokemus) perustuvan kokeilevan koulutuksen kehittämiselle. ETSK pitää parhaana lähestymistapaa, jossa ei unohdeta kognitiivista oppimista mutta määritetään tarkoituksenmukaisia osaamisprofiileja aiemmin hankittuihin taitoihin perustuvan pedagogian pohjalta.

4.6 Olisi helpotettava kohdeyleisön pääsyä koulutukseen ja tapoja osallistua koulutukseen joustavoittamalla tarvittavan teknisen osaamisen omaksumista seuraavin keinoin:

— tieto- ja viestintätekniikan välineet (ja muut), jotka mahdollistavat teorian ja tiedon opettelun

— erityisten keskustelutuokioiden käyttöönottaminen

— pysyvän ohjaajan nimeäminen

— verkkoyhteisöjen perustaminen tietojen ja käytäntöjen vaihtamista varten.

4.7 Edellä mainittuun olisi kohdistettava erityistä huomiota Erasmus+-ohjelmassa. Lisäksi EU:n budjettivallan käyttäjän olisi käynnistettävä pohdintatyö ja tuettava sitä kokeiluun tarkoitetusta budjettikohdasta.

5. **Tarkoituksenmukaista rahoituspolitiikkaa**

5.1 Periaate, jonka mukaan henkilökohtaisten vanhuspalvelujen tulee olla kaikkien saatavilla, voisi pohjautua ikääntyneiden AGE Platform Europe -foorumin malliin: palvelujen tulee olla saatavilla hintaan, joka ei heikennä elämänlaatua, ihmisarvoa tai valinnanvapautta.

5.2 Ikääntyvän tulee säilyttää asemansa suorana ja välillisenä toimijana yhteiskuntarakenteessa. Kun ikääntynyt ei enää pysty itsenäiseen elämään, alkaa hänen passiivinen yhteiskunnallinen tehtävänsä: hän luo suoria ja välillisiä työpaikkoja, joita tarvitaan tukiverkoston järjestämiseen. Tässä vaiheessa yhteiskunta voi vastavuoroisesti mobilisoida ja asettaa käyttöön kaiken osaamisensa ja resurssinsa, jotta ikääntyneistä huolehditaan kokonaisvaltaisesti.

5.3 Julkinen hallinto tukee yleensä henkilökohtaisia vanhuspalveluja laajasti muun muassa järjestelyin, joiden tarkoituksena on varmistaa kotitalouksien yksityisen kysynnän kannattavuus. Kyseisten palvelujen hyödykkeistäminen ja rahaksi muuttaminen muuttavat kuitenkin julkisen vallan roolia ja näiden palvelujen hallinnointia. Suuntauksena on, että valtio ja paikallisyhteisöt eivät ole enää riippuvaisille henkilöille suunnattujen palvelujen tarjoajia vaan markkinasääntelijöitä, joiden asettamilla menettelyillä pyritään turvaamaan markkinoiden tehokkuus ja edunsaajien luottamus. Tämä tarkoittaa ennen kaikkea alan toimijoiden valvontaa, palvelujen laatua ja tiedottamista. ETSK toivoo, että komissio kehottaa jäsenvaltioita huolehtimaan henkilökohtaisten vanhuspalvelujen markkinoiden ja laadunvarmistuksen avoimuudesta.

5.4 Jotta henkilökohtaisten vanhuspalvelujen kysyntä olisi todella vakavaraisella pohjalla, olisi kannustettava jäsenvaltioita ottamaan käyttöön nk. riippumattomuusturva, joka olisi mieluiten sisällytettävä sosiaaliturvajärjestelmään. Turvan olisi oltava kaikenkattava, eli siitä rahoitettaisiin tosiasiallisen itsenäisen elämän mahdollistavat palvelut ja varusteet. Riippumattomuusturva kattaisi kotihoito- ja kotipalvelutarpeet sekä tilapäisen tai pysyvän laitoshoidon.

5.5 Jos tällainen järjestely sisällytetään valtioiden sosiaaliturvajärjestelmiin, ne eivät pysty rahoittamaan sitä pelkästään verovaroin. Olisi harkittava rahoituksen täydentämistä muista julkisista ja yksityisistä lähteistä, kuten eläkekassoista.

Olisi suotavaa, että komissio teettäisi laajan ennakoivan sosioekonomisen tutkimuksen henkilökohtaisten vanhuspalvelujen alan työpaikkojen kannattavuuden turvaamisesta unionin alueella. Tutkimuksessa olisi tarkasteltava erilaisia julkisia ja yksityisiä rahoitustapoja, ehdotettava julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuteen perustuvia investointimekanismeja ja annettava erilaisia suosituksia niin ylikansalliselle tasolle kuin jäsenvaltioillekin. Tutkimuksen laajuus olisi määriteltävä pyöreän pöydän rahoituskeskustelussa, johon osallistuisivat tärkeimmät ikääntyneiden hoito- ja hoiva-alan sidosryhmät.

Bryssel 15. toukokuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Asbestityöt energiaperuskorjaushankkeissa”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2019/C 240/04)

Esittelijä: **Aurel Laurențiu PLOSCEANU**
Toinen esittelijä: **Enrico GIBELLIERI**

Täysistunnon päätös	12.7.2018
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava elin	neuvoa-antava valiokunta ”teollisuuden muutokset” (CCMI)
Hyväksyminen CCMI:ssä	26.3.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	15.5.2019
Täysistunnon nro	543
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	199/4/1

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK suhtautuu myönteisesti rakennusten energiatehokkuutta koskevan direktiivin kunnianhimoiseen tarkistukseen, mutta se toteaa samalla asbestin aiheuttavan huomattavia vaaroja, onhan asbesti nykyään suurin työperäisten syöpien aiheuttaja Euroopassa. Jotta voidaan saavuttaa eurooppalaisen rakennuskannan uudistamista koskevat kunnianhimoiset tavoitteet terveellisten ja energiatehokkaiden asuntojen ja työpaikkojen luomiseksi, ETSK katsoo, että energiaperuskorjausten yhteydessä on luotava yhteisvaikutuksia haitallisten aineiden poiston kanssa, jotta tätä taakkaa ei jätetä seuraavalle sukupolvelle.

1.2 Euroopan komission on noudatettava johdonmukaisesti Euroopan parlamentin päätöslauselmaa asbestiperäisistä työterveysriskeistä ja mahdollisuuksista poistaa kaikki olemassa oleva asbesti (2012/2065(INI) sekä ETSK:n oma-aloitteista lausuntoa EU:n vapauttamisesta asbestista ja ryhdyttävä toimeen niissä esitettyjen ehdotusten pohjalta.

1.3 Euroopan komission olisi pyrittävä yhteistyöhön Kansainvälisen työjärjestön (ILO) ja Maailman terveysjärjestön (WHO) kanssa niiden laatimien aiempien ohjelmien pohjalta. Euroopan työterveys- ja työturvallisuusviraston ja Euroopan komission olisi yhdessä tuettava tällaista toimintaa EU:ssa.

1.4 Euroopan komission olisi aktiivisesti edistettävä elinkaariajattelua rakennussuunnittelussa ja rakennusmateriaalien valinnassa, pyrittävä kierrätettävyyteen ja käytöstä poistettujen tuotteiden asianmukaiseen käsittelyyn ja vietävä eteenpäin EU:n tavoitteekseen asettamaa kiertotalouden luomista.

1.5 Euroopan komission olisi asetettava haitallisten aineiden poistaminen etusijalle kehitettäessä täydentävää välineistöä, kuten digitaalista rakennuspäiväkirjaa ja rakennusten peruskorjauspassia, jotta voidaan tiedottaa kuluttajille rakennusten korjauspotentiaalista ja tukea ammattilaisten suorittamiin tarkastuksiin perustuvien räätälöityjen korjaussuunnitelmien toteuttamista. Siihen voisi sisältyä täydentäviä EU-tason välineitä julkisissa rakennuksissa havaittujen haitallisten aineiden rekisteröimiseksi kuluttajien suojelua varten.

1.6 Euroopan komission ja jäsenvaltioiden on arvioitava asbestialtistusta työssä koskevan direktiivin (2009/148/EY) saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä ja käytäntöön soveltamista eri riskiryhmien näkökulmasta kaikkien työntekijöiden suojelemiseksi paremmin asbestialtistukselta. Euroopan komission ja jäsenvaltioiden olisi tehtävä yhteistyötä, jotta EU:n rakenne- ja investointirahastoja hyödynnettäisiin tehokkaasti asbestin vähentämiseen.

1.7 Energiaperuskorjaukset liittyvät lukuisiin unionin oikeuden osa-alueisiin. EU:n ja jäsenvaltioiden lainsäädäntöä olisi arvioitava, jotta voidaan varmistaa toimintapoliittinen johdonmukaisuus haitallisten aineiden käsittelyssä. Tarkasteluun on sisällyttävä jätelainsäädäntö ja varmuus kaatopaikkojen määrän riittävyydestä asbestijätteestä huolehtimista ajatellen.

1.8 Jäsenvaltioiden olisi kehitettävä rekistereitä ja tehtävä haitallisista aineista nykyisten ja tulevien peruskorjauspassien keskeinen osatekijä.

1.9 On tärkeää, että jäsenvaltiot laativat pitkän aikavälin peruskorjausstrategiansa ottaen huomioon asbestiin ja muihin haitallisiin aineisiin aina liittyvät vaarat.

1.10 Jäsenvaltioiden on varmistettava, että energiaperuskorjausten taloudellisten tukien, kuten verohelpotusten tai avustusten, kriteerit määritellään nimenomaan siten, että asunnonomistajat pystyvät poistamaan haitalliset aineet kokonaan korjauksen aikana.

1.11 Jäsenvaltioiden on tuettava työmarkkinaosapuolia koulutuksen, tutkintojen ja ammattiprofiilien mukauttamisessa tuleviin tarpeisiin. Tämä olisi pyrittävä tekemään niin, että alan houkuttavuutta nuorille ja naisille voitaisiin lisätä.

1.12 Työmarkkinaosapuolten erityinen rooli ja vastuu vaarojen torjumisessa ja työntekijöiden suojelemisessa olisi tunnustettava täysin ja niitä olisi tuettava siinä. Myös järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan olisi osallistuttava, koska asbesti vaikuttaa työelämään, terveyteen, kuluttajansuojaan ja ympäristöön. Tämä koskee erityisesti asbestiin liittyvien sairauksien tunnustamista ja niiden uhreille maksettavia korvauksia.

1.13 Jäsenvaltiot voivat auttaa arvioimaan ja edistämään hyviä käytäntöjä sekä uusia teknologioita työntekijöiden ja asianomaisten rakennusten asukkaiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi.

1.14 Koska aihe on erittäin tärkeä, ETSK esittelee käsillä olevan lausunnon konferenssissa, joka järjestetään yhdessä Euroopan parlamentin, alueiden komitean ja Euroopan komission kanssa.

2. **Yleistä**

2.1 Rakennusten energiatehokkuutta koskevan direktiivin tarkistamisella on merkittävä vaikutus rakennusalan taloudelliseen toimintaan, koska se lisää vuotuisen korjaustoiminnan keskimääräistä volyymia. Yksi direktiivin tarkistamisen merkittävimmistä muutoksista on tavoitetason kohottaminen: keskimääräisen vuotuisen korjausasteen on määrä nousta 1 prosentista 3 prosenttiin. Tällä on myönteinen vaikutus työllisyyteen ja se antaa mahdollisuuden edistää uusien taitojen ja pätevyyksien hankkimista sekä varmistaa alan työpaikkojen pysyvyys ja laadukkuus ja alan kilpailukyky.

2.2 Poliittisten päättäjien ja sidosryhmien on oltava tietoisia mahdollisesta terveysriskistä, joka liittyy eurooppalaisen rakennuskannan uudistamiseen ja joka johtuu erityisesti altistumisesta asbestin kaltaisille haitallisille aineille. Vaarassa ovat asuntojen omistajat, asukkaat ja sisätiloissa työskentelevät työntekijät. Tarkistetussa energiatehokkuusdirektiivissä korostetaan terveysnäkökohtia, ja muutosdirektiivin (EU) 2018/844 johdanto-osan 14 kappaleessa todetaan erityisesti, että ”jäsenvaltioiden olisi tuettava olemassa olevien rakennusten energiatehokkuuden parannuksia, jotka edistävät terveellistä sisäympäristöä, muun muassa poistamalla asbesti ja muut haitalliset aineet, estämällä haitallisten aineiden laiton poistaminen ja helpottamalla voimassa olevien säädösten, kuten Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 2009/148/EY (1) ja (EU) 2016/2284 (2), noudattamista”.

2.3 Monet energiatehokkuuden parannuksia eniten kaipaavista rakennuksista ovat peräisin asbestikieltoa edeltävältä ajalta. Arvioiden mukaan nykyään noin 35 prosenttia unionin rakennuksista on yli 50-vuotiaita ja lähes 75 prosenttia rakennuskannasta on energiatehokkuudeltaan kehnoa. Tämä tarkoittaa, että merkittävä osa nykyisestä eurooppalaisesta rakennuskannasta olisi korjauksen tarpeessa vuoteen 2050 mennessä. Lisäksi on poistettava turvallisesti suuri määrä asbestia.

2.4 Tarkistetun energiatehokkuusdirektiivin 2 a artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on pitkän aikavälin korjausstrategioissaan valmisteltava etenemis- ja toimintasuunnitelma rakennuskannan muuttamiseksi vuoteen 2050 mennessä. Koska asbestia sisältävien rakennusten osuus Euroopassa on suuri, jäsenvaltioiden olisi laadittava pitkän aikavälin peruskorjaussuunnitelmansa, jotta voitaisiin minimoida työntekijöille, asukkaille ja suurelle yleisölle aiheutuvat terveysriskit.

2.5 Olemassa olevien rakennusten energiaperuskorjaus edellyttää työntekijöiltä erityistietoja ja -taitoja. Rakennusalan eurooppalaisten alakohtaisten työmarkkinaosapuolten *Vocational Educational Training for Low Energy Construction* -hankkeessa (VET4LEC, vähäiseen energiankulutukseen tähtäävään rakentamiseen sopeutettu ammattikoulutus) on kartoitettu näitä tarpeita. On tärkeää, että kaikilla myös satunnaisesti asbestia käsittelevillä ammattilaisilla on asianmukainen osaaminen.

2.6 Asbesti on edelleen suurin työperäisen syövän aiheuttaja EU:ssa. Kansainvälisen työterveyskomission (ICOH) mukaan asbestista johtuu Euroopassa vuosittain noin 88000 kuolemantapausta, ja se aiheuttaa 55–85 prosenttia työperäisistä syövistä. Kuolleisuus kasvaa edelleen 2020-luvun lopulle ja 2030-luvulle saakka. Myös sidotun asbestin käsittely voi aiheuttaa merkittävän haitallisten asbestikuitujen vapautumisen.

2.7 Rakennusten energiatehokkuutta koskevan direktiivin kansallisen hallintorakenteen on vastattava nykyisiin ja tuleviin haasteisiin. Energiatehokkuusdirektiivin 2 a artiklan 5 kohdassa todetaan, että pitkän aikavälin peruskorjausstrategian kehittämisen tukemiseksi kunkin jäsenvaltion on järjestettävä julkinen kuuleminen. Jäsenvaltioiden on luotava osallistavat kuulemismenettelyt ja sitoutettava asianomaiset julkiset ja yksityiset toimijat nykyistä tehokkaammin laajojen konsultaatioiden ja todellisen osallistumisen avulla.

3. **EU:n toimielimiä koskevia huomioita**

3.1 Euroopan parlamentti antoi päätöslauselman asbestiperäisistä työterveysriskeistä ja mahdollisuuksista poistaa kaikki olemassa oleva asbesti (2012/2065(INI). Siinä parlamentti muun muassa kehottaa komissiota kehittämään kokonaisvaltaisen lähestymistavan energiaperuskorjauksiin ja asbestin poistoon nähden. ETSK esittää oma-aloitteisessa lausunnossaan Euroopan vapauttamisesta asbestista vastaavia suosituksia. Euroopan komissio on ryhtynyt joihinkin toimiin ehdotettujen toimien toteuttamiseksi, mutta sen olisi tehostettava ja nopeutettava työskentelyään.

3.2 Koska asbestia sisältäviä tuotteita on käytetty ennen asbestikieltoa rakennettujen nykyisten rakennusten lähes kaikissa osissa, mihin tahansa korjaukseen voi liittyä asbestikuitujen vapautumisen mahdollinen riski. Työntekijöiden mahdollista altistumista on valvottava ja Euroopan komission on käynnistettävä nykyisen eurooppalaisia työpaikkoja koskevan asbestikuitujen raja-arvon (100000 kuitua kuutiota kohden – direktiivi 2009/148/EY) arviointi, jotta voidaan määritellä, voidaanko sillä varmistaa asianmukaisesti työntekijöiden turvallisuus. Kansainvälinen työterveyskomissio suosittaa raja-arvon alentamista 1000 kuituun kuutiota kohti.

3.3 Nykyiset asbestin ja muiden haitallisten aineiden rekisteröintimallit jäsenvaltioissa eivät yleensä ole tarkoituksenmukaisia. Vaikka monilla jäsenvaltioilla on haitallisten aineiden rekistereitä, ne ovat usein epätäydellisiä, ne eivät ole julkisesti saatavilla ja useimpia niistä ei pidetä ajan tasalla. Eräissä maissa sellaisia ei ole lainkaan. Puola on merkittävä poikkeus: maalla on kunnianhimoinen asbestin vähentämisohjelma, jolla on suuren yleisön tuki ja jota helpottaa julkisesti saatavilla oleva asbestirekisteri.

3.4 Rakennuksissa esiintyvien haitallisten aineiden ajanmukaisen rekisterin tulisi sisältää seuraavaa: rakennuskohtainen tieto sijainnista ja haitallisten aineiden määristä, arvio mahdollisen vaaran suuruudesta ja poistamisaikataulu, viranomaisten keskitetysti keräämää tietoa tilastollisiin tarkoituksiin ja tietoa poistotekniikkojen suunnittelusta ja taloudellisista kannustimista sekä julkisesti saatavilla olevaa, turvallisuuteen ja terveyteen liittyvää tietoa viranomaisille, asukkaille, urakoitsijoille ja työntekijöille.

3.5 Asbestille altistuneiden tunnustamis- ja korvausmenettelyjä on kehitettävä ja tarvittavan tiedon saatavuutta on parannettava, jotta uhrien ääntä kuultaisiin ja he saisivat oikeudellista, taloudellista ja henkilökohtaista tukea. Asbestin uhrien yhdistyksiä olisi tuettava. Näin voidaan keventää tunnustamismenettelyjen heille aiheuttamaa henkilökohtaista taakkaa, joka aina lisää heidän sairaudesta johtuvaa henkilökohtaista kärsimystään.

3.6 Energiatehokkuusdirektiivin hallintorakenteessa olisi kaikilla tasoilla määriteltävä täsmälliset tavoitteet, jotka perustuvat tärkeimpien ongelmien kartoittamiseen ja edistyksen arviointiin. Olisi kehitettävä unionin välineistöä, jolla tuetaan kansallisten pitkän aikavälin korjausstrategioiden täytäntöönpanoa, kuten ohjeita, indikaattoreita, vertailuanalyysia, parhaiden käytäntöjen jakamista ja vertaisarviointia.

4. **Huomioita energiatehokkuusdirektiivin täytäntöönpanosta kansallisella tasolla**

4.1 Tarkistettu energiatehokkuusdirektiivi velvoittaa jäsenvaltiot kehittämään pitkän aikavälin peruskorjausstrategioita. Direktiivin 7 artiklan mukaisesti on tärkeää, että peruskorjausstrategioiden suunnittelussa otetaan huomioon asbestiin ja muihin haitallisiin aineisiin aina liittyvät vaarat.

4.2 Jäsenvaltioilla on velvollisuus laatia ja toteuttaa pitkän aikavälin peruskorjausstrategioita. Se olisi tehtävä yhdessä muiden asiaankuuluvien toimijoiden kanssa alue- ja paikallistaso eli alueet ja kunnat mukaan lukien. Lisäksi on otettava huomioon kansalliset erot hallinnollisissa ja organisaatiorakenteissa.

4.3 Energiaperuskorjausten taloudelliset tuet, kuten verohelpotukset tai avustukset, olisi määriteltävä nimenomaisesti siten, että asunnonomistajat pystyvät poistamaan haitalliset aineet kokonaan energiaperuskorjauksen yhteydessä. Tähän voi liittyä energiatehokkaiden materiaalien, kuten integroitujen aurinkosähköjärjestelmien, käyttö. Rahoituskannustimia haitallisten aineiden poistamiseen on oltava saatavilla silloinkin, kun niiden poistaminen ei ole suoraan yhteydessä rakennuksen energiatehokkuuteen. Tämä voi auttaa luomaan terveellisiä ja energiatehokkaita elin- ja työskentelytiloja ja edistää kunnianhimoista tavoitetasoa asbestin poistossa.

4.4 Kuluttajat tarvitsevat lisää tietoa haitallisten aineiden aiheuttamista riskeistä rakennuksissa ja niiden kielteisistä vaikutuksista terveyteen ja sisäilman laatuun sekä tällaisten riskien torjumisesta energiaperuskorjauksen yhteydessä. Energia-asiamiesten ja tarkastajien sekä muiden kuluttajatuen tahojen olisi oltava asiantuntevia ja päteviä tarjoamaan tietoa poistotoimenpiteistä sekä rahoitusmahdollisuuksista.

4.5 Nykyisin monissa jäsenvaltioissa koulutusvaatimukset ja säännökset ovat riittämättömiä, jotta työntekijöitä voitaisiin suojella asianmukaisesti asbestin aiheuttamilta riskeiltä. Periaatteessa jokaisella rakennusteollisuudessa työskentelevällä on mahdollinen riski kohdata asbestin vaarat työssään. Asbestialtistusta työssä koskevan direktiivin (2009/148/EY) mukaan jokainen riskille altistuva työntekijä tarvitsee riskitason mukaista koulutusta. Monissa jäsenvaltioissa tätä ei kuitenkaan oteta riittävästi huomioon saatettaessa EU:n lainsäädäntöä osaksi kansallista lainsäädäntöä. Tässä yhteydessä toimet rajoittuvat usein työntekijöihin, jotka altistuvat mahdollisesti korkeille pitoisuuksille (esim. asbestin poistossa tai purkutöissä). Jäsenvaltioita kannustetaan tarkistamaan direktiivin saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöään ja sen soveltamista käytäntöön eri riskiryhmien näkökulmasta, jotta kaikkia työntekijöitä voidaan suojella tehokkaasti asbestialtistukselta.

4.6 On tärkeää lisätä tiedotusta ja toimialakohtaista koulutusta sekä yleistä tietoisuutta erityisesti nuorten työntekijöiden parissa. Tähän voi liittyä ammatillista ja yleissivistävää koulutusta. Koulutus olisi suunniteltava vastaamaan sellaisten työntekijöiden tarpeisiin, jotka kohtaavat asbestia satunnaisesti, ja mahdollistamaan vähäriskisten materiaalien, kuten vahingoittumattomien asbestisementtikattojen ja -piippujen, poistaminen. Tämä on erityisen tärkeää pk-yrityksille. Lisäksi olisi pohdittava erikseen sellaisten asbestin poistamiseen erikoistuneiden yritysten tarpeita, jotka voivat käsitellä myös riskialttiita materiaaleja ja suuria määriä säännöllisesti.

4.7 Rakennusalalla toimivat Euroopan tason työmarkkinaosapuolet ovat kehittäneet asbestia koskevia tietopaketteja asbestin käsittelyn turvallisuuden parantamiseksi. Paketteja on saatavilla useilla kielillä. Jäsenvaltioita kannustetaan käynnistämään omia tiedotustoimiaan tai jakamaan olemassa olevaa materiaalia.

4.8 Uusia teknologioita ja uusia toimintatapoja työntekijöiden ja korjattavien rakennusten asukkaiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi on jo olemassa ja niiden käyttöä on edistettävä. Vähentämällä ylipäätään pölyä työpaikalla voidaan lieventää monia terveydellisiä haittoja, jotka aiheutuvat muun muassa kiteisestä piidioksidista, puupölystä ja asbestista. Tämä voidaan tehdä eri keinoin, kuten työpistekohtaisella imulaitteella tai sitomalla pölyä veteen tai geeliin. Kauko-ohjattavia robotteja käytetään jo materiaalien poistamiseen pinnoilta, suljetuista tiloista, katoilta ja seinistä. Asianmukainen suhtautuminen haitallisiin aineisiin voi vauhdittaa innovointia.

4.9 On tärkeää puuttua toisinaan oikeutettuunkin näkemykseen rakennusalan vaarallisista ja epäterveellisistä työpaikoista. Tämä on tärkeä näkökohta, kun otetaan huomioon työvoiman ikääntyminen. Asbestiin ja muihin haitallisiin aineisiin liittyvien riskien kokonaisvaltainen hallinta energiaperuskorjausten yhteydessä voi edistää alan houkuttavuutta nuorten parissa.

4.10 Rakennusten energiaperuskorjaus tarjoaa uusia ammatteja ja muuttaa nykyisiä toimenkuvia. Tämä on tilaisuus parantaa alan houkuttavuutta ja luoda uusia ja kiinnostavia työpaikkoja. On yhä tärkeämpää puuttua alan väestörakenteen muutokseen tarjoamalla toimenkuvia sekä työoloja ja -ehtoja, jotka vastaavat erityisesti nuorten työntekijöiden ja naisten odotuksiin.

4.11 Ihmiset viettävät keskimäärin 90 prosenttia ajastaan sisätiloissa. Rakennusmateriaalit koostuvat nykyään vain harvoin homogeenisistä materiaaleista. Jopa yksinkertaisilta näyttävät tuotteet valmistetaan käyttäen lukuisia kemikaalisia valmisteita ja lisäaineita, mikä liittyy usein teknisiin prosesseihin. Joskus aineiden pitkäaikaisvaikutuksia ihmisen terveyteen ei tunneta. Esimerkiksi nanomateriaaleilla on samankaltaisia geometrisiä ominaisuuksia kuin asbestilla, ja ne saattavat osoittautua vaarallisiksi pitkällä aikavälillä. Poliittisten päättäjien ja rakennusmateriaalien valmistajien olisi noudatettava varovaisuusperiaatetta ohjenuorana rakennusmateriaalien tutkimuksessa ja kehittämisessä.

4.12 Olisi vahvistettava elinkaariajattelun mukaista lähestymistapaa rakennussuunnitteluun ja rakennusmateriaaleihin sekä käytöstä poistettujen tuotteiden käsittelyyn ja kierrätettävyyteen nähden. Poliittiset päättäjät voisivat tarjota kannustimia kestäväpohjaisten rakennustekniikkojen ja luonnonmukaisten rakennusmateriaalien, kuten ihannetapauksessa paikallisista lähteistä tulevan puun, käytölle. Nykyään esimerkiksi puurakennukset ovat yleistymässä, ja kehitteillä on yhä enemmän biopohjaisia eristysmateriaaleja, kuten hamppubetoni, sekä uusia puusta valmistettujen tuotteiden sovelluksia. Tällaista kestäväpohjaisten materiaalien ja tuotteiden käyttöä olisi tuettava nykyistä aktiivisemmin erilaisilla EU:n välineillä ja aloitteilla. Tässä yhteydessä olisi otettava huomioon myös EU:n tavoitteekseen asettama kiertotalouden luominen.

4.13 Yksi tärkeimmistä perusteista rakennusten energiatehokkuutta koskevan direktiivin tarkistamiselle oli ilmastonmuutoksen vaikutusten vähentäminen. Siitä huolimatta odotettavissa on sellaisten luonnonkatastrofien yleistyminen, jotka voivat johtaa asbestikuitujen hallitsemattomaan vapautumiseen rakennuksista ja julkisesta infrastruktuurista. Tämän tulisi toimia lisäkannustimena asbestin poistamisen nopeuttamiseen, ja se olisi otettava huomioon luonnonkatastrofeja koskevissa valmiussuunnitelmissa. Pelastuspalvelujen työntekijät ovat vaarassa tällaisissa tilanteissa, ja heitä on suojeltava asianmukaisesti.

Bryssel 15. toukokuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Yhteisötalouden yritysten merkitys Euroopan unionin yhteenkuuluvuuden ja demokraattisuuden parantamisessa”

(puheenjohtajavaltio Romanian pyytämä valmisteleva lausunto)

(2019/C 240/05)

Esittelijä: **Alain COHEUR**

Lausuntopyyntö	20.9.2018 päivätty kirje
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus”
Hyväksyminen jaostossa	2.4.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	15.5.2019
Täysistunnon nro	543
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	118/1/1

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Yhteisötalouden yritykset tarjoavat erilaisilla toimialoillaan monenlaisia ratkaisuja, joilla yhteiskuntaa voidaan kehittää yhteenkuuluvammaksi ja yleisen edun paremmin huomioon ottavaksi. Yhteisötalous on tärkeä taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen osatekijä Euroopassa. Siihen kuuluu 2,8 miljoonaa yritystä, ja se tarjoaa 13,6 miljoonaa työpaikkaa, joiden osuus EU:n bkt:sta on 8 prosenttia. Yhteisötalouden yritysten merkitys laadukkaiden työpaikkojen luomisessa ja säilyttämisessä sekä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin ja vuoteen 2030 ulottuvan kestävää kehitystä käsittelevän ohjelman onnistumisessa on keskeinen.

1.2 Yhteisötalouden nykyinen tilanne eri puolilla Eurooppaa on erilainen. Toisissa jäsenvaltioissa vahva historiallinen asema ja viimeaikaiset poliittiset suuntaukset tukevat sektorin kehitystä, kun taas toisissa sen kehityksellä on monia jarruja. Kun näissä tilanteissa myös taloudelliset varat ovat riittämättömät, yhteisötalous ei pääse tukemaan talouden elpymistä ja yritysten elinvoiman palautumista, lieventämään epätasa-arvon ja köyhyyden lisääntymisen aiheuttamia yhteiskunnallisia jännitteitä, vähentämään työttömyyttä tietyillä alueilla ja torjumaan työehtojen ja työolojen heikentymistä. Nämä ovat ilmiöitä, jotka johtavat populismin nousuun.

1.3 ETSK kehottaa jäsenvaltioita ja Euroopan komissiota tunnustamaan yhteisötalouden yritysten merkityksen aktiivisen kansalaisuuden kehittämisessä ja yhteisen hyvän vaalimisessa sekä eurooppalaisen sosiaalisen mallin edistämisessä ja eurooppalaisen identiteetin luomisessa. Tunnustaminen on todellista vasta, jos samalla myönnetään asianmukaiset resurssit ja kannustetaan levittämään innovaatioita ja osaamista ja edistämään niiden hyödyntämistä.

1.4 ETSK toteaa, että yhteisötalouden yritystoimintamallit puuttuvat lähes kokonaan opetusohjelmista ja yritysten perustamis- ja kehittämisjärjestelmistä. Yhteisötalouskoulutus ja -kasvatus on voitava ottaa osaksi opetusjärjestelmiin sisältyviä ohjelmia, sillä se avaa portit osaamiseen ja yrittäjyyteen. Olisikin edistettävä yhteisötalouden yritysten pääsyä Erasmus+-ohjelmaan.

1.5 ETSK muistuttaa, että yhteisötalouden yrityksiä on edistettävä kunnianhimoisella ja monialaisella julkisella politiikalla sekä eurooppalaisella yhteisötalouden toimintasuunnitelmalla.

1.6 Kuten aiemmissakin lausunnoissaan, ETSK kehottaa EU:n toimielimiä ja jäsenvaltioita tukemaan erityisesti sosiaalista innovointia, mikä merkitsee yhteisötalouden yritysten ja kansalaisyhteiskunnan tunnustamista ja poliittista tukemista keskeisinä yhteiskunnan sidosryhminä sekä suotuisien olosuhteiden luomista niiden toiminnalle.

1.7 ETSK pyytää komissiota täsmentämään yhteisötalouden käsitettä erilaisten nykypäivän ilmenemismuotojen ominaispiirteiden pohjalta.

1.8 ETSK muistuttaa Euroopan komissiota, jäsenvaltioita ja Eurostatia tarpeesta panna täytäntöön satelliittitilinpitoa koskevaan käsikirjaan sisältyvät ehdotukset yhteisötalouden yritysten tilastorekisterin perustamiseksi.

1.9 ETSK muistuttaa tarpeesta jatkaa tutkimuksia, joissa kartoitetaan, missä määrin ja millaisin mekanismein yhteisötalouden yritykset auttavat vahvistamaan sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja demokratiaa ja piristämään taloutta. Tämä auttaisi kaventamaan eroa uusien jäsenvaltioiden ja muun EU:n välillä.

2. **Yleistä**

2.1 Yhteisötalouden yrityksille on ominaista se, että ne palvelevat yleistä etua tai tiettyä yhteisöä eikä niiden tarkoituksena ole voiton maksimointi. Niiden tavoite on selkeästi yhteiskunnallinen: parantaa yksilöllistä ja kollektiivista hyvinvointia vähentämällä eriarvoisuutta ja lisäämällä sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Tarkoituksena on myös auttaa luomaan laadukkaita työpaikkoja yhteiskunnallisesti vastuullisiin yrityksiin.

2.2 Yhteisötalous on kollektiiviseen omistukseen, solidaarisuuteen ja osallistavaan demokratiaan perustuva ihmisten toiminnan organisointimuoto, joka perustuu resurssien taloudelliseen tehokkuuteen ja jossa harjoitetaan hyödykkeiden ja palvelujen tuotantoa, jakelua, vaihtoa ja kulutusta. Yhteisötalous edistää aktiivisen kansalaisuuden ilmenemistä ja yksilöllistä ja kollektiivista hyvinvointia. Sillä on roolinsa kaikilla aloilla: talous-, sosiaali-, yhteiskunta- ja ympäristöasioissa.

2.3 On todettava, että demokratiaan ja sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen pohjautuvan yhteiskuntamallin perustaa ovat vähä vähältä murentamassa monet osatekijät: julkisten menojen ja niiden tarjoamien suojaverkkojen supistuminen, lyhyen aikavälin voiton ja kannattavuuden tavoittelu spekulatiivisilla rahoitusmarkkinoilla, populismin nousu ja epätasa-arvon kasvu.

2.4 Tähän yhteiskuntakehitykseen ja kasvavaan epävarmuuteen vastaamiseksi mutta myös talouskehityspäämääriensä säilyttämiseksi EU:n täytyy tukea demokraattisia, yhteenkuuluvuuteen nojaavia yhteiskuntia, joissa tapahtuu taloudellista ja sosiaalista edistystä ja torjutaan syrjinnän ja sosiaalisen syrjäytymisen eri muotoja. EU voi saavuttaa päämääränsä puolustaen samalla unionin yhteisiä arvoja, jos se toteuttaa Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin kunnianhimoisella tavalla ja saavuttaa kestävän kehityksen tavoitteet.

3. **Sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja kansalaisyhteiskunta**

3.1 Sosiaalisella yhteenkuuluvuudella tarkoitetaan Euroopan neuvoston mukaan yhteiskunnan kykyä turvata kaikkien jäsentensä hyvinvointi, vähentää eriarvoisuutta ja torjua syrjäytymistä. Euroopan komission mukaan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuspolitiikan tavoitteena on vähentää EU:n alueiden välisiä varallisuus- ja kehityseroja. Sosiaalisen yhteenkuuluvuuden heikennykset aiheuttavat turhautumista ja sisäänpäin kääntymistä, mikä on hedelmällistä maaperää antidemokraattisille teorioille. Demokratia ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus sekä kansalaisyhteiskunnan vapaa ja riippumaton järjestäytyminen ovat Eurooppa-hankkeen perustavia osatekijöitä, vaikka ne saatetaan nykyisin kyseenalaistaa. Yhteisötalous vastaa yhteiskunnallisten päämääriensä ja vaikutustensa kautta käytännönläheisesti yhteenkuuluvuuden ja kehityksen tavoitteeseen ja edistää samalla demokraattista mallia.

3.2 Historiallisten syiden vuoksi ja tilanteesta riippuen kansalaisyhteiskunta voidaan määritellä hyvin eri tavoin ja se voi saada hyvin erilaisia muotoja eri jäsenvaltioissa. Sen vakiintuneisuus riippuu kulttuurisista ja poliittisista perinteistä. Osa siihen kuuluvista organisaatioista (ammattiliitot, etujärjestöt, hyväntekeväisyysjärjestöt jne.) on pysyviä rakenteita, kun taas toisia ilmaantuu aikojen muuttuessa. Yhteisötalouden yritykset ovat henkilö- eivätkä pääomataloutta, joten niiden voidaan katsoa muodostavan kansalaisyhteiskunnan yhden osa-alueen.

3.3 Kansalaisyhteiskunta on eräänlainen yhteisötalouden yrityshautomo ja sitä kautta yhteenkuuluvuuden vauhdittaja. Perustamalla yhteisötalouden yrityksiä kansalaisyhteiskunta voi antaa tietyille vähemmistöille mahdollisuuden saada äänensä kuuluville tai kehittää sellaista heikosti kannattavaa toimintaa, johon perinteisemmät yritykset eivät välttämättä ryhtyisi. Muukalaisvihamielisten liikkeiden ja demokratian heikentymisen aikana yhteisötalouden yritykset voivat auttaa vahvistamaan kansanvaltaa ja yhteenkuuluvuutta (perussopimuksen 2 artikla) esimerkiksi maahanmuuttajien kotouttamisen alalla ([1]).

3.4 Yhteisötalous ja sen anti ja lisäarvo yhteiskunnille on usein sivuutettu koulujen ja yliopistojen opetusohjelmissa sekä yritystoiminnan perustamista käsittelevässä koulutuksessa. Jäsenvaltioiden ja EU:n toimielinten tulisikin tarjota mahdollisuus yhteisötaloutta käsittelevään opetukseen, jotta kansalaiset saisivat halutessaan välineitä yhteisötalouteen osallistumiseksi.

4. **Yhteisötalous: erilainen talousmalli ja erilainen vaikuttamistapa**

4.1 Yhteisötalous on saanut alkunsa kansalaisten halusta järjestäytyä voidakseen vastata taloudellisiin ja sosiaalisiin mutta myös kulttuurisiin tarpeisiin yhteiskunnan muuttuessa, ja yhteisötalouden yritysten määrittely on aluksi perustunut niiden oikeudelliseen asemaan eli osapuolten väliseen perustavaan sopimukseen, jossa vahvistetaan osapuolten vapaasti hyväksymät sisäiset toimintasäännöt. Näin ovat saaneet alkunsa keskinäiset yhtiöt, osuuskunnat ja yhdistykset sekä myöhemmin säätiöt. Nämä oikeudelliset mallit ovat edelleen yleisimpiä yhteisötalouden yrityksiä perustettaessa ([2]).

([1]) EUVL C 283, 10.8.2018, s. 1

([2]) ETSK:n tutkimus vuodelta 2017, Recent Evolutions of Social Economy

4.2 Yhteiskuntien kehittyessä mukaan on tullut muunkinlaisia rakenteita: työllistymistä edistäviä yrityksiä, jotka toimivat työelämään ja yhteiskuntaan sopeuttamisen alalla ja vammaisalalla, sekä sosiaalisia yrityksiä, jotka toimivat jätteenkeruun ja kierrätyksen, hoivapalvelujen tai ympäristönsuojelun alalla.

4.3 Euroopan komissio on monissa eriluonteisissa teksteissä (aloite, asetus ([3])) antanut tukea olennaisesti yhteisötalouteen kuuluvien sosiaalisten yritysten kehittämiselle. Parhaillaan käydään keskustelua sosiaalisen yrittäjyyden, jonka määritelmä ei ole yksiselitteinen, sisällyttämisestä tosiasiallisesti yhteisötalouteen.

4.4 ETSK on pitkään vaatinut yhteisötalouden yrityksiä koskevaa toimintasuunnitelmaa, jolla varmistettaisiin niiden kehitys ja kasvu ja vapautettaisiin tämän alan koko potentiaali Euroopassa. ETSK katsoo, että yhteisötalouden yritykset kuuluvat normaaliin talouteen eivätkä ole ristiriidassa muiden liiketoimintamallien kanssa. Useimmissa yritysten tuki-, kehitys- ja käynnistämisohjelmissa sekä muissa välttämättömissä välineissä, kuten lainsäädännössä ja rahoitusvälineissä, usein sivuutetaan yhteisötalouden yritysten tukeminen pääasiassa siksi, että ohjelmat on laadittu vakiomuotoisempaa, perinteisempää yritysmallia ja -ajattelua varten. Yhteisötalouden yritysten asema on tunnustettava täysin myös työmarkkinaosapuolten vuoropuhelussa, johon ne otettava mukaan.

5. **Yhteistyön ja yhteisötalouden panos sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja demokratian tavoitteisiin**

5.1 Demokratia sisältyy olennaisena osana yhteisötalouden määritelmään ja yhteisötalouden yritysten toimintadynamiikkaan. Sisäisellä demokratialla tarkoitetaan periaatetta, jonka mukaan jokaisella on yksi ääni päätöksentekoelimissä ja eri toimijaryhmät – työntekijät, käyttäjät, edunsaajat tms. – osallistuvat yrityksen hallinnointiin.

Yhteisötalouden yritysten merkitys koko talouden demokratisoimisessa on kuitenkin niiden sisäisiä hallintomalleja laajempi. Niihin sisältyy nimittäin demokraattinen ulottuvuus, joka antaa kansalaisille mahdollisuuden osallistua kollektiiviseen toimintaan ja yhteiskunnalliseen keskusteluun. Yhteisötalouden yritykset ovat sikäli todellisia osallistavan demokratian kouluja.

5.2 Yhteisötalouden yritysten demokraattinen tehtävä toteutuu eri tasoilla: niiden tuottamissa hyödykkeissä ja palveluissa, niiden tarjoamissa vaihtoehdoissa ja vastauksissa täyttymättä jääneisiin tarpeisiin, niiden luomissa ilmaisumahdollisuuksissa ja keskusteluissa ja niiden toteuttamassa vaikuttamis- ja valveuttamistoiminnassa. Niiden liiketoimintamallissa on otettava paremmin huomioon ympäristöasiat, työmarkkinasuhteet ja työntekijöiden työolot ja -ehdot.

5.3 Kun puhutaan yhteisötalouden panoksesta yhteenkuuluvuuteen, viitataan usein lähinnä sen kykyyn korjata tilannetta, toimia vaikeuksissa olevien väestönosien keskuudessa ja osallistua sosiaali- ja terveyssektorin toimintaan. Korjaavan roolin liittäminen yhteisötalouteen onkin kiistatonta ja yhdistystoimintaan erottamattomasti kuuluvaa. Yhteenkuuluvuutta ja demokratiaa on kuitenkin myös tarkasteltava ottaen huomioon yhteisötalouden yritysten toteuttamat toimintapolitiikat ja menettelyt niiden yhteiskunnallisten vaikutusten mittaamiseksi.

6. **Sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus – yhdennetyn eurooppalaisen alueen lujittaminen yhteisötalouden avulla**

6.1 Globalisaatio, unionin sisämarkkinoiden luominen ja suuret teollisuusvallankumoukset ovat aiheuttaneet perinpohjaisia alueellisia mullistuksia. Teollisuuden väheneminen ja työttömyys ovat koetelleet ja koettelevat edelleen monia alueita.

6.2 Uusien jäsenvaltioiden talous on käynyt läpi pitkällisen ja joskus tuskallisen siirtymän kommunistisesta suunnitelmataloudesta säänneltyyn markkinatalouteen. Institutionaaliset ja poliittiset muutokset ovat vaikuttaneet niiden yhteiskuntaan ja talouteen sekä muuttovirtoihin. Muutokset ovat koskeneet kaikissa näissä maissa myös pk-yrityksiä ja erityisesti osuuskuntasektoria, joka oli useiden vuosikymmenien ajan ja jopa markkinatalouteen siirtymisen vaiheessa välineellistettynä. Yhteisötalouden kehittyminen näissä maissa voisi auttaa EU:ta saavuttamaan tavoitteensa luoda yhdennetty eurooppalainen alue, jolla sosiaalista ja taloudellista epätasa-arvoa EU-15:n ja 12 uuden Itä- ja Etelä-Euroopan jäsenvaltion välillä saataisiin vähennettyä ja kitkettyä.

([3]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1296/2013, annettu 11 päivänä joulukuuta 2013, työllisyyttä ja sosiaalista innovointia koskevasta Euroopan unionin ohjelmasta (”EaSI-ohjelma”) ja eurooppalaisen työllisyyttä ja sosiaalista osallisuutta koskevan Progress-mikrorahoitusjärjestelyn perustamisesta annetun päätöksen N:o 283/2010/EU muuttamisesta (EUVL L 347, 20.12.2013, s. 238).

6.3 Monissa tämän alueen maissa yhteisötalous on vähä vähältä menettänyt arvostustaan. Sektoria ei ole kuitenkaan kokonaan lakkautettu. Keskinäiset yhtiöt, yhdistykset ja säätiöt kokevat nyt puolestaan uutta tulemista ja asteittaista laajentumista näissä maissa rinnan kansalaisyhteiskunnan, yhteiskunnallisten liikkeiden ja ammattiliittojen kehittymisen kanssa oltuaan noin viidenkymmenen vuoden ajan lähes täysin kadonneina. Tämän ”kolmannen pilarin” kehittymistä uusissa jäsenvaltioissa olisi pidettävä osana niiden asianmukaista integroitumista eurooppalaiseen sosiaaliseen malliin.

6.4 Valistus- ja tiedotuskampanjat, joissa käsitellään yhteisötalouden ja osuuskuntaliikkeiden historiaa, perinteitä ja kansallisia juuria, auttaisivat hälventämään kommunistihallinnon aikaisten pakko-osuuskuntien herättämää kielteistä mielikuvaa ja liittämään uudet yhteisötalouden muodot yhteisötalouden perinteisiin.

6.5 Samaan aikaan valtuutetut, yrittäjät ja kansalaiset niissä maissa, joissa on vahvat yhteisötalousperinteet, ovat pyrkineet antamaan uutta vauhtia alueilleen ja korjaamaan ilmennyttä taloudellista ja sosiaalista epätasapainoa. Yhteisötalouden perinteiset ja uudet muodot ovat päässeet monien alueiden paikallispolitiikan ytimeen ja ovat edistäneet yhteenkuuluvuutta ja demokraattista osallistumista.

7. **Yhteisötalouden yritykset sosiaalisten ja taloudellisten innovaatioiden edistäjinä**

7.1 ETSK on käsitellyt aiemmissa lausunnoissaan innovointia, jolla usein viitataan sosiaalisiin tai yhteiskunnallisiin innovaatioihin. Ne ovat hyväksi yhteiskunnalle ja myös parantavat yhteiskunnan toimintakykyä. Sosiaalinen innovointi pohjautuu eettiseen, ideologiseen tai yleisen edun mukaiseen näkökulmaan, mistä osoituksena on kansalaisyhteiskunnan rooli hyvinvointijärjestelmien muokkaamisessa. Yhteisötalouden yritykset toimivat sosiaalisen innovoinnin moottoreina, sillä niissä usein keskitytään tiettyyn käyttäjäryhmään, täyttymättä jääneeseen tarpeeseen yhteiskunnassa tai tietyn aukon paikkaamiseen.

7.2 Esille on nousemassa monenlaisia uusia liiketoimintamalleja, jotka muuttavat suhdetta tuottajien, jakelijoiden ja kuluttajien välillä (esimerkiksi toiminnallinen talous, jakamistalous ja vastuullinen rahoitusala). Yhteisötalouden yritykset eivät ole uusia mutta sopivat tähän vaihtoehtoisten taloudellisten mallien ryhmään, sillä niillä pyritään ratkaisemaan muita ihmisille ja maapallolle keskeisiä haasteita, jotka ovat ratkaisevan tärkeitä kestävän kehityksen kannalta: niitä ovat muun muassa sosiaalinen oikeudenmukaisuus, osallistava hallinto ja luonnonvarojen ja luonnonpääoman vaaliminen. EU voi nousta johtajaksi sellaisten innovatiivisten talousmallien kehittämisessä, joissa liitetään erottamattomasti yhteen taloudellinen hyvinvointi, korkeatasoinen sosiaalinen suojelu ja ympäristökestävyys, ja luoda näin ”eurooppalaisen tuotemerkin”. EU:n on siis asetettava tässä asiassa kunnianhimoiset tavoitteet.

7.3 Belgiassa SMART-osuuskuntakokeilu mahdollistaa osuuskunnan jäsenille, jotka ovat itsenäisiä ammatinharjoittajia, taloudellisen toiminnan kehittämisen turvatuissa olosuhteissa. SMART on nykyisin käytössä yhdeksässä Euroopan maassa, ja siihen osallistuu yhteensä 120000 ammattilaista.

7.4 Espanjassa osuustoiminnallinen ryhmä Mondragon on jo 70 vuoden ajan ollut tärkeässä roolissa Baskimaan taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa kehityksessä. Mondragon Corporation työllistää nykyisin yli 90000 henkeä.

7.5 Ranskassa osuustoiminnalliset SCIC-yhtiöt (sociétés coopératives d'intérêt collectif) huolehtivat suurelta osin vaikeuksissa olevien henkilöiden tukemisesta ja integroimisesta takaisin yhteiskuntaan. Niistä on tullut alueellisen kehityksen toimijoita, ja ne toteuttavat paikallisia kehittämishankkeita.

7.6 Yhä useammat digitaalialan ammattilaiset ja tutkijat työskentelevät osuuskunnissa tai yrityksissä, jotka määrittelevät alakseen ”aineettoman yhteisen omaisuuden”.

7.7 Sama tilanne on reilun kaupan alalla sekä luonnonmukaisten tai ”harkitusti tuotettujen” laadukkaiden maataloustuotteiden tuotannossa ja jakelussa. Ympäristöalalla toteutetaan yhä enemmän yhteisötalouden yritysten aloitteita.

7.8 Yhteisötalouden yritykset eivät välttämättä ole pieniä. Pankki- ja vakuutusalalla toimii yhteisötalousyrityksiä (mm. Crédit coopératif Ranskassa ja Groupe P&V Belgiassa), jotka ovat johtavia yrityksiä kansallisilla markkinoilla. Kuluttaja- ja jakeluosuuskunnat ovat myös tärkeällä sijalla lähikaupan alalla Euroopassa.

Bryssel 15. toukokuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Hyväntekeväisyyden hyödyntämättömät mahdollisuudet Euroopassa”

(Puheenjohtajavaltio Romanian pyytämä valmisteleva lausunto)

(2019/C 240/06)

Esittelijä: **Petru Sorin DANDEA**

Neuvoston puheenjohtajavaltion Romanian pyytämä valmisteleva lausunto	kirje, 20.9.2018
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus”
Hyväksyminen jaostossa	24.4.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	15.5.2019
Täysistunnon nro	543
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	132/5/15

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK antaa täyden tunnustuksen täydentävälle ja innovatiiviselle lisäarvolle, jota hyväntekeväisyydestä voidaan saada sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen, kun se vahvistaa yhteisiä arvoja ja parantaa yhteiskunnan kykyä selvitä muutoksista. Komitea kehottaa jäsenvaltioita tunnustamaan hyväntekeväisyyden aseman yhtenä tapana osoittaa yhteiskunnallista sitoutumista ja osallistua, raivaamaan tilaa hyväntekeväisyydelle ja auttamaan hyväntekeväisyystoimijoita asianmukaisilla lainsäädännöllisillä tai muilla aloitteilla.

1.2 ETSK kehottaa jäsenvaltioita luomaan hyväntekeväisyydelle suotuisan toimintaympäristön siten, että noudatetaan EU:n vapauksia ja perusoikeuksia, jotka kannustavat hyväntekeväisyys- ja kansalaistoimintaan, yleishyödyllisiä tarkoituksia edistävään yksityisten tahojen avustustoimintaan ja hyväntekeväisyysorganisaatioiden perustamiseen. Tässä yhteydessä tulee varmistaa, että jäsenvaltio- ja EU-tason turvallisuustoimet ovat riskiperusteisia, oikeasuhteisia ja näyttöön perustuvia ja että ne lisäksi edistävät hyväntekeväisyystoiminnan avoimuutta.

1.3 Hyvinvointivaltio ja sosiaaliturva ovat eurooppalainen luomus, jota muu maailma kadehtii. Komitea katsoo, että jäsenvaltioiden olisi vahvistettava hyvinvointivaltiota, Euroopan sosiaalista mallia ja sosiaaliturvajärjestelmiä oikeudenmukaisen verotuksen ja tehokkaiden työllisyyspolitiikkojen pohjalta. Näin voidaan parantaa hyväntekeväisyystoiminnan täydentävyyttä sekä hyväntekeväisyysorganisaatioiden kykyä vastata vähäosaisimpien ihmisten todellisiin tarpeisiin ja ratkoa ongelmia, joita julkiset laitokset tai yksityinen sektori eivät kaikilta osin kykene hoitamaan.

1.4 Koska pääomien vapaa liikkuvuus on EU:n sisämarkkinoiden keskeinen osatekijä, ETSK katsoo, että EU:n ja jäsenvaltioiden olisi ensisijaisesti pyrittävä varmistamaan, että tämä perusvapaus toteutuu oikeudellisesti ja käytännössä ja että samalla noudatetaan syrjimättömyysperiaatetta, jotta edistetään rajatylittävää hyväntekeväisyyttä ja investointeja. Lisäksi olisi harkittava ylikansallisia oikeudellisia toimintamuotoja, jotka helpottavat hyväntekeväisyyden harjoittamista.

1.5 EU voisi lisätä yksityisten varojen yleishyödyllistä vaikutusta perustamalla esimerkiksi vuonna 2018 käynnistetyn InvestEU-ohjelman yhteyteen rahoitusvälineitä, joilla vauhditetaan hyväntekeväisyyteen pohjautuvaa yhteistä avustustoimintaa, edistetään yhteisinvestointeja ja lisätään sosiaalisia investointeja sekä tarjotaan keinoja pienentää takausten avulla hyväntekeväisyysorganisaatioiden tehtäviensä hoitoon liittyen tekemien investointien taloudellisia riskejä. Unionin olisi myös helpotettava sosiaalisten innovaatioiden tekemistä.

2. Johdanto

2.1 Hyväntekeväisyyden avulla on parannettu suuressa ja pienessä mittakaavassa ihmisten elinoloja Euroopassa ja muualla maailmassa. Yksityishenkilöt, kotitaloudet, työmarkkinaosapuolet, kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja yritykset kautta Euroopan edistävät yhteistä hyvää noudattamalla vanhaa ja arvostettua perinnettä, joka vahvistaa yhteiskuntiemme inhimillisyyttä ja täydentää selkeästi valtioiden toteuttamia toimia.

2.2 Yksittäisten ihmisten anteliaisuus on kaikissa muodoissaan luultavasti yhtä vanhaa perua kuin ihmisten keskinäinen vuorovaikutus, kun taas järjestäytynyt avustaminen (esimerkiksi säätiöiden muodossa) juontuu monissa Euroopan maissa Rooman keisarikunnan ajoilta. Eurooppa on kuitenkin monimuotoinen manner, ja historian ja kulttuurin sekä taloudellisten ja poliittisten olosuhteiden ja sääntöjen erot vaikuttavat hyväntekeväisyyden ilmenemismuotoihin.

2.3 Hyväntekeväisyys on tänä päivänä yksi tapa osoittaa yhteiskunnallista sitoutumista, halua edistää yleistä hyvää, yhteisvastuullisuutta ja aktiivista kansalaisuutta. Yksityishenkilöt muodostavat hyväntekeväisyyden ytimen: he voivat vapaasti luovuttaa omia varojaan yleishyödyllisiin tarkoituksiin tukemalla tai perustamalla hyväntekeväisyysorganisaatioita, joita sitovat avoimuuden ja vastuuvelvollisuuden periaatteet.

2.4 Hyväntekeväisyysvaroilla on EU:n perustamissopimuksissa vahvistettujen vapauksien mukainen suoja. Kansalaisilla on EU:n perusoikeuskirjan ja erityisesti yhdistymisoikeuden nojalla vapaus perustaa ja organisoida toimirakenteita hyväntekeväisyyden harjoittamista varten. Monet näistä rakenteista edistävät Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklan mukaisia EU:n arvoja, joita ovat mm. ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen.

2.5 Hyväntekeväisyyden tavoitteena on saada aikaan yhteiskunta, jonka ytimen muodostavat sosiaalinen yhteenkuuluvuus, aktiivinen kansalaisuus, itsensä toteuttaminen ja yhtäläiset mahdollisuudet. Nämä ovat yhteiskunnallemme tärkeitä arvoja, joiden taustavaikuttimina ovat epäoikeudenmukaisuuden herättämä suuttumus, huolen pitäminen vähäosaisimmista, myötätunto, toivo uudenlaisesta tulevaisuudesta ja vastuu arvokkaan luonnon ja kulttuurin säilyttämisestä. Monet yksityishenkilöt ja hyväntekeväisyysorganisaatiot tarjoavat näiden arvojen motivoimina ratkaisuja ja saavat aikaan kouriintuntuvia tuloksia.

2.6 Euroopassa hyväntekeväisyyttä harjoittavat lukuisat erilaiset lahjoittajat ja hyväntekeväisyysyhteisöt. Vaikka eurooppalaisesta hyväntekeväisyydestä ei ole olemassa yhtä ainoaa, ajan tasalla olevaa, kattavaa ja kaikki EU:n jäsenvaltiot käsittävää tutkimusta, alasta on saatavilla joitakin suuntaa-antavia tietoja. Lahjoittajien ja säätiöiden eurooppalaisten verkostojen järjestön DAFNEn vuonna 2016 keräämien ja yhdysvaltalaisen Foundation Center -järjestön analysoimien tietojen mukaan Euroopassa on yli 147000 rekisteröityä yleishyödyllistä säätiötä, jotka käyttävät varoja vuosittain yhteensä lähes 60 miljardia euroa. Luvut perustuvat viimeisimpiin saatavilla oleviin tietoihin 24:stä Euroopan maasta, joista 18 on EU:n jäsenvaltioita. Vuonna 2017 julkaistussa European Research Network on Philanthropy -järjestön [1] tutkimuksessa luodattiin kattavasti kotitalouksien, yritysten, yleishyödyllisten säätiöiden ja hyväntekeväisyysarpajaisten järjestäjien tekemän avustustyön tilannetta 20:ssä Euroopan maassa (19 EU:n jäsenvaltiota ja Sveitsi) vuodelta 2013 peräisin olevien tietojen perusteella. Näissä 20 maassa hyväntekeväisyyden puitteissa annetun taloudellisen panoksen arvioitiin yltävän vähintään 87,5 miljardiin euroon vuodessa (alempi arvio).

3. **Rooli ja arvo**

3.1 Hyväntekeväisyysaloitteissa tartutaan yhteiskunnallisiin ongelmiin paikallisella, alueellisella, valtakunnallisella, EU:n ja kansainvälisellä tasolla. Hyväntekeväisyyttä tehdään yleishyödyllisissä tarkoituksissa, joiden kirjo ulottuu moniarvoisen ajattelun, osallistavien yhteiskuntien, vammaisten henkilöiden, romanien ja maahanmuuttajien integroinnin, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen edistämisestä aina tutkimuksen ja innovoinnin, ympäristönsuojelun, taiteen ja kulttuurin, sosiaalista oikeudenmukaisuutta edistävien hankkeiden, startup-yritysten ja yhteiskunnallisten yritysten rahoittamiseen kaikilla EU:n kannalta merkityksellisillä aloilla.

3.2 Hyväntekeväisyystoimijat pystyvät alan monimuotoisuuden ansiosta havaitsemaan pienetkin apua tarvitsevat kohteet, joita markkinoiden ja hallintosektorin on vaikeampi tavoittaa, ja antamaan niille tukea [2]. Tällainen toiminta sysää usein liikkeelle innovaatioita ja uusia ideoita. Hyväntekeväisyystoiminta on muita edellä uusien menetelmien löytämisessä ja kokeilemisessa yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemiseksi. Alan toimijat kokeilevat – usein onnistuen ja joskus epäonnistuen – mutta ottavat aina opikseen ja jakavat parhaita käytäntöjään.

3.3 Monissa tapauksissa julkiset toimijat (kuten valtionhallinto ja paikallisviranomaiset) ja hyväntekeväisyystoimijat tekevät kumppanuusperiaatteella yhteistyötä voidakseen täydentää toisiaan toimissa, jotka pitävät yhteiskuntamme vahvana. Hyväntekeväisyys vaikuttaa vielä tehokkaammin, jos viranomaiset voivat osaltaan tukea sitä. ETSK on tietoinen siitä, että hyväntekeväisyys auttaa ihmisiä. Se ei kuitenkaan ole osa Euroopan sosiaalista mallia (yhteisvastuullinen sosiaaliturva, julkiset palvelut, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu) eikä voi korvata sitä. Komitea tiedostaa myös, että vähävaraisimmat saattavat jäädä hyväntekeväisyyden ulkopuolelle. Se suosittaa, että yhteisvastuullisuuteen perustuvat sosiaaliturvajärjestelmät säilytetään ja niitä kehitetään, ja arvostaa apua, jota hyväntekeväisyysorganisaatiot antavat kyseisille väestöryhmille.

3.4 Hyväntekeväisyyttä voi harjoittaa kuka tahansa: kaikki voivat antaa omastaan. Euroopassa avustuksia ja rahoitusta antavat vuosittain jo miljoonat yksityishenkilöt ja yritykset. Kyse on ensisijaisesti auttamisen halusta, kiitollisuudesta ja sitoutumisesta etsimään ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin julkisia toimia täydentävällä tavalla. Yksityishenkilöt ja organisaatiot, myös yritykset, voivat tukea yleishyödyllisiä tarkoituksia monin tavoin, esimerkiksi tekemällä lahjoituksia hyväntekeväisyyteen tai sosiaalisia investointeja ja perustamalla lahjoittajan toivomusten mukaan käytettäviä rahastoja tai riippumattomia yksityisiä hyväntekeväisyysorganisaatioita, joilla on pitkän aikavälin visio.

3.5 Hyväntekeväisyyteen liittyvät kysymykset ovat ylikansallisia, rajatylittäviä ja Euroopan laajuisia: kaikkia koskevat ongelmat (esim. ilmastonmuutos ja terveyteen kohdistuvat riskit) eivät tunne rajoja ja eurooppalaisten elämästä on tulossa yhä liikkuvampaa. Hyväntekeväisyysorganisaatiot ja lahjoittajat työskentelevät näin ollen yhä enemmän yli rajojen ja tekevät yhteistyötä eri puolilta Eurooppaa peräisin olevien kumppaneiden kanssa huolimatta rajatylittävää hyväntekeväisyyttä haittaavista oikeudellisista esteistä. Hyväntekeväisyystoimijat ovat myös sitoutuneita maailmanlaajuisiin arvoihin ja aloitteisiin, kuten kestävän kehityksen tavoitteisiin ja ilmastosopimukseen, ja edistävät niiden täytäntöönpanoa EU-, valtio- ja paikallistasolla.

---

[1] www.ernop.eu

[2] Esimerkkinä belgialainen kansalaisjärjestö *Kick Cancer*, joka rahoittaa tutkimusta lääkkeiden kehittämiseksi syöpää sairastaville lapsille, https://kickcancer.org/?locale=en

3.6 Säätiöt ja muut hyväntekeväisyysorganisaatiot voivat lisäksi toimia ”koollekutsujina”, jotka saattavat yhteen eri sidosryhmät, joita tarvitaan tietyn pulman ratkaisemiseksi.

3.7 Eräissä maissa valtiovalta on ottamassa käyttöön tiukempia sääntöjä, jotka kaventavat mahdollisuuksia harjoittaa hyväntekeväisyyttä, tai tätä harkitaan. Vaikuttimena on myös se, että kansalaisyhteiskunnan organisaatioista puhutaan julkisuudessa yhä kielteisemmin sanankäänteinen ([3]). Auttamisen kulttuurin luomiseksi tarvitaan kuitenkin oleellisesti mekanismeja, joilla edistetään hyväntekeväisyyttä ja sille yleiset toimintaedellytykset tarjoavaa ympäristöä. Toimintavapauden rajoittaminen saattaa murentaa kansalaisten luottamusta arvokkaaseen rooliin, joka kansalaisyhteiskunnalla on yhteiskunnan yleisen kehityksen edistäjänä.

4. **Esteet, jotka on poistettava, jotta Euroopassa saadaan hyödynnettyä kaikki hyväntekeväisyyden tarjoamat mahdollisuudet**

4.1 Jotta hyväntekeväisyyden ja sen järjestäytyneiden muotojen koko potentiaali saadaan hyödynnettyä, EU:n ja jäsenvaltioiden tasolle on luotava niille suotuisa toimintaympäristö. Tähän kuuluvat myönteinen sosiaalinen kulttuuri ja oikeudellinen ympäristö, jotka rohkaisevat harjoittamaan hyväntekeväisyyttä. Oonagh Breenin vuonna 2018 laatima tutkimus Enlarging the Space for European Philanthropy ([4]) paljasti, että vaikka yritykset voivat EU:n sisämarkkinoilla liikutella liikevoittoihin liittyvää pääomaa vapaasti rajojen yli ilman perusteettomia rajoituksia, hyväntekeväisyysorganisaatioiden ja hyväntekeväisyysvarojen tapauksessa näin ei vielä ole. Toimintamahdollisuuksia uhkaavat lisäksi supistaa ulkomaista rahoitusta koskevien rajoitusten käyttöönottoon liittyvä huolestuttava kehitys eräissä EU-maissa ja turvallisuuden varmistamista koskevien vaatimusten lisääntyminen.

4.2 Järjestäytyneet hyväntekeväisyystoimijat ovat keskeisiä kumppaneita kansalaisvuoropuhelussa, jota on vahvistettava ([5]). Hyväntekeväisyysorganisaatiot ja lahjoittajat työskentelevät yhä useammin yli rajojen ja tekevät yhteistyötä kumppaneiden kanssa, mutta toimintaa haittaavat monenlaiset oikeudelliset, hallinnolliset ja verotukselliset esteet:

— Ensinnäkin hyväntekeväisyysorganisaatioiden on joskus rekisteröidyttävä ennen kuin ne voivat toimia toisessa maassa. Oikeushenkilöyttä ei aina tunnusteta ulkomailla.

— Toiseksi hyväntekeväisyysorganisaation päätoimipaikan siirtämisestä toiseen maahan ei useimmissa maissa ole oikeudellisia säännöksiä, ja prosessiin liittyy siksi paljon oikeudellista epävarmuutta.

— Hyväntekeväisyyttä harjoittavat yhteisöt eivät voi yhdistyä rajojen yli, kuten yritykset.

— Valtioiden hallinnon ei pitäisi heikentää kannustimia tehdä lahjoituksia hyväntekeväisyysorganisaatioille tai sponsoroida niitä. Tämä koskee myös rajatylittäviä tilanteita ja erityisesti organisaatioita, jotka tarjoavat markkinoilta tai julkisesta tarjonnasta puuttuvia palveluja.

— Etenkin rajatylittävää hyväntekeväisyystoimintaa haittaavat myös verotukselliset ja hallinnolliset esteet, koska jäsenvaltiot eivät ole vielä alkaneet soveltaa syrjimättömän verotuksen periaatetta tasapuolisesti ja mielekkäällä tavalla rajatylittävään hyväntekeväisyyteen ([6]).

4.3 Lisäksi ulkomaista rahoitusta on rajoitettu, vaikka hyväntekeväisyysrahoituksen pitäisi voida kulkea vapaasti pääoman vapaata liikkuvuutta koskevan EU:n periaatteen mukaisesti, ja toisinaan jäsenvaltio- ja EU-tason turvallisuustoimet uhkaavat supistaa toimintamahdollisuuksia. Vaikka turvallisuuden varmistaminen on tärkeä ja yhteinen tavoite, on varottava hyväntekeväisyyteen mahdollisesti kohdistuvia tahattomia seurauksia. Toimenpiteiden on oltava riskiperusteisia ja oikeasuhteisia.

4.4 Hyväntekeväisyystoimijat osallistuvat myös ääriliikehdinnän torjumiseen ja antavat humanitaarista apua. Niiden tietämyksestä ja asiantuntemuksesta on hyötyä, kun näihin haasteisiin pyritään vastaamaan.

4.5 Mitä tulee poliittiseen ympäristöön, jäsenvaltioissa ja erityisesti EU:n tasolla on selkiytettävä mielikuvaa hyväntekeväisyyden roolista julkisten toimien täydentäjänä. EU:n toimielimissä ei edelleenkään juuri keskustella hyväntekeväisyydestä.

([3]) Ks. EU:n perusoikeusviraston vuonna 2018 julkaisema, kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia koskeva tutkimus, jossa kartoitetaan kansalaisyhteiskuntaan – myös hyväntekeväisyystoimintaan – eri EU-maissa kohdistuvat haasteet – https://fra.europa.eu/en/publication/2018/challenges-facing-civil-society-orgs-human-rights-eu

([4]) Enlarging the space for European philanthropy

([5]) ETSK:n yhteysryhmän toimintasuunnitelma EU:sta tehdyn sopimuksen 11 artiklan 1 ja 2 kohdan toteuttamiseksi käytännössä

([6]) Boosting cross-border philanthropy in Europe: towards a tax-effective environment, Hanna Surmatzin (EFC) ja Ludwig Forrestin (TGE) laatima tutkimus, toukokuu 2017.

5. **Hyväntekeväisyystoiminnan kasvu ja potentiaali**

5.1 Hyväntekeväisyys lisääntyy nopeasti. Viimeksi kuluneena vuosikymmenenä on toteutettu yhä enemmän yksityisiä aloitteita sellaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin puuttumiseksi, joita valtiovallan ja talouden toimijoiden on vaikea ratkaista yksin, ja tällaisesta toiminnasta on tullut yksi yhteiskunnan kulmakivi. ETSK pitää valitettavana kielteisiä seurauksia, joihin valtioiden heikentynyt kyky tarjota suojelua ja sosiaalipalveluja kansalaisilleen on johtanut. Yhä parempien edellytysten luominen onnistuneelle hyväntekeväisyystoiminnalle on siksi hyvin ajankohtainen kysymys. Nykyajan eurooppalaiset hyväntekeväisyysorganisaatiot ovat nuoria. Yleishyödyllisten säätiöiden määrä on kasvanut nopeasti viimeksi kuluneiden 20–30 vuoden aikana. Esimerkiksi Ranskassa säätiöiden määrä yli kaksinkertaistui vuosina 2001–2014. Belgiassa yli puolet vuonna 2012 toiminnassa olleista säätiöistä oli perustettu vuoden 1995 jälkeen ja ala on laajentunut nopeasti kymmenen viime vuoden kuluessa. Vuonna 2014 Espanjassa jopa yli 70 prosenttia yleishyödyllisistä säätiöistä oli vuoden 1994 jälkeen perustettuja ([7]).

5.2 Huonompiosaisten auttaminen ja hyväntekeväisyystoimintaan osallistuminen ovat lisääntyneet tasaisesti eri Euroopan maissa, varsinkin viime vuosina. Hyväntekeväisyysbarometrit osoittavat kasvua tapahtuneen kaikkialla Euroopassa.

5.3 Yhteisöllinen toiminta ja paikallinen hyväntekeväisyys lisääntyvät koko ajan. Euroopan eri kolkissa toimivat yhteisölliset säätiöt ovat nykyisin elintärkeitä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden kannalta.

5.4 Nuorempi sukupolvi on erityisen kiinnostunut yhteisen hyvän edistämisestä ja toimii monin uusin tavoin. Tutkijat korostavat ilmiön maailmanlaajuisuutta, uusia arvoja ja teknologisen kehityksen myönteistä vaikutusta (joukkorahoitus, sosiaalinen media, maailmanlaajuisia rajatylittäviä syitä toimia, mutta myös hyvin paikallisia ruohonjuuritason aloitteita). Keskeistä on tehdä sosiaalisia investointeja.

5.5 Naisilla on lisäksi erittäin tärkeä rooli Euroopassa harjoitettavassa hyväntekeväisyydessä. Heidän osallistumisensa hyväntekeväisyystoimintaan on kasvussa. Naiset antavat apua yleensä sitoutuneemmin ja osallistuvammin: he haluavat tavata ihmiset, joille antavat rahaa, toimia yhdessä samanmielisten kanssa ja paneutua käsillä olevaan ongelmaan. Naiset antavat rahaa usein monimutkaisempiin kohteisiin, kuten sellaisten ongelmien ratkomiseen, jotka liittyvät sukupuolittuneeseen väkivaltaan ja terveyteen.

5.6 Kanssaihmisten auttamisesta on tulossa osa yrityssektorin toimintaa. Hyväntekeväisyyteen osallistuminen kytkeytyy yritysten yhteiskuntavastuustrategioihin ja vahvistaa niitä kaikkialla Euroopassa. Yhä useammat yritykset koosta riippumatta antavat yhteistä hyvää edistäviin tarkoituksiin rahaa, tuotteitaan, osaamistaan ja aikaa.

5.7 Erityistä huomiota ja tukea olisi annettava kasvavalle yhteisötalouden alalle, joka uudistaa omalta osaltaan hyväntekeväisyystoimintaa. Yhä useammat yksityishenkilöt ja yrittäjät turvautuvat yhteisötalouspohjaisiin liiketoimintamalleihin, jotka ovat omiaan edistämään kestävää taloudellista ja sosiaalista kehitystä ([8]).

6. **Hyväntekeväisyyden edistäminen Euroopassa**

6.1 *Tunnustetaan hyväntekeväisyyden asema*: On tiedostettava, miten hyväntekeväisyys voi edistää sosiaalista yhteenkuuluvuutta vahvistamalla yhteisiä arvoja ja parantamalla yhteiskunnan kykyä selvitä muutoksista. Sitä tulee edistää yhtenä tapana osoittaa yhteiskunnallista sitoutumista. Tulee tehdä yhteistyötä hyväntekeväisyystoimijoiden kanssa ja luoda edellytykset lainsäädännölle ja sääntelylle, joilla edistetään tätä yhteiskunnallisen osallistumisen muotoa.

6.2 *Luodaan hyväntekeväisyystoiminnalle suotuisat edellytykset ja suojellaan sitä*: Jäsenvaltioiden tulee luoda hyväntekeväisyydelle suotuisa toimintaympäristö. On varmistettava, että jäsenvaltio- ja EU-tason turvallisuustoimet ovat riskiperusteisia, oikeasuhteisia ja näyttöön perustuvia. Hyväntekeväisyys- ja kansalaistoimintaa ei saa vaikeuttaa. Yksityisille tahoille tulee tarjota kannustimia tukea yleishyödyllisiä tarkoituksia huolehtien samalla verotuksen oikeudenmukaisuudesta.

6.3 *Helpotetaan rajatylittävää hyväntekeväisyyttä*: Pääomien vapaa liikkuvuus on EU:n sisämarkkinoiden keskeinen osatekijä. Tulee varmistaa, että tämä perusvapaus toteutuu oikeudellisesti ja käytännössä ja että samalla noudatetaan syrjimättömyysperiaatetta, jotta edistetään rajatylittävää hyväntekeväisyyttä. Hyväntekeväisyysorganisaatioiden rajojen yli tekemillä investoinneilla on suuri merkitys. Lisäksi olisi harkittava ylikansallisia oikeudellisia toimintamuotoja, jotka helpottavat hyväntekeväisyyden harjoittamista.

6.4 *Edistetään yleistä hyvää ja kansalaisyhteiskunnan vahvistumista palvelevia yhteisavustuksia ja yhteisinvestointeja*: Sosiaalisen innovoinnin välineiden käyttöä ja strategisten kumppanuuksien solmimista hyväntekeväisyystoimijoiden kanssa tulee sujuvoittaa. EU voisi lisätä yksityisten varojen yleishyödyllistä vaikutusta ottamalla käyttöön rahoitusvälineitä, jotka helpottavat yhteisavustusten antamista ja edistävät hyväntekeväisyysorganisaatioiden yhteisinvestointeja.

([7]) http://www.fundaciones.org/EPORTAL_DOCS/GENERAL/AEF/DOC-cw585d042d56ecf/Aefsectorfundacional3erInforme3.pdf
([8]) Yhteisötalouden edistäminen Euroopan taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen veturina – EU:n neuvosto, 7. joulukuuta 2015.

6.5 *Tartutaan innokkaasti uusiin innovaatioihin*: Elämme hyväntekeväisyyden kannalta jännittävää aikaa. Innovatiiviset lähestymistavat, kuten sosiaaliset investoinnit, tiettyihin vaikutuksiin tähtäävät joukkovelkakirjalainat ja sijoitustoiminta sekä hyväntekeväisyystarkoituksiin keskittyvä pääomasijoittaminen, tuottavat läpimurtotuloksia ja antavat virikkeitä sekä perinteiseen hyväntekeväisyyteen että yritysten käytäntöihin. Uusi teknologia ja sosiaalinen media mahdollistavat nopean toimimisen ja nopeat vaikutukset. Tietoaineistojen lahjoittaminen hyviin tarkoituksiin (Data for Good) ja digitalisaatio tarjoavat ympäri Eurooppaa uusia näkymiä hyväntekeväisyydelle. Parhaillaan ollaan perustamassa koko EU:n kattavaa uutta digitaalista alustaa, jonka kautta lahjoittajat eri puolilta Eurooppaa voivat tukea organisaatioita kaikkialla Euroopassa. Julkisen ja yksityisen sektorin sidosryhmien olisi edistettävä ja kehitettävä näitä aloitteita, joiden avulla hyväntekeväisyydestä voidaan tehdä entistä kohdennetumpaa ja vaikuttavampaa.

Bryssel 15. toukokuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

III

(Valmistavat säädökset)

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

ETSK:N 543. TÄYSISTUNTO, 15.5.2019–16.5.2019

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) N:o 904/2010 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse hallinnollisen yhteistyön lujittamiseen tähtäävistä toimenpiteistä alv-petosten torjumiseksi”

(COM(2018) 813 final – 2018/0413 (CNS))

(2019/C 240/07)

Esittelijä: **Krister ANDERSSON**

Lausuntopyyntö	Euroopan unionin neuvosto, 20.12.2018
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 113 artikla
Komitean täysistunnon päätös	13.12.2018
Vastaava jaosto	”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus”
Hyväksyminen jaostossa	12.4.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	15.5.2019
Täysistunnon nro	543
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	212/2/2

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK kannattaa komission tavoitetta käynnistää selkeiden säännösten pohjalta veroviranomaisten välinen pitkälle viety operatiivinen yhteistyö, joka koskee alv-petoksia sähköisen kaupankäynnin alalla.

1.2 ETSK suosittelee, että viranomaisten keinoja torjua edistyneitä alv-petosten muotoja parannetaan jatkuvasti (asianmukaisen teknologian, esimerkiksi tekoälyn, avulla toteutettavan) lainvalvonnan tehokkuuden ja kansallisten viranomaisten välisen yhteistyön osalta. Kyseisten viranomaisten olisi toimittava keskenään synergiassa, jotta taataan kattava ja tehokas eurooppalainen vastaus alv-petoksiin.

1.3 Samalla ETSK huomauttaa, että ehdotus aiheuttaa kuluttajien kannalta uutta arvonlisäveroon liittyvien henkilötietojen vaihtoa ja käsittelyä, jota säännellään yleisellä tietosuoja-asetuksella. ETSK korostaa, että yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiä koskevat poikkeukset ja rajoitukset on pidettävä määrältään vähäisinä ja niillä tulee tähdätä tiukasti määriteltyyn alv-petosten torjunnan tavoitteeseen. Ne ovat erityisiä poikkeuksia yleisistä ja pakollisista säännöistä, joilla suojataan henkilötietoja ja henkilöiden yksityisyyttä, joten lainvalvojien olisi tulkittava niitä tiukasti ja huolellisesti.

1.4 Tässä yhteydessä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota seuraaviin seikkoihin: i) tietojenkäsittelyn tarkoitus – tietojenkäsittelyn tulee olla mahdollista ainoastaan lainvastaisen toiminnan torjumista varten; ii) henkilöt, joilla on pääsy kerättyihin, tallennettuihin ja vaihdettuihin tietoihin – pääsy tulisi myöntää ainoastaan Eurofiscin virkamiehille tietyin edellytyksin ja vain alv-petosten torjuntaan liittyviin tunnettuihin, rajattuihin tarkoituksiin; iii) tietojen myöhempi käyttö mahdollisten tutkimusten ja lainvalvontatoimien käynnistämiseksi.

1.5 Kaikki edellä mainitut näkökohdat otetaan komission ehdotuksessa virallisesti huomioon, ja se on luonnollisesti sinänsä myönteinen seikka ehdotuksessa. ETSK edellyttää kuitenkin, että komissio varmistaa järjestelmän tulevassa päivittäisessä toiminnassa kaikkien ehdotukseen sisältyvien perusvapauksia koskevien takeiden täysimittaisen ja tosiasiallisen täytäntöönpanon, jotta saavutetaan asianmukainen tasapaino alv-sääntöjen tehokkaan täytäntöönpanon ja yksilön oikeuksien ja perusvapauksien välttämättömän suojaamisen välillä.

2. **Komission ehdotus ja yleinen tausta**

2.1 Komission ehdotuksessa neuvoston asetuksen (EU) N:o 904/2010 muuttamisesta annetaan säännöt siitä, miten jäsenvaltioiden on kerättävä yhdenmukaisella tavalla tiedot, jotka maksupalveluntarjoajat antavat alv-direktiivin 243 b artiklan mukaisesti sähköisesti saataville.

2.2 Sähköisen kaupankäynnin ala on kasvanut viime vuosina huomattavasti, ja kuluttajat voivat nyt tietokoneidensa ja älypuhelimiensa välityksellä tehdä helposti valintoja tuhansien tavarantoimittajien, tuotteiden ja tuotemerkkien välillä. Näitä mahdollisuuksia hyödyntävät kuitenkin myös epärehelliset yritykset alv-velvoitteidensa välttämiseksi.

2.3 Rajatylittäviin tavaroiden toimituksiin liittyvien arvonlisäveromenetysten kokonaismäärä jäsenvaltioissa on aiemmin arvioitu noin 5 miljardiksi euroksi vuodessa. Äskettäisen päivitetyn arvion mukaan menetykset ovat arvoltaan vieläkin merkittävämpiä ja vaihtelevat 7 ja 10 miljardin euron välillä. Viranomaisilta tarvitaan siksi ponnekasta reagointia, joka perustuu veroviranomaisten tehokkaaseen yhteistyöhön sekä EU:ssa että kansainvälisellä tasolla.

2.4 Käytännössä ehdotuksessa perustetaan uusi sähköinen keskusjärjestelmä maksutietojen keräämistä, tallentamista ja käsittelyä varten, jotta jäsenvaltioiden petostentorjuntaviranomaiset voisivat käsitellä niitä edelleen Eurofiscin puitteissa. Eurofisc on arvonlisäveropetosten torjuntaan tähtäävä monenvälinen verkosto tietojen vaihtamiseksi varhaisista varoitusmerkeistä.

2.5 Komissio on huolellisen ja kattavan vaikutustenarvioinnin jälkeen katsonut, että eurooppalainen keskusjärjestelmä maksutietojen keräämistä ja vaihtamista varten (CESOP) on tehokkain keino varmistaa, että veroviranomaiset saavat kattavan kokonaiskuvan voidakseen valvoa sähköisen kaupankäynnin alv-sääntöjen noudattamista ja torjuakseen alv-petoksia. Järjestelmän avulla jäsenvaltiot voivat vaihtaa maksutietoja, joita ne säilyttävät kansallisella tasolla, mikä auttaa torjumaan tehokkaasti sähköisen kaupankäynnin alv-petoksia.

2.6 CESOP-järjestelmän avulla on mahdollista i) yhdistää maksunsaajittain kaikki jäsenvaltioiden toimittamat maksutiedot, jotka ovat merkityksellisiä arvonlisäverotuksen kannalta, ii) luoda kattava katsaus maksunsaajien maksajilta vastaanottamista maksuista EU:ssa, iii) tunnistaa saman maksutapahtuman moninkertainen kirjaaminen, iv) selkeyttää jäsenvaltioiden vastaanottamia tietoja, v) antaa Eurofisc-yhteysvirkamiehille mahdollisuus suorittaa maksutietojen ristiintarkastuksia vaihdettujen alv-tietojen kanssa sekä vi) säilyttää kerätyt tiedot ainoastaan sen aikaa, jonka veroviranomaiset tarvitsevat alv-tarkastusten tekemiseen.

2.7 Tietojen säilyttämisaika CESOP-järjestelmässä on kaksi vuotta, ja Eurofisc-yhteysvirkamiehet pystyvät näkemään, ylittävätkö tietyn maksunsaajan tietyn ajanjakson aikana kaikissa jäsenvaltioissa saamat maksut 10000 euroa. Järjestelmä olisi ainoastaan jäsenvaltioiden Eurofisc-yhteysvirkamiesten käytettävissä, ja siinä olisi mahdollista tehdä tiedusteluja ainoastaan tutkittaessa epäiltyjä tai todettuja alv-petoksia.

2.8 Komissio antaa viiden vuoden välein Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen uuden hallinnollisen yhteistyönvälineen toiminnasta.

3. **Yleisiä ja erityisiä huomioita**

3.1 ETSK kannattaa komission tavoitetta käynnistää selkeiden säännösten pohjalta veroviranomaisten välinen pitkälle viety operatiivinen yhteistyö, joka koskee alv-petoksia sähköisen kaupankäynnin alalla. Veroviranomaisten keskinäistä hallinnollista avunantoa edistämällä voidaan varmistaa, että käytettävissä on entistä enemmän rahoitusvaroja niin kansallisia talousarvioita kuin EU:n talousarviota varten. Se myös auttaa yksinkertaistamaan veroja kuuliaisesti maksavien yritysten tasapuolisia toimintaedellytyksiä.

3.2 Koska markkinatoimijat käyttävät yhä enemmän viestintäteknologiaa, on petostentorjuntaa koskevaa lainsäädäntöä alati päivitettävä, jotta voidaan ottaa huomioon eri tavat, joilla verosääntöjä ja alv-velvoitteita kierretään. Näin ollen on erittäin tärkeää, että viranomaisten keinoja torjua edistyneitä petosten muotoja parannetaan jatkuvasti (asianmukaisen teknologian avulla toteutettavan) lainvalvonnan tehokkuuden ja kansallisten viranomaisten välisen yhteistyön osalta. Kyseisten viranomaisten olisi toimittava keskenään synergiassa ja saatava komissiolta tukea, jotta taataan kattava ja tehokas eurooppalainen vastaus alv-petoksiin perustamissopimuksissa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti.

3.3 ETSK:n mukaan investoiminen tekoälyyn alv-petosten havaitsemiseksi rakenteilla olevan uuden järjestelmän puitteissa voi olla hyödyllistä, jotta uusi järjestelmä saadaan täysin toimintakykyiseksi. Edellytyksenä kuitenkin on, että uudessa toimintasuunnitelmassa, jossa hyödynnetään uusia teknologioita ja tekoälyä täytäntöönpanoviranomaisten toiminnan tukemiseksi, noudatetaan kaikilta osin yksilöiden perusoikeuksia ja erityisiä EU:n sääntöjä, kuten yleistä tietosuoja-asetusta ([1]).

3.4 Alv-petosten kansainvälisyys ja teknologian helpottama laittoman toiminnan nopea kehitys – ajatellaanpa vaikka sitä, miten helppoa alv-petoksista saatuja pääomia on siirtää – edellyttävät tiiviimpää viranomaisyhteistyötä paitsi EU:n sisällä myös maailmanlaajuisesti. Alv-petosten torjunta voi onnistua vain, jos maiden verohallinnot tekevät entistä tiiviimpää yhteistyötä keskinäisen luottamuksen hengessä. Tämä edellyttää asiaankuuluvien tietojen vaihtamista, jotta kyseiset viranomaiset voivat hoitaa tehtävänsä.

3.5 Tätä varten OECD kehottaa vahvistamaan arvonlisä- ja myyntiveroon liittyvää kansainvälistä hallinnollista yhteistyötä, jotta voidaan vastata haasteisiin, joita liittyy arvonlisäveron kantoon ulkomaisilta tavarantoimittajilta etenkin yrityksiltä kuluttajille suuntautuvassa kaupankäynnissä, kuten komission tekemässä vaikutustenarvioinnissa asianmukaisesti huomautetaan.

3.6 EU:n ja Norjan välinen sopimus arvonlisäveroa koskevasta hallinnollisesta yhteistyöstä (kesäkuu 2018), johon sisältyy myös alv-saatavien perintää koskevia erityisvälineitä, on askel tähän suuntaan. ETSK toivoo EU:n edistävän edelleen kansainvälistä petostentorjuntayhteistyötä, jotta voidaan kehittää tehokkaita ja koordinoituja vastatoimia toiminnalle, joka ylittää valtioiden ja maanosien rajat ja joka tuottaa haittaa sekä EU:n että jäsenvaltioiden talousarvioille.

3.7 ETSK korostaa, että ehdotus aiheuttaa kuluttajien kannalta uutta arvonlisäveroon liittyvien henkilötietojen vaihtoa ja käsittelyä, jota säännellään äskettäin hyväksytyllä ja kautta Euroopan täytäntöön pantavalla yleisellä tietosuoja-asetuksella. Tästä koituu EU:n yrityksille huomattavia kustannuksia.

3.8 Yleisessä tietosuoja-asetuksessa annetaan laaja henkilötietojen määritelmä, joka sisältää kaikki sellaista tunnistettua tai tunnistettavissa olevaa luonnollista henkilöä koskevat tiedot, joka voidaan tunnistaa suoraan tai välillisesti. Näin ollen komission ehdotuksen kattamat maksutiedot kuuluvat perusoikeuskirjassa vahvistetun henkilötietojen suojan ja siihen sovellettavien periaatteiden soveltamisalaan.

3.9 Komission mukaan ”verotus on unionin ja jäsenvaltioiden yleisen edun kannalta tärkeä tavoite, joka on tunnustettu suhteessa rajoituksiin, joita voidaan asettaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 ([2]) mukaisille velvoitteille ja oikeuksille, sekä suhteessa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/1725 ([3]) mukaiseen tietosuojaan. Tietosuojaoikeuksiin liittyvät rajoitukset ovat tarpeen maksupalveluntarjoajilta peräisin olevien tietojen luonteen ja määrän vuoksi, ja niiden olisi perustuttava neuvoston direktiivin 2006/112/EY ([4]) 243 b – 243 d artiklassa vahvistettuihin erityisiin ja ennalta määrättyihin edellytyksiin ja yksityiskohtiin.”

3.10 ETSK korostaa painokkaasti, että yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiä koskevat poikkeukset ja rajoitukset on pidettävä määrältään vähäisinä ja niillä tulee tähdätä ainoastaan tiukasti määriteltyyn alv-petosten torjunnan tavoitteeseen. Ne ovat erityisiä poikkeuksia yleisistä ja pakollisista säännöistä, joilla suojataan henkilötietoja ja henkilöiden yksityisyyttä, joten lainvalvojien olisi tulkittava niitä tiukasti ja huolellisesti. Tässä yhteydessä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota seuraaviin seikkoihin: i) tietojenkäsittelyn tarkoitus – tietojenkäsittelyn tulee olla mahdollista ainoastaan lainvastaisen toiminnan torjumista varten; ii) henkilöt, joilla on pääsy kerättyihin, tallennettuihin ja vaihdettuihin tietoihin – pääsy tulisi myöntää ainoastaan Eurofiscin virkamiehille tietyin edellytyksin ja vain alv-petosten torjuntaan liittyviin tunnettuihin, rajattuihin tarkoituksiin; iii) tietojen myöhempi käyttö mahdollisten tutkimusten ja lainvalvontatoimien käynnistämiseksi.

([1]) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A32016R0679
([2]) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018R1725&from=FI
([3]) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018R1725&from=FI
([4]) Alv-direktiivi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006L0112&from=FI

3.11 Kaikki edellä mainitut näkökohdat otetaan komission ehdotuksessa virallisesti huomioon, ja se on luonnollisesti sinänsä myönteinen seikka ehdotuksessa. ETSK edellyttää kuitenkin, että komissio varmistaa järjestelmän tulevassa päivittäisessä toiminnassa kaikkien ehdotukseen sisältyvien perusvapauksia koskevien takeiden **täysimittaisen ja tosiasiallisen täytäntöönpanon**, jotta saavutetaan asianmukainen tasapaino alv-sääntöjen tehokkaan täytäntöönpanon ja yksilön oikeuksien ja perusvapauksien välttämättömän suojaamisen välillä.

3.12 Viimeksi mainitun osalta ETSK edellyttää, että toimivaltaiset kansalliset viranomaiset seuraavat tarkkaan ja tarkistavat, noudatetaanko ehdotukseen sisältyviä tietojen käyttöä rajoittavia sääntöjä sekä yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiä käytännössä kaikilta osin. ETSK kehottaa komissiota – vuoden 2024 loppuun mennessä päätökseen saatettavan jäsenvaltioiden palautteen keruun yhteydessä – sekä henkilötietojen suojasta vastaavia jäsenvaltioiden viranomaisia ja Euroopan tietosuojavaltuutettua tarkistamaan huolellisesti, onko yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiä noudatettu kaikilta osin, ja raportoimaan siitä osana Euroopan parlamentille ja neuvostolle uuden hallinnollisen yhteistyövälineen toiminnasta laadittavaa komission kertomusta (asetuksen (EU) N:o 904/2010 59 artikla). Jos vääristymiä tai väärinkäytöksiä havaitaan, ne on tietenkin viipymättä estettävä ja korjattava.

3.13 Sähköisen kaupankäynnin alalla toimivien eurooppalaisten yritysten suojelun osalta ETSK suosittelee huolehtimaan siitä, että uudella järjestelmällä pystytään tehokkaasti turvaamaan ja takaamaan liikesalaisuudet sekä tietojen keruun ja analysoinnin alustavassa seurantavaiheessa että erityisesti myöhemmässä (hypoteettisessa) lainvalvontavaiheessa. Euroopan komission kokemus teollis- ja tekijänoikeuksien ja teollisuussalaisuuksien suojelemisesta kilpailuoikeudellisissa tapauksissa voisi tässä yhteydessä olla hyödyllinen vertailustandardi.

Bryssel 15. toukokuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista ”Ehdotus neuvoston direktiiviksi direktiivin 2006/112/EY muuttamisesta tiettyjen maksupalveluntarjoajia koskevien vaatimusten käyttöön ottamiseksi”

*(COM(2018) 812 final – 2018/0412(CNS))***ja**

”Ehdotus neuvoston direktiiviksi 28 päivänä marraskuuta 2006 annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY muuttamisesta tavaroiden etämyyntiä ja tiettyjä kotimaisia tavaroiden luovutuksia koskevien säännösten osalta”

(COM(2018) 819 final – 2018/0415(CNS))

(2019/C 240/08)

Esittelijä: **Krister ANDERSSON**

Lausuntopyyntö	Euroopan unionin neuvosto, 20.12.2018
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 113 artikla
Vastaava jaosto	”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus”
Hyväksyminen jaostossa	12.4.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	15.5.2019
Täysistunnon nro	543
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	209/1/3

1. **Päätelmät ja suositukset**

1.1 ETSK kannattaa komission tavoitetta ottaa käyttöön lisäsäännöksiä, joilla varmistetaan suhteellisuus ja vahvistetaan oikeusvarmuutta sellaisten sähköisiä rajapintoja ylläpitävien toimijoiden kannalta, jotka mahdollistavat tavaroiden luovutuksen kuluttajille EU:ssa etenkin, kun niitä pidetään tavaroiden luovuttajina.

1.2 ETSK kannattaa myös komission aikomusta aloittaa maksupalveluntarjoajien kanssa säännöllinen yhteistyö, joka perustuu selkeisiin säännöksiin. Uusien toimenpiteiden täytäntöönpanon jälkeen odotettavissa olevilla lupaavilla tuloksilla varmistetaan niin kansallisten kuin EU:n talousarvioiden lisäresurssit sekä veroja kuuliaisesti maksavien yritysten yksinkertaistetut tasapuoliset toimintaedellytykset.

1.3 ETSK toteaa, että komission ehdottama sääntely on toissijaisuusperiaatteen mukainen, sillä verkkokaupan alv-petokset ovat yleisiä kaikissa jäsenvaltioissa, ja EU:n lainsäädäntö on tehokkain väline, jolla voidaan tosiasiassa tukea jäsenvaltioita sellaisten tietojen hankkimisessa, joita tarvitaan rajat ylittäviin suorituksiin sovellettavien alv-sääntöjen valvomiseen. Kansallisella tasolla toteutettavilla eri lainsäädäntöaloitteilla ei sitä vastoin voitaisi puuttua tehokkaasti alv-petoksiin liittyviin kysymyksiin, ja ne johtaisivat kohtuuttoman monimutkaiseen sääntelytilanteeseen.

1.4 Samalla ETSK kuitenkin korostaa, että kuluttajanäkökulmasta ehdotus johtaa arvonlisäveroon liittyvään uuteen henkilötietojen vaihtoon ja käsittelyyn, jota säännellään nykyisin yleisellä tietosuoja-asetuksella ([1]). Tämän vuoksi ETSK painottaa voimakkaasti, että on tärkeää noudattaa tinkimättä yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiä ja että tietoja voidaan käyttää ainoastaan tiukasti rajattuun alv-petosten torjumiseen kustannustehokkaalla ja yleisesti ottaen hyväksyttävällä tavalla.

1.5 Lisäksi ETSK suosittaa, että komissio investoi riittävästi fyysiseen omaisuuteen ja tietotekniikkaan, jotta voidaan varmistaa toimiva keskustietokantajärjestelmä. Komitea toteaa, että hankkeen arvioidut kustannukset voitaisiin kattaa helposti ja nopeasti alv-petosten ja alv-vajeen vähentämisestä odotettavissa olevilla tuloksilla.

2. **Komission ehdotus ja yleinen tausta**

2.1 Komission ehdotuksessa otetaan käyttöön maksupalveluntarjoajia koskevia tiettyjä vaatimuksia, jotta varmistetaan kyseisten palveluntarjoajien ja veroviranomaisten tehokas yhteistyö tarkoituksena parantaa petostentorjuntavälineitä arvonlisäverotuksen alalla. Ehdotus vastaa sähköisen kaupankäynnin alv-direktiiviä, jossa otettiin käyttöön uusia alv-velvoitteita verkossa toimiville markkinapaikoille sekä uusia yksinkertaistamistoimia, jotta autetaan yrityksiä noudattamaan alv-velvoitteita keskitetyn palvelupisteen kautta.

([1]) Yleinen tietosuoja-asetus – https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A32016R0679

2.2 Komission ehdotuksessa COM(2018) 819 final otetaan käyttöön lisäsäännöksiä, joiden avulla on määrä parantaa joulukuussa 2017 annetun ja 1. tammikuuta 2021 voimaan tulevan sähköisen kaupankäynnin alv-paketin toimivuutta. Ehdotuksessa selvennetään niiden tavarantoimittajien alv-kohtelua, jotka käyttävät sähköistä rajapintaa mahdollistamaan tavaroiden luovutuksen kuluttajille EU:ssa, kun niiden katsotaan olevan alv-direktiivin 14 a artiklan 2 kohdan mukaan tavaroiden luovuttajia ja näin ollen vastuussa arvonlisäveron keräämisestä ja maksamisesta veroviranomaisille. Alv-direktiivin 2006/112/EY ([2]) 369 b artiklan mukaan keskitettyä palvelupistettä voidaan periaatteessa käyttää ainoastaan arvonlisäveron ilmoittamiseen ja maksamiseen rajat ylittävissä palvelusuorituksissa ja yhteisön sisäisessä tavaroiden etämyynnissä mutta ei kotimaisissa tavaroiden luovutuksissa. Koska sähköisen rajapinnan kautta tavaroita myyvillä luovuttajilla saattaa kuitenkin olla tavaravarastoja eri jäsenvaltioissa, joista ne suorittavat kotimaisia luovutuksia, tämä tarkoittaisi, että tällaisia sähköisiä rajapintoja ylläpitävien toimijoiden, joista tulee kyseisten tavaroiden luovuttajia, olisi rekisteröidyttävä kaikissa niissä EU:n jäsenvaltioissa, joissa alkuperäisillä tavarantoimittajilla on tavaravarastoja ja joista ne suorittavat kotimaisia luovutuksia. Sen vuoksi ehdotetaan, että myös ne voisivat käyttää keskitettyä palvelupistettä, kun on kyse kotimaisista luovutuksista, joiden osalta niitä kohdellaan alv-direktiivin 14 a artiklan 2 kohdan mukaan tavaroiden luovuttajina. Näin säilytetään keskitetyn palvelupisteen yksinkertaistaminen sähköisten rajapintojen kohdalla ja vältetään yrityksille koituvat raskaat menettelyt. Komission ehdotuksessa COM(2018) 819 final säädetään erityissäännöistä, jotta edistetään keskitetyn palvelupisteen hyväksymistä nykyiseen oikeudelliseen kehykseen tehtävien kohdennettujen muutosten avulla.

2.3 Sähköinen kaupankäynti on kasvanut ilmiömäisesti viime vuosina, ja kuluttajat voivat nykyisin valita helposti tietokoneensa tai älypuhelimensa tuhansien toimittajien, tuotteiden ja tuotemerkkien väliltä. Tätä mahdollisuutta käyttävät kuitenkin hyväkseen myös vilpillisesti toimivat yritykset välttääkseen alv-velvoitteitaan.

2.4 Sähköisessä kaupankäynnissä on tarkemmin ottaen kolme rajat ylittävien alv-petosten päätyyppiä: **i)** EU:n sisäiset tavaroiden luovutukset ja palvelujen suoritukset, **ii)** tavaroiden tuonti kolmanteen maahan tai kolmannelle alueelle sijoittautuneilta yrityksiltä kuluttajille jäsenvaltioissa ja **iii)** palvelujen suoritukset kolmanteen maahan sijoittautuneilta yrityksiltä kuluttajille jäsenvaltioissa.

2.5 Rajatylittäviin tavaroiden luovutuksiin liittyvien alv-menetysten kokonaismäärän jäsenvaltioissa on arvioitu olevan 5 miljardia euroa vuodessa, ja äskettäin tämän summan arvioitiin olevan vieläkin merkittävämpi eli 7–10 miljardia euroa. Näin ollen viranomaisten on reagoitava päättäväisesti, ja tässä yhteydessä tulisi – aina kun se on tarpeellista ja oikeasuhtaista – tehdä yhteistyötä yksityisten sidosryhmien kanssa.

2.6 Komission ehdotuksen COM(2018) 812 final tavoitteena on lieventää verkkokaupan alv-petosten ongelmaa vahvistamalla veroviranomaisten ja maksupalveluntarjoajien välistä yhteistyötä, sillä yli 90 prosenttia verkko-ostoista EU:ssa tehdään nykyisin välittäjän kautta. Eri jäsenvaltioissa saadut kokemukset ovat osoittaneet, että veroviranomaisten ja maksupalveluntarjoajien riittävällä yhteistyöllä voidaan saada aikaan konkreettisia ja nopeita tuloksia torjuttaessa verkkokaupan alv-petoksia.

2.7 Ehdotus mahdollistaa sen, että veroviranomaiset voivat kerätä ja vaihtaa maksupalveluntarjoajilta saatuja maksutietoja hyödyntämällä keskustietokantajärjestelmää, joka komission on määrä kehittää yhdessä kansallisten veroviranomaisten kanssa, jotta voidaan varmistaa yhdenmukainen toimintamalli tietojen keräämisessä ja analysoinnissa.

2.8 Käytännössä alv-direktiivin 2006/112/EY 243 b artiklassa säädetään uudesta tietojen kirjaamista koskevasta velvoitteesta maksupalveluntarjoajille. Tässä yhteydessä tarkoitetaan ainoastaan sellaisia maksupalveluja, joista on tuloksena varojen siirtäminen rajojen yli maksunsaajille – tai maksunsaajien puolesta toimivalle taholle – ja ainoastaan silloin, kun maksaja on jossakin jäsenvaltiossa. Toisin sanoen tässä tarkasteltavassa ehdotuksessa käsitteellä 'rajatylittävä'tarkoitetaan liiketoimia, joissa kuluttaja on jäsenvaltiossa ja palvelujen suorittaja tai tavaroiden luovuttaja on toisessa jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa. Maan sisäiset maksut eivät kuulu komission ehdotuksen soveltamisalaan.

2.9 Jotta suljetaan pois yksityisissä tarkoituksissa tehdyt rajat ylittävät varojen siirrot ja keskitytään ainoastaan taloudelliseen toimintaan liittyviin maksuihin, maksupalveluntarjoajan on kirjattava kyseistä maksunsaajaa koskevat tiedot ja asetettava ne veroviranomaisten saataville vasta, kun tietyn maksunsaajan vastaanottamien maksujen kokonaismäärä ylittää 25 maksun enimmäismäärän kalenterivuoden neljänneksellä. Kyseinen enimmäismäärä asetettiin ottamalla huomioon verkko-ostotilausten keskimääräinen arvo 95 euroa, jolloin – jos tämän suuruisia maksutapahtumia on vuodessa vähintään 100 – myynnin arvo on vuosittain lähes 10000 euroa.

2.10 Maksupalveluntarjoajien säilyttämien tietojen avulla voidaan tunnistaa tiedoista kirjaa pitävä maksupalveluntarjoaja sekä saada tiedot maksunsaajan tunnistamiseksi ja tiedot maksunsaajan saamista maksuista. Maksajien tunnistetietojen säilyttäminen ei sisälly maksupalveluntarjoajien velvollisuuteen pitää kirjaa tiedoista, koska se ei ole tarpeen petosten havaitsemiseksi. Maksupalveluntarjoajan olisi säilytettävä tiedot kaksi vuotta.

([2]) Alv-direktiivi 2006/112/EY – https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex:32006L0112

3. **Yleistä ja erityistä**

3.1 ETSK kannattaa komission ehdotuksessaan COM(2018) 819 final esittämää tavoitetta ottaa käyttöön lisäsäännöksiä, joilla varmistetaan suhteellisuus ja vahvistetaan oikeusvarmuutta sellaisten sähköisiä rajapintoja ylläpitävien toimijoiden kannalta, jotka mahdollistavat tavaroiden luovutuksen kuluttajille EU:ssa etenkin, kun niitä pidetään tavaroiden luovuttajina.

3.2 ETSK kannattaa myös komission tavoitetta aloittaa maksupalveluntarjoajien kanssa säännöllinen yhteistyö, joka perustuu selkeisiin ja avoimiin säännöksiin. Uusien toimenpiteiden täytäntöönpanon jälkeen odotettavissa olevat lupaavat tulokset oikeuttavat komission lainsäädännölliset toimet, ja niillä varmistetaan niin kansallisten kuin EU:n talousarvioiden lisäresurssit sekä veroja kuuliaisesti maksavien yritysten yksinkertaistetut tasapuoliset toimintaedellytykset.

3.3 Komission ehdotusta edelsi laaja-alainen useiden sidosryhmien ja etenkin maksupalveluntarjoajien, muiden yritysmaailman edustajien sekä veroviranomaisten kuuleminen jäsenvaltioissa. ETSK on tyytyväinen siihen, että komissio on kerännyt julkisilta ja yksityisiltä toimijoilta laajalti palautetta ja kannanottoja, jotka olivat epäilemättä hyödyllisiä selkeän ja oikeasuhtaisen lainsäädäntöehdotuksen laatimisessa.

3.4 ETSK toteaa, että ehdotuksessa esitetty sääntely on perussopimuksissa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukainen, sillä verkkokaupan alv-petokset ovat yleisiä kaikissa jäsenvaltioissa, ja EU:n lainsäädäntö on tehokkain väline, jolla voidaan tosiasiassa tukea jäsenvaltioita sellaisten tietojen hankkimisessa, joita tarvitaan rajat ylittäviin suorituksiin sovellettavien alv-sääntöjen valvomiseen. Kansallisella tasolla toteutettavilla eri lainsäädäntöaloitteilla ei sitä vastoin voitaisi puuttua tehokkaasti alv-petoksiin liittyviin kysymyksiin, ja ne johtaisivat kohtuuttoman monimutkaiseen sääntelytilanteeseen.

3.5 Komission ehdotuksessa maksupalveluntarjoajat velvoitetaan pitämään kirjaa tiedoista, jotka niillä on jo käytössään maksutapahtumien toteuttamiseksi. Tämä on perussopimuksissa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen ja Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaista. Lisäksi tietojen kirjaamista ja siirtämistä veroviranomaisille koskeva EU:n yhdenmukaistettu velvoite vähentää maksupalveluntarjoajien hallinnollisia rasitteita verrattuna siihen, että nämä maksupalveluntarjoajat velvoitetaan noudattamaan erilaisia kansallisia lähestymistapoja.

3.6 Vaikutustenarvioinnissa on osoitettu, että raportointivelvollisuuksien yhdenmukaistaminen yhteen ainoaan tietojen toimittamisen muotoon alentaa maksupalveluntarjoajille säännösten noudattamisesta aiheutuvia kustannuksia. Ne voivat tehdä yhteistyötä alv-petosten torjumiseksi siten, että tällä on kohtuullinen ja tasapainoinen vaikutus niiden päivittäisiin operatiivisiin toimintoihin.

3.7 Kalenterivuoden neljännestä kohti asetettu 25 maksun enimmäismäärä, mikä vastaa vuosittain noin 10000:ta euroa perustuen maksutapahtumien keskimääräiseen 95 euron arvoon, vaikuttaa järkevältä ja oikeasuhtaiselta, kun otetaan myös huomioon, että yleensä 10000 euron summa johtaa jo alv-velvoitteisiin jäsenvaltioissa. Lisäksi kyseinen summa vastaa myös verkkokaupan alv-direktiivissä säädettyä 10000 euron kynnysarvoa EU:n sisäisissä luovutuksissa. Näin ollen 10000 euron vähimmäissumma vaikuttaa asianmukaiselta, jotta päästään tasapainoon puhtaasti yksityisten transaktioiden – joilla ei ole mitään tekemistä alv-petosten kanssa – sekä petosten vähentämiseen tähtäävän toimivan seurantajärjestelmän perustamistavoitteen välillä. Euroopan komission tulisi kuitenkin seurata kehitystä sen varmistamiseksi, että enimmäismäärät ovat ajan mittaan asianmukaisia, sekä käynnistää tarvittaessa muutoksia.

3.8 ETSK korostaa, että kuluttajanäkökulmasta ehdotus johtaa arvonlisäveroon liittyvään uuteen henkilötietojen vaihtoon ja käsittelyyn, jota säännellään yleisellä tietosuoja-asetuksella. Asetus hyväksyttiin ja pantiin täytäntöön hiljattain koko unionissa, ja se aiheuttaa EU:n yrityksille merkittäviä sääntöjen noudattamisesta johtuvia kustannuksia.

3.9 Yleisessä tietosuoja-asetuksessa esitetään laaja henkilötietojen määritelmä, joka sisältää kaikki sellaista tunnistettua tai tunnistettavissa olevaa luonnollista henkilöä koskevat tiedot, joka voidaan tunnistaa suoraan tai välillisesti. Näin ollen komission ehdotuksen kattamat maksutiedot kuuluvat kyseisen asetuksen soveltamisalaan ja ovat Euroopan unionin perusoikeuskirjassa vahvistettujen henkilötietojen suojaan sovellettavien periaatteiden mukaisia.

3.10 Komission mukaan ehdotuksessa ”käsitellään vain sellaisia maksutietoja, jotka ovat tarpeen verkkokaupan alv-petosten torjumiseksi. Käsiteltäviä tietoja olisivat ainoastaan varojen vastaanottajat (maksunsaajat) ja itse maksutapahtuma (määrä, valuutta, päivämäärä). Tiedot tavaroista tai palveluista maksavista kuluttajista (maksajat) eivät ole osa tietojenvaihtoa. Näin ollen näitä tietoja ei käytettäisi muihin tarkoituksiin, kuten kuluttajien ostotottumusten seurantaan. [– –] Myös maiden sisäiset maksut jätettäisiin aloitteen soveltamisalan ulkopuolelle. Maksutiedot olisivat saatavilla ainoastaan jäsenvaltioiden Eurofisc-yhteysvirkamiehille ja ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen verkkokaupan alv-petosten torjumiseksi.”

3.11 ETSK painottaa voimakkaasti, että on tärkeää noudattaa tinkimättä yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiä ja että tietoja voidaan käyttää ainoastaan tiukasti rajattuun alv-petosten torjumiseen kustannustehokkaalla ja yleisesti ottaen hyväksyttävällä tavalla. ETSK kehottaa tässä yhteydessä komissiota tarkistamaan huolellisesti – kerättäessä jäsenvaltioilta vuoden 2024 loppuun mennessä palautetta –, onko yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiä noudatettu tinkimättä ja voidaanko yksilöidä ja korjata tapauksia, joissa kyseisiä säännöksiä on rikottu jäsenvaltioissa.

3.12 Lopuksi ETSK suosittaa, että komissio mukauttaa fyysiseen omaisuuteen ja tietotekniikkaan tehtäviä investointeja, jotta voidaan varmistaa toimiva keskustietokantajärjestelmä. Komitea toteaa, että hankkeen arvioidut kustannukset – 11,8 miljoonan euron perustamiskulut ja 4,5 miljoonan euron vuosittaiset toimintakulut – voitaisiin kattaa helposti ja nopeasti alv-petosten ja alv-vajeen vähentämisestä odotettavissa olevilla tuloksilla, sillä rajat ylittäviin tavaroiden luovutuksiin liittyvien alv-menetysten kokonaismäärä on yli 5 miljardia euroa, ja verkkomyynnin kokonaisarvo vuonna 2017 oli noin 600 miljardia euroa.

Bryssel 15. toukokuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Kestävä biotalous Euroopalle: talouden, yhteiskunnan ja ympäristön välisen yhteyden lujittaminen”

(COM(2018) 673 final)

(2019/C 240/09)

Esittelijä: **Mindaugas MACIULEVIČIUS**

Toinen esittelijä: **Udo HEMMERLING**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 14.12.2018
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 29 artiklan 1 kohta ja 304 artikla
Työvaliokunnan päätös	16.10.2018
Vastaava jaosto	”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö”
Hyväksyminen jaostossa	25.4.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	15.5.2019
Täysistunnon nro	543
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	203/1/4

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Tilanne on **maailmanlaajuisesti kiireellinen**: ilmastonmuutoksen ja globaalin väestönkasvun kaltaiset maailmanlaajuiset haasteet pakottavat etsimään nopeasti korvikkeita fossiilisille polttoaineille ja käyttämään luonnonvaroja entistä tehokkaammin. Maatalous ja metsäala ovat muuksi kuin elintarvikkeiksi tai rehuksi tuotettavan biomassan tärkeimpiä tuottajia ja näin ollen tärkeitä biotalouden osatekijöitä. Uudet arvoketjut tarjoavat maaseudun elinkeinoelämälle lisämahdollisuuksia siirtyä fossiilisiin polttoaineisiin pohjautuvasta taloudesta biotalouteen.

1.2 Tätä taustaa vasten on Pariisin sopimuksen ilmastotavoitteiden mukaisesti pyrittävä ensisijaisesti **lisäämään tietoisuutta siitä, kuinka kulutamme** luonnonvaroja. Sen lisäksi, että biotalouden toimilla lisätään ymmärrystä, niillä on **sitoutettava kuluttajat** säännöllisen neuvonnan ja tiedotuksen avulla, jotta voidaan helpottaa välttämättömiä muutoksia ja tasoittaa tietä uusille markkinoiden kehittämistoimille. Siten voidaan edelleen lisätä kuluttajien ja julkisia hankintoja tekevien hyväksyntää EU:ssa tuotettuja biopohjaisia tuotteita kohtaan.

1.3 On olemassa monia **mahdollisuuksia** biologista monimuotoisuutta, teollisuutta, talouden kehitystä ja työllisyyttä ajatellen. ETSK suhtautuu myönteisesti vuonna 2012 laaditun biotalousstrategian päivittämiseen, joka on tärkeä askel oikeaan suuntaan. Kestäväpohjaisille ja resurssitehokkaille biopohjaisille tuotteille on olemassa maailmanlaajuista kysyntää. Huolimatta uuteen versioon sisältyvästä huomattavasta edistymisestä eräät siinä kaavailluista toimista odottavat edelleen käytännön toteutusta.

1.3.1 Rahoitusvälineiden käyttömahdollisuuksien lisäksi on keskeisen tärkeää **luoda erillisiä, joustavia neuvontapalveluja**, jotta maatalouselintarvikealan pk-yrityksiä voitaisiin auttaa käynnistämään pitkän aikavälin innovatiivisia hankkeita. Niillä ei useinkaan ole tarvittavaa omaa asiantuntemusta tai tietämystä, mikä johtuu monista syistä, kuten henkilö-, rahoitus- ja infrastruktuuriresurssien puutteesta.

1.3.2 **Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyössä** on kiinnitettävä asianmukaista huomiota alkutuottajiin. Tätä mallia voitaisiin tukea monilla **yhteiseen maatalouspolitiikkaan** (YMP) kuuluvilla toimenpiteillä ja välineillä.

1.3.3 **Tutkimukseen, innovointiin ja biotalouteen** liittyvien toimien sisällyttäminen pitkän aikavälin strategiaan helpottaa **kehittämisen ja toisintamisen** tukemista.

1.3.4 Työntekijöiden ja alkutuottajien **yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen** jatkaminen on erittäin tärkeää. On oleellista helpottaa **tietämyksen vaihtoa**, tarjota tukea kansainvälisille verkostoille ja pysyä yhteiskunnallisen ja teknologisen muutoksen vauhdissa. Ratkaisevan tärkeitä ovat koulutus-, sitouttamis- ja viestintämenetelmät, joissa maaseudun biotalouden sidosryhmät ovat mukana.

1.3.5 On keskeistä edistää **kiertotaloutta ja alojen välisiä alueellisia yhteyksiä** EU:ssa ja sen ulkopuolella ottaen erityisesti huomioon kestävän kehityksen tavoitteisiin ja COP21-tavoitteisiin liittyvät sitoumukset.

1.3.6 Kaikkien jäsenvaltioiden olisi **sisällytettävä kattava biotalousstrategia** toimintapolitiikkoihinsa ja ohjelmiinsa ja otettava mukaan toimivaltaiset paikallisviranomaiset ja asiaankuuluvat sidosryhmät (esim. alkutuottajat, tutkimusala, koulutuksen tarjoajat, teollisuus, kansalaisyhteiskunta ja työmarkkinaosapuolet).

1.3.7 EU:n olisi pyrittävä **hiilidioksidipäästöjen globaaliin hinnoittelujärjestelmään**, joka olisi neutraali ja tehokas keino edistää biotaloutta ja tuoda kaikki markkinatoimijat mukaan ilmastonmuutoksen hillitsemistoimiin.

1.4 Kestävän kehityksen periaatteiden noudattaminen on olennaisen tärkeää ”uudelle”biotaloudelle, ja luonnonvaroja on suojeltava, jotta ne voidaan pitää tuottavina. Tältä osin biotalouden on noudatettava kestävyyskriteerejä. Jotta voitaisiin välttää ympäristöä, taloutta ja yhteiskuntaa heikentäviä vääristymiä, on sovellettava samoja sääntöjä Euroopan unionista ja sen ulkopuolelta peräisin olevaan biomassaan.

2. **Yleistä**

Biotalous pitää sisällään uusiutuvien biologisten resurssien tuotannon ja niiden muuntamisen elintarvikkeiksi, rehuksi, biopohjaisiksi tuotteiksi ja bioenergiaksi. Sen piiriin kuuluvat maa-, metsä- ja kalatalous, elintarvikkeiden, sellun ja paperin tuotanto sekä osittain myös kemianteollisuus ja bioteknologia- ja energia-ala.

2.1 EU:n vuonna 2012 hyväksymän biotalousstrategian tavoitteena on ”raivata tietä innovatiivisemmalle, resurssitehokkaammalle ja kilpailukykyisemmälle yhteiskunnalle, jossa huolehditaan sekä elintarvikkeiden saatavuudesta että uusiutuvien varojen kestävästä teollisuuskäytöstä ja samalla suojellaan ympäristöä”. Komissio tarkasteli EU:n vuoden 2012 biotalousstrategiaa uudelleen vuonna 2017 ja totesi, että strategia on osoittanut siinä asetettujen tavoitteiden olevan tarkoituksenmukaisia ja että biotalouden tarjoamien mahdollisuuksien merkitys tunnustetaan Euroopassa ja muualla maailmassa yhä laajemmin. Lokakuussa 2018 komissio esitti toimintasuunnitelman kestävän ja kiertoon perustuvan biotalouden kehittämiseksi tarkoituksena ”parantaa ja lisätä uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä, jotta ilmastonmuutoksen ja kestävän kehityksen kaltaisiin maailmanlaajuisiin ja paikallisiin haasteisiin voidaan puuttua”([1]).

2.2 Maapallon väkiluvun ennustetaan kasvavan vuoteen 2050 mennessä lähes kymmeneen miljardiin ([2]), ja luonnonvaroja on tärkeää käyttää jatkossa yhä tehokkaammin, jotta voidaan tuottaa turvallista, ravitsevaa, korkealaatuista ja kohtuuhintaista ruokaa yhä suuremmalle joukolle ihmisiä, mutta pienemmin ympäristö- ja ilmastovaikutuksin tuotettua yksikköä kohden, sekä riittävästi uusiutuvaa biologista materiaalia, jotta tuotanto vastaisi merkittävää osaa siitä, mihin tällä hetkellä päästään fossiilista raakaöljyä sekä tuulta, aurinkoa ja muita uusiutuvia energialähteitä hyödyntäen. Viimeaikaisen kehityksen valossa YK:n kestävän kehityksen tavoitteet ([3]) ja ilmastonmuutosta koskeva puitesopimus (COP21-kokouksen sitoumukset) huomioon ottaen toimien uudelleenkohdistaminen ja biotalousstrategian ajantasaistaminen ovat näin ollen välttämättömiä.

2.3 Komissio toteaa käynnistävänsä päivitetyn biotalousstrategian ([4]) yhteydessä vuonna 2019 kaikkiaan 14 toimenpidettä, joihin kuuluvat seuraavat:

— ?Perustetaan 100 miljoonan euron suuruinen kiertobiotalouden aihekohtainen investointifoorumi, jotta voitaisiin parantaa biopohjaisten innovaatioiden markkinoille tuontia ja vähentää kestäviin ratkaisuihin tehtävien yksityisten investointien riskejä. Lisäksi pyritään helpottamaan uusien kestävien biojalostamojen kehittämistä kaikkialla Euroopassa.

— ? Laaditaan strateginen käyttöönottosuunnitelma, jolla edistetään kestäviä elintarviketuotanto- ja maatalousjärjestelmiä ja biopohjaisia tuotteita sekä kestävää metsänhoitoa.

— ?Perustetaan EU:n biotalouspolitiikan tukiväline Horisontti 2020 -puiteohjelmassa jäsenvaltioita varten kansallisten ja alueellisten biotalousstrategioiden kehittämiseksi.

— ?Käynnistetään pilottitoimia, joilla tuetaan paikallisen biotalouden kehittämistä maaseudulla, rannikkoalueilla ja kaupungeissa esimerkiksi jätehuollon tai hiilen sitoutumista lisäävän viljelyn yhteydessä.

— ?Otetaan käyttöön EU:n laajuinen seurantajärjestelmä, jotta voidaan seurata kehitystä kohti kestävää ja kiertoon perustuvaa biotaloutta.

([1]) https://ec.europa.eu/research/bioeconomy/pdf/ec_bioeconomy_strategy_2018.pdf
([2]) https://www.un.org/development/desa/en/news/population/world-population-prospects-2017.html
([3]) https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300
([4]) https://ec.europa.eu/research/bioeconomy/index.cfm?pg=policy&lib=strategy

— ?Vahvistetaan biotalouden osa-aloja koskevaa tietopohjaa ja ymmärrystä keräämällä tietoja ja asettamalla ne paremmin saataville biotalouden tietokeskuksen välityksellä.

— ?Annetaan ohjeistusta ja edistetään hyviä käytäntöjä biotalouden toiminnasta turvallisissa ekologisissa rajoissa.

2.4 Biotalous voi tarjota vaihtoehtoja, joiden avulla voidaan vähentää paitsi hiilidioksidipäästöjä myös riippuvuutta muualta tuotavista fossiilisista luonnonvaroista. EU:n metsät esimerkiksi sitovat hiiltä kymmenen prosentin verran EU:n vuotuisista päästöistä ja tarjoavat samalla kestävyyskriteerit täyttävän ja pysyvän biomassalähteen uusiutuvan energian tuottamiseksi. Lisäksi arvioidaan, että 100000 nykyisin tuotettavaa kemikaalia voidaan teoriassa valmistaa uusiutuvista raaka-aineista. Tämä ei tarkoita, että kaikki niistä pitäisi, mutta se on teoriassa mahdollista. Päivittäin käyttämiämme taloushyödykkeitä voidaan tämän johdosta tuottaa paikallisesti ja uusiutuvista lähteistä, ja samalla edistetään myös työpaikkojen luomista erityisesti rannikko- ja maaseutualueilla sekä kasvua Euroopassa, joka on edelleen teknologian eturintamassa. Teollisuuden arvioiden mukaan biopohjaisessa taloudessa voitaisiin luoda miljoona uutta työpaikkaa vuoteen 2030 mennessä.

2.5 EU:n biotalouden innovoinnin vauhdittamisen tiellä on kuitenkin vielä suuria esteitä. Yksi merkittävä este liittyy tuotteiden kustannuskilpailukykyyn suhteessa fossiilisiin vaihtoehtoihin ja vastaaviin tuotteisiin, joita on saatavilla muualta maailmasta. Kustannuskilpailukykyyn vaikuttavat useat tekijät, esimerkiksi teknologian kypsyysaste, työvoimakustannukset, fossiilisten polttoaineiden tuet ja poistot sekä biopohjaisten tuotteiden markkinatuen matala taso. Kilpailukykyongelmaa pahentavat vaikeudet saada rahoitusta innovatiivisia hankkeita ja tuotantolaitoksia varten ja loppukäyttäjien usein heikko tietämys biopohjaisista tuotteista sekä alan eteenpäin viemiseen liittyvien taitojen ja toiminnallisten suhteiden heikkous. Lisäksi uusien biotaloushankkeiden lupamenettelyistä on muodostumassa yhä pidempiä ja hankalampia, mikä luo talouden toimijoille suurta oikeudellista epävarmuutta ja huomattavia taloudellisia riskejä.

3. **Erityistä**

ETSK suhtautuu myönteisesti vuonna 2012 laaditun biotalousstrategian päivittämistä koskevaan tiedonantoon. Biotalouden edistämiseksi tarvitaan pitkäaikaista, johdonmukaista ja tehokasta toimintapolitiikkaa. Kattavan biotalousstrategian ja muiden olemassa olevien toimintapoliittisten välineiden yhteys ei kuitenkaan edelleenkään ole automaattinen. Biotaloutta koskevan tehokkaan politiikan varmistamiseksi onkin vielä kartoitettava eri politiikanalojen välisiä synergioita siten, että otetaan huomioon kannattavan elintarviketuotannon tavoitteet, luonnonvarojen kestävä hoito, maaseutualueiden tasapainoinen aluekehitys sekä varmat ja ihmisarvoiset elinkeinot.

3.1 Päivityksen tavoitteena on hyödyntää EU:n investointeja ja sen yhteydessä korostetaan erityisesti biopohjaisten alojen vahvistamista ja laajentamista vapauttamalla investointeja ja avaamalla markkinoita, mutta siinä on vielä puutteita (muutoin kuin t&k-toimien osalta), kun on kyse biotalouden alan yritysten auttamisesta varainhankinnassa, markkinoillepääsyn strategioissa, organisaatioiden kehittämisessä ja tuotteiden ”kypsyttämisessä”. Valtio- ja aluetasolla toimivat varhaisvaiheen kasvusijoittajat, jotka antavat räätälöityä ohjausta pienille ja mikroyrityksille sekä startup-yrityksille, ovat yhtä tarpeellisia kuin EU-tason investointien käynnistäminen suurissa hankkeissa. Tarvitaan kattavaa lähestymistapaa rahoittamiseen uusien tuotteiden kaupallistamiseksi.

3.2 Lisäksi päivityksessä korostetaan sitä, että julkisen ja yksityisen sektorin välisillä synergioilla voidaan hyödyntää parhaiten erilaisia rahoituslähteitä. Tässä yhteydessä biopohjaisten teollisuudenalojen yhteisyritys on osoittautunut ratkaisevan tärkeäksi tuettaessa Euroopan teollisuuden biopohjaisten teollisuudenalojen infrastruktuurin ja arvoketjujen kehittämistä, jossa on keskitytty uusiutuvien luonnonvarojen – myös jätteiden – käyttöön.

3.3 Yksityiseen sektoriin ja erityisesti alkutuottajiin, kuten maataloustuottajiin, metsänomistajiin ja näiden osuuskuntiin, joilla on merkittävä rooli kestävän biotalouden kehittämisessä, ei kuitenkaan kiinnitetä riittävästi huomiota. Myös pk-yritykset, jotka ovat tärkeä osa elintarvikeketjua, on otettava asianmukaisesti huomioon. Tässä yhteydessä yhteinen maatalouspolitiikka voisi olla soveltuva väline, jolla voitaisiin auttaa maataloustuottajia, metsänomistajia ja näiden osuuskuntia investoimaan enemmän tuotantoonsa ja tekemään siitä kestävämpää.

3.4 Tätä taustaa vasten suotuisien markkinaolosuhteiden luominen on ratkaisevan tärkeää, samoin kuin kuluttajien luottamus heille tarjottuun tuotetietoon, kun he harkitsevat asianomaisten hankintojen tekemistä. On aiheellista harkita tiedon antamista koskevia standardeja, ja tärkeänä ensiaskeleena on laadittu selkeät EU:n laajuiset standardit biopohjaisille tuotteille, jotta voidaan paremmin suojata teollisuuden hyväksymien standardien uskottavuutta ja samalla välttää kuluttajien hämmennystä ja lisätä teollisuusasiakkaiden ja julkisia hankintoja tekevien luottamusta. On vielä paljon tehtävää, jotta kuluttajat voisivat tehdä tietoon perustuvia valintoja älykkäiden viestintästrategioiden avulla.

3.5 Päivitetyssä strategiassa vahvistetaan laajentamisen käsitettä, mutta siinä ei oteta huomioon toistettavuuden käsitettä. Tutkimusta aiheesta on jo tehty, ja sen on kuljettava rinta rinnan pitkän aikavälin innovaation ja biotalouden strategioiden kanssa. Perus- ja soveltava tutkimus on synkronoitava hyvin, ja sen on edistettävä yhteisten strategisten tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota korkealaatuisen tutkimus- ja innovaatioinfrastruktuurin tai asianomaisten klusterien kehittämiseen, saatavuuteen ja säilyttämiseen. Esimerkiksi maailmanluokan osaamiskeskusten perustaminen soveltavaa tutkimusta varten laajassa mittakaavassa tapahtuvan bioprosessien valmistamisen alalla innovatiivisten ja kestäväpohjaisten ratkaisujen luomiseksi voisi auttaa pk-yrityksiä hyödyntämään monenlaista tietoa. Esittelyt ja esimerkit tukisivat osaamisen siirtämistä. Esittelyt antaisivat pk-yrityksille kattavan kuvan kyseisellä biotalouden osa-alueella saatavilla olevista teknologioista.

3.6 EU:n maaseutualueilla on käynnissä syvällinen taloudellinen, demografinen ja institutionaalinen muutos. Sen vuoksi on kiinnitettävä asianmukaista huomiota myös infrastruktuuriin ja logistiikan parantamiseen, jotta voidaan edistää olemassa olevia ja uusia biomassan toimitusketjuja ja samalla optimoida luonnonvarojen kestävä hallinta sekä luoda työpaikkoja ja lisäarvoa maaseutualueille.

3.7 On syytä korostaa painokkaasti sitä, että teknologialtaan pitkälle edistyneiden laitteiden käyttöön ottaminen biotaloudessa edellyttää käyttö- ja huoltotaitojen sekä tieto- ja viestintäteknisten taitojen parantamista, uusien terveyteen ja turvallisuuteen liittyvien koulutusohjelmien laatimista samoin kuin ympäristönsuojelunäkökohtien parempaa ymmärtämistä ja huomioimista. Yksilön taitojen jatkuva kehittäminen ja mukauttaminen läpi elämän on erittäin tärkeää, samoin kuin osaamisvajeiden korjaaminen tällä uudella biotalouden osa-alalla. Vertaisvaihto sekä tutkijoiden, innovaation tukipalvelujen, maataloustuottajien, metsänomistajien sekä näiden osuuskuntien ja muiden yksityisten toimijoiden yhteiset toimet olisivat ratkaisevan tärkeitä tekijöitä tiedonvaihdon edistämiseksi, mutta niitä ei ole tuotu esiin päivitetyssä strategiassa.

3.8 YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttaminen ja ilmastonmuutoksen hillitseminen ([5]) edellyttävät jäämien, sivuvirtojen ja jätteen hyödyntämistä ja kiertotalouden edistämistä. Eri alojen (elintarvike- ja non-food-tuotejärjestelmät ja maaseutualueet) ja maanosien välinen yhteistyö on välttämätöntä. On kiinnitettävä enemmän huomiota alueellisiin ja paikallisiin yhteyksiin (kaupunkien ja maaseudun välisiin, maaseutualueiden keskinäisiin ja maa- ja merialueiden välisiin yhteyksiin) ja niiden panokseen maaseutualueiden kestävän biotalouden arvoketjuihin ja klustereihin. Näiden yhteyksien kehittäminen olisi avainasemassa Keski- ja Itä-Euroopassa, jotta kyseisiä maita voitaisiin auttaa määrittelemään strategiset kehitystavoitteensa biomassan prosessoinnin parantamiseksi. Keski- ja Itä-Euroopan alueiden biomassakapasiteetti on suuri, mikä johtuu laajamittaisesta toiminnasta maatalouden, metsätalouden ja kalastuksen aloilla, mutta se jää käyttämättä tai sitä ei hyödynnetä riittävästi, kun on kyse elintarvikkeista, rehuista, teollisuuden raaka-aineista, biopolttoaineista ja energian käytöstä. Päivitetyssä strategiassa ei ole riittävästi otettu huomioon sitä, että kansainvälinen yhteistyö olemassa olevan asiantuntemuksen ja osaamisen yhdistämiseksi on tehokkain tapa toimia ja että synergioiden vahvistaminen jäsenvaltioiden ja EU:n ulkopuolisten tutkimusohjelmien välillä on välttämätöntä. Kansainväliset kumppanuudet ovat erityisen tärkeitä ratkaisujen testaamisen ja toistamisen kannalta.

3.9 Pariisin sopimuksessa asetettuihin tavoitteisiin pyrittäessä olisi hyödynnettävä mahdollisimman laajasti markkinamekanismeja. Hiilidioksidipäästöjen maailmanlaajuinen hinnoittelujärjestelmä olisi neutraali ja tehokas keino kaikkien markkinatoimijoiden mukaan saamiseksi. ETSK kannustaa komissiota tutkimaan aktiivisesti erilaisia vaihtoehtoja ja toimenpiteitä ja tekemään yhteistyötä muiden maiden kanssa hiilen maailmanlaajuisen hinnoittelun kehittämiseksi. Tehokas ja oikeudenmukainen maailmanlaajuinen hiilen hinnoittelujärjestelmä tasoittaisi vientiyritysten toimintaedellytyksiä maailmanmarkkinoilla ja alentaisi näin investointi- ja työpaikkavuodon riskiä. Lisäksi se poistaisi kilpailuedun tuontitavaroilta, jotka ovat halvempia alempien ilmastovaatimusten vuoksi.

Bryssel 15. toukokuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

([5]) EUVL C 440, 6.12.2018, s. 45.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2015/757 muuttamisesta alusten polttoöljynkulutusta koskevien tietojen maailmanlaajuisen tiedonkeruujärjestelmän huomioon ottamiseksi”

(COM(2019) 38 final – 2019/0017 (COD))

(2019/C 240/10)

Esittelijä: **Constantine CATSAMBIS**

Lausuntopyyntö	11.2.2019, Euroopan parlamentti 13.2.2019, neuvosto
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 192 artiklan 1 kohta ja 304 artikla
Työvaliokunnan päätös	19.2.2019
Vastaava jaosto	”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö”
Hyväksyminen jaostossa	25.4.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	15.5.2019
Täysistunnon nro	543
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	204/0/2

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Tässä lausunnossa käsitellään Euroopan komission ehdotusta muuttaa EU:n asetusta 2015/757 meriliikenteen hiilidioksidipäästöjen tarkkailusta, raportoinnista ja todentamisesta ([1]) (”EU:n tarkkailu-, raportointi- ja todentamisasetus”). Nyt ehdotettujen muutosten yhteydessä on viitattava esittelijä Stefan Backin vuonna 2013 meriliikenteen päästöistä laatimaan lausuntoon (asiakokonaisuus NAT/616), joka sisältää lukuisia tärkeitä ehdotuksia vuoden 2015 EU:n tarkkailu-, raportointi- ja todentamisasetukseen, kuten komission hyväksymän 22 artiklan, jossa todetaan, että jos maailmanlaajuisesta tarkkailu-, raportointi- ja todentamisjärjestelmästä päästään kansainvälisellä tasolla sopimukseen, komissio tarkastelee EU:n tarkkailu-, raportointi- ja todentamisasetusta uudelleen ja ehdottaa siihen tarvittaessa muutoksia varmistaakseen yhdenmukaisuuden kyseisen kansainvälisen sopimuksen kanssa.

1.2 Vuonna 2016 Kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) meriympäristön suojelukomitea (MEPC) hyväksyi muutoksia Marpol-yleissopimukseen. Muutoksilla luodaan oikeuskehys alusten polttoöljynkulutusta koskevalle kansainväliselle tietojenkeruujärjestelmälle (”IMOn kansainvälinen tietojenkeruujärjestelmä”), jonka mukaiset tarkkailuvelvoitteet käynnistyivät vuonna 2019.

1.3 Komissio painotti, että näiden kahden järjestelmän osittaisella yhdenmukaistamisella voitaisiin osaltaan vähentää varustamoille ja hallintoviranomaisille aiheutuvaa hallinnollista taakka ja samalla säilyttää EU:n tarkkailu-, raportointi- ja todentamisasetuksen keskeiset tavoitteet. Tätä varten komissio on ehdottanut EU:n tarkkailu-, raportointi- ja todentamisasetuksen yhdenmukaistamista IMOn kansainvälisen tietojenkeruujärjestelmän kanssa, mutta yhdenmukaistaminen rajattaisiin koskemaan ainoastaan määritelmiä, tarkkailuparametreja, tarkkailusuunnitelmia ja malleja.

1.4 Ehdotetut muutokset EU:n tarkkailu-, raportointi- ja todentamisasetukseen ovat seuraavat:

1.4.1 Yhtiön vaihtuessa on raportointivelvoitteissa otettava huomioon IMOn kansainvälisen tietojenkeruujärjestelmän vastaavat määräykset. Näin voidaan varmistaa, että samat oikeushenkilöt toteuttavat samankaltaisesti laskettujen raportointikausien mukaisesti tarkkailun ja raportoinnin.

1.4.2 ”Kuljetettu lasti”säilytetään vapaaehtoisena tarkkailuparametrinä yhtiöillä, jotka haluavat laskea aluksensa keskimääräisen energiatehokkuuden kuljetetun lastin perusteella.

1.4.3 Nykyinen parametri ”merellä vietetty aika”korvataan IMOn kansainvälisen tietojenkeruujärjestelmän määritelmällä ”matkan kesto tunneissa”.

1.4.4 Parametrin ”kuljetun matkan pituus”laskennan perustana tulisi käyttää vaihtoehtoja, jotka sisältyvät IMOn kansainvälistä tietojenkeruujärjestelmää koskeviin suuntaviivoihin.

([1]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2015/757, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2015, meriliikenteen hiilidioksidipäästöjen tarkkailusta, raportoinnista ja todentamisesta sekä direktiivin 2009/16/EY muuttamisesta (EUVL L 123, 19.5.2015, s. 55).

1.4.5 Tarkkailusuunnitelmien vähimmäissisältöä olisi virtaviivaistettava, jotta voidaan ottaa huomioon IMOn suuntaviivat ”Guidelines for the development of a Ship Energy Efficiency Management Plan (SEEMP)”. Tämä ei kuitenkaan koske niitä säännöksiä, jotka ovat tarpeen sen varmistamiseksi, että EU:n tarkkailu-, raportointi- ja todentamisasetuksen nojalla tarkkaillaan ja raportoidaan ainoastaan EU:hun liittyviä tietoja.

1.4.6 Alusten hiilidioksidipäästöjä EU:n satamissa on tarkkailtava ja niistä on raportoitava erikseen, jotta voidaan luoda kannustimia sellaisten käytettävissä olevien toimenpiteiden toteuttamiseksi, joilla voidaan vähentää hiilidioksidipäästöjä EU:n satamissa, ja lisätä tietoisuutta laivaliikenteen päästöistä.

1.4.7 Voimassa olevat EU:n tarkkailu-, raportointi- ja todentamisasetuksen säännökset, jotka koskevat akkreditoitujen kolmansien osapuolten toteuttamaa tietojen todentamista, on säilytettävä. Näin voidaan saavuttaa EU:n tavoite aikasarjallisesti vertailukelpoisten luotettavien tietojen tarjoamisesta päätöksentekoa varten EU:n tai koko maailman tasolla.

1.5 Muut tärkeät kysymykset, jotka liittyvät täydelliseen yhdenmukaistamiseen IMOn kansainvälistä tietojenkeruujärjestelmää koskevien suuntaviivojen kanssa, koskevat lähinnä tarkastusviranomaisia ja -sääntöjä, tarkkailukohtia sekä arkaluonteisten kaupallisten tietojen julkaisemista. Yhdenmukaistamalla EU:n tarkkailu-, raportointi- ja todentamisasetus IMOn kansainvälisen tietojenkeruujärjestelmän kanssa pyritään maailmanlaajuiseen sääntelyn yhdenmukaisuuteen, jotta voidaan minimoida lisätaakkaa, jolla on suuri vaikutus erityisesti pieniin ja keskisuuriin varustamoihin, ja välttää kahden erilaisen järjestelmän päällekkäiset raportointivaatimukset.

2. **Yleistä**

2.1 Vuonna 2013 antamassaan lausunnossa ([2]) ETSK kyseenalaisti muuta kuin polttoaineen kulutusta ja päästöjä koskevien operatiivisten tietojen tarpeen ja lisäarvon EU:n tarkkailu-, raportointi- ja todentamisasetuksen mukaisessa tarkkailussa ja raportoinnissa. Tämä koskee erityisesti tiedontarvetta sellaisena kuin se esitetään 9 artiklan d–g alakohdassa tietojen matkakohtaisen tarkkailun osalta, 10 artiklan g–j alakohdassa tietojen vuosikohtaisen tarkkailun osalta sekä liitteessä II muiden merkittävien tietojen tarkkailun osalta, sillä kyseiset tiedot ovat kaupallisesti arkaluonteisia ja voidaan kyseenalaistaa, kuinka hyödyllistä on saada nämä tiedot yhdistetyssä muodossa.

2.2 EU:n tarkkailu-, raportointi- ja todentamisasetukseen nyt ehdottamillaan muutoksilla komissio säilyttää yleisesti kantansa yksittäisiltä aluksilta kerättyjen tietojen julkaisemisen suhteen. Ehdotetut muutokset koskevat teknisiä mukautuksia parametroinnin tasolla. Sellaisinaan ne eivät tarkoita EU:n tarkkailu-, raportointi- ja todentamisasetuksen kattavaa yhdenmukaistamista IMOn kansainvälisen tietojenkeruujärjestelmän kanssa, jollaista IMO ja merenkulkuala ovat vaatineet julkisissa puheenvuoroissaan, ja avoimiksi jää tärkeitä kysymyksiä. Nämä koskevat lähinnä tarkastusviranomaisia ja -sääntöjä, tarkkailukohtia sekä arkaluonteisten kaupallisten tietojen julkaisemista.

2.3 Ehdotettujen muutosten arvioinnissaan komissio voisi ottaa huomioon, että maailmanlaajuinen merenkulkuala on täysin sitoutunut vähentämään hiilidioksidipäästöjään vähintään 40 prosenttia vuoteen 2030 mennessä ja pyrkii vuoteen 2050 mennessä 70 prosentin vähennykseen vuoteen 2008 verrattuna sekä vähentämään kasvihuonepäästöjään vuoteen 2050 mennessä vähintään 50 prosenttia vuoteen 2008 verrattuna Pariisin sopimuksen tavoitteiden mukaisesti. IMO hyväksyi huhtikuussa 2018 alustavan strategian, jota on tarkoitus tarkistaa vuonna 2023. Se tarjoaa puitteet hiilidioksidipäästöjen konkreettisten lyhyen aikavälin vähentämistoimenpiteiden sekä sellaisia keskipitkän ja pitkän aikavälin toimenpiteitä koskevien ehdotusten kehittämiselle ja hyväksymiselle, joilla voidaan saavuttaa päästöjen asianmukainen vähennys sovituissa määräajoissa ja täytäntöönpanoaikatauluissa ja jotka vastaavat IMOssa sovittua, vuoteen 2050 ulottuvaa hiilidioksidipäästöjen vähentämistä koskevaa etenemissuunnitelmaa.

2.4 Jäsenvaltioiden ja alan toimijoiden IMOn tulevissa keskusteluissa käsiteltäviksi esittämien ehdotusten määrä ja sisältö huomioon ottaen kaikki sidosryhmät vaikuttavat tekevän kovasti työtä maailman kauppalaivaston energiatehokkuuden sääntelemiseksi konkreettisessa aikataulussa IMOn kansainvälisen tietojenkeruujärjestelmän tarjoamiin alusten hiilidioksidipäästöistä kertoviin tarkkoihin tietoihin tukeutuen.

2.5 ETSK katsoo, että ehdotettu osittainen yhdenmukaistaminen johtaa raskaisiin ja tehottomiin päällekkäisiin tarkkailu- ja raportointivaatimuksiin, kun raportointivaatimukset säilyvät kahden eri järjestelmän – alueellisen (eurooppalaisen) ja maailmanlaajuisen (IMOn) – puitteissa. Tämän tuloksena alusten on täytettävä tarkkailu- ja raportointivaatimukset sekä EU:n tarkkailu-, raportointi- ja todentamisasetuksen että IMOn kansainvälisen tietojenkeruujärjestelmän perusteella. EU:n ja IMOn raportointimallit eroavat toisistaan, mikä kasvattaa alusten henkilökuntaan ja merenkulkualaan kohdistuvaa työtaakkaa, hallinnollista rasitetta ja kustannuksia.

2.6 EU:n tarkkailu-, raportointi- ja todentamisasetuksen kattavalla yhdenmukaistamisella IMOn kansainvälisen tietojenkeruujärjestelmän kanssa paitsi luotaisiin kansainvälisesti yhtenäinen luotettava tietokanta alusten hiilidioksidipäästöistä myös noudatettaisiin Euroopan komission paremman sääntelyn agendaa, jolla pyritään kohdennettuun sääntelyyn, jotta voidaan saavuttaa sen tavoitteet ja hyödyttää Euroopan taloutta mahdollisimman pienin kustannuksin. Näin varmistetaan myös kansainvälisesti tasavertaiset toimintaedellytykset eurooppalaiselle aluskannalle. Yhdenmukaistamalla EU:n tarkkailu-, raportointi- ja todentamisasetus IMOn kansainvälisen tietojenkeruujärjestelmän kanssa pyritään maailmanlaajuiseen sääntelyn yhdenmukaisuuteen, jotta voidaan minimoida lisätaakka, jolla on suuri vaikutus erityisesti pieniin ja keskisuuriin varustamoihin, ja välttää kahden erilaisen järjestelmän päällekkäiset raportointivaatimukset.

([2]) ETSK:n lausunto aiheesta ”Meriliikenteen päästöt”(EUVL C 67, 6.3.2014, s. 170).

2.7 EU:n tarkkailu-, raportointi- ja todentamisasetuksen mukaan komissio on velvollinen julkaisemaan saamansa tiedot yhtiöiden ja alusten tunnisteiden kera, jotta kolmannet osapuolet pystyvät niitä käyttämään. IMOn järjestelmän tarkoituksena on yksinkertaisesti saada kerättyä kansainvälisen merenkulkualan hiilidioksidin kokonaispäästöjä kokevat tiedot, jotka helpottavat poliittista päätöksentekoa ja kasvihuonekaasuja rajoittavien lisätoimien harkintaa. Komissio haluaa kuitenkin julkaista yksittäisistä EU:n/ETA:n satamissa käyvistä aluksista yksityiskohtaisia (ja kaupallisesti arkaluonteisia) tietoja, joita voidaan käyttää väärin. Tämä voisi johtaa alusten epäoikeudenmukaiseen rankaisemiseen ja voisi myös vääristää kilpailua ja aiheuttaa EU:n laivanvarustajille ja EU:n satamissa vieraileville aluksille merkittäviä kilpailuhaittoja maailmanlaajuisilla merenkulkualan markkinoilla.

2.8 Olisi toivottavaa, että voimassa olevia, lippuvaltion hallinnon IMO-järjestelmiä käytettäisiin täytäntöönpanoon ja sen valvontaan yhden ainoan ja toiminnallisen maailmanlaajuisen polttoaineen kulutusta koskevan tiedonkeruujärjestelmän puitteissa. IMOn järjestelmän puitteissa aluksilta IMOlle lippuvaltion välityksellä toimitetut tiedot anonymisoidaan kolmansien osapuolten käyttöä ajatellen.

3. **Erityistä**

3.1 Seuraavassa esitetyt ehdotusta koskevat tekniset kohdat tulisi ottaa huomioon. Euroopan komission on 21 artiklan f alakohdan nojalla edelleen julkaistava tiedot keskimääräisestä vuosittaisesta polttoainekulutuksesta ja keskimääräisistä vuosittaisista hiilidioksidipäästöistä kuljetun matkan pituutta ja matkoilla kuljetettua lastia kohden. Tämä vaikuttaa olevan ristiriidassa uuden, muutetun ehdotetun säännöksen eli 9 artiklan 1 kohdan (uuden) f alakohdan kanssa, jonka mukaan kuljetetun lastin (matkakohtainen) tarkkailu tapahtuu vapaaehtoisuuden pohjalta. Ehdotetun muutoksen mukaan kuljetettu lasti on pelkästään vapaaehtoinen tarkkailukohde, eikä sitä näin ollen yhdenmukaisteta kansainvälisen tietojenkeruujärjestelmän kanssa. Lisäksi huolimatta siitä, että määritelmä aluksen kantavuudesta on sisällytetty 3 artiklan p alakohtaan ja 11 artiklan 3 kohdan xi alakohtaan, vaikuttaa siltä, että tätä mittaria ei ole sisällytetty johdonmukaisesti kaikkiin ehdotuksen artikloihin ja se saatetaan tulkita komission luottamuksen puutteeksi IMOn kansainvälisen tietojenkeruujärjestelmän toimivuutta kohtaan.

3.2 Ehdotetut 11 artiklan 2 kohtaan ja 3 artiklan d alakohtaan tehtävät, yhtiön vaihtumista koskevat muutokset ovat tervetulleita, sillä niillä otetaan käyttöön edellisen omistajan vastuu. Tämä on ollut erittäin tarpeen tapauksissa, joissa yhtiön vaihtuminen on tapahtunut raportointikauden aikana. Määritelmät ”yhtiö”ja ”raportointikausi”sekä tarkkailu- ja raportointivelvoitteiden osoittaminen yhtiön vaihtumisen yhteydessä ovat nyt aiempaa yhdenmukaisemmat IMOn kansainvälisen tietojenkeruujärjestelmän vastaavien määräysten kanssa. Uusi määritelmä ei kuitenkaan vaikuta olevan riittävän tarkka, jotta sen avulla voitaisiin säännellä ”vanhan”ja ”uuden”yhtiön välistä suhdetta. Mahdollisimman suuren oikeudellisen selkeyden varmistamiseksi oikeudellisen vastuun tulisi olla uudella omistajalla vaihtumisen toteutumispäivästä alkaen. Ehdotettua 11 artiklan (uutta) 2 kohtaa voitaisiin muuttaa seuraavasti:

2. Jos yhtiö vaihtuu, edellisen yhtiön on toimitettava komissiolle ja asianomaisen lippuvaltion viranomaisille niin lähellä vaihtumisen toteutumispäivää kuin käytännössä mahdollista, kuitenkin viimeistään kolme kuukautta sen jälkeen, selvitys, joka kattaa samat osat kuin päästöselvitys mutta rajoittuu kauteen, jonka aikana toiminnot toteutettiin sen vastuulla. Uusi yhtiö varmistaa vaihtumisen toteutumispäivästä alkaen, että jokainen alus noudattaa tämän asetuksen vaatimuksia.

Bryssel 15. toukokuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Luca JAHIER

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Sisämarkkinat muuttuvassa maailmassa – Ainutkertainen voimavara, joka edellyttää uutta poliittista sitoutumista”

(COM(2018) 772 final)

(2019/C 240/11)

Esittelijä: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Toinen esittelijä: **Juan MENDOZA CASTRO**

Lausuntopyyntö	komissio, 18.2.2019
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus”
Hyväksyminen jaostossa	2.4.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	15.5.2019
Täysistunnon nro	543
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	153/1/1

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK on tyytyväinen komission vahvaan viestiin sisämarkkinoiden vahvistamisesta sekä kaikkien jäsenvaltioiden ja kansalaisten sitoutumisen tarpeesta. Sisämarkkinat edellyttävät ihmisten odotusten ja koordinoitujen toimintapolitiikkojen välistä tasapainoa, jotta Eurooppa voi mukautua globalisaatiosta, uusista suuntauksista ja teknologian kehityksestä johtuviin erilaisiin haasteisiin.

1.2 ETSK kehottaa luomaan kaikille EU-maille samanlaiset sisämarkkinat, joita on pidettävä mahdollisuutena vahvistaa eurooppalaisia arvoja, perusoikeuksia ja velvollisuuksia, jotta saadaan aikaan edistystä ja hyvinvointia kaikille jäsenvaltioille ja kansalaisille.

1.3 Sujuva mutta konkreettinen yhdentymisprosessi on merkittävä peruste välttää ja torjua protektionismin, individualismin ja ääriyhteiskuntien uhkaa. Sisämarkkinoiden keskeisistä saavutuksista on tiedotettava paremmin jäsenvaltioissa ja kansalaisten keskuudessa.

1.4 On olemassa hyviä esimerkkejä siitä, miten Euroopan kansalaiset hyötyvät sisämarkkinoista eri toimijoiden ponnistusten ja sitoumuksen pohjalta. Vapauden, talouskasvun, demokratian, rauhan, tieteen ja innovoinnin, poliittisen vakauden, kuluttajien oikeuksien ja sosiaalisten oikeuksien kaltaisten arvojen on tultava esiin kansalaisten ajattelutavassa 60 vuotta sitten alkaneen prosessin tuloksena. Vaikeuksia näiden arvojen saavuttamisessa ei tule unohtaa, vaan niistä olisi otettava opiksi tulevaisuutta varten.

1.5 ETSK vahvistaa tukevansa valtiontukien rajoittamista ja määräävien markkina-asemien väärinkäytön torjuntaa ja korostaa eurooppalaisten yritysten vaikeuksia kilpailla globaaleilla markkinoilla oligopolien tai monopolien kanssa, jotka ovat eräissä tapauksissa valtion omistuksessa.

1.6 ETSK korostaa myös sisämarkkinoiden keskeistä roolia välineenä edistää kunnianhimoisempaa eurooppalaista teollisuusstrategiaa, jolla on selkeät tavoitteet vuodeksi 2030. Seuraavan Euroopan komission ensisijaisena painopisteenä tulisi todellisen eurooppalaisen teollisuusstrategian ohella olla myös osallistavampi ja laajempi sisämarkkinoiden yhdentyminen. Lisäksi seuraavan komission tulisi keskittyä innovointiin ja teknologioihin tehtävien investointien lisäämiseen sekä joustavampaan ja helppokäyttöisempään sääntelykehykseen, jotta voidaan kilpailla maailmanlaajuisesti unohtamatta kuitenkaan sääntöjen noudattamista ja terveen globaalin kilpailun kestäväpohjaisia menettelyjä.

1.7 ETSK toistaa kehotuksensa edistää Euroopan unionin sosiaalista ulottuvuutta, jotta voidaan luoda laadukkaita työpaikkoja, parantaa taitoja ja osaamista, lisätä sosiaalisia investointeja ja kehittää yhteisötaloutta siten, että painopiste on sosiaalisesti vastuullisissa yrityksissä, sekä torjua köyhyyttä, eriarvoisuutta, syrjintää ja sosiaalista syrjäytymistä ja painottaa erityisesti nuorten osallistamista yhteiskuntaan. ETSK:n mielestä on asianmukaista, että tilanteen parantamiseksi toteutetaan sosiaalipoliittisia toimia, sillä tilanne aiheuttaa tyytymättömyyttä EU:ta kohtaan sekä lisää populismia ja muukalaisvihan leviämistä tiettyjen väestöryhmien keskuudessa.

1.8 ETSK panee merkille, että sisämarkkinasääntöjen täytäntöönpanoon ja soveltamiseen liittyvistä merkittävistä ponnisteluista huolimatta eri tapaukset ([1]) osoittavat, että kansalliset toimet saattavat aiheuttaa kohtuutonta taakkaa kansalaisille ja yrityksille. ETSK:n mielestä on ensisijaista kehottaa jäsenvaltioita välttämään tällaisia käytänteitä.

1.9 ETSK on vuosien mittaan tukenut digitaalitaloutta tietoisena siitä, että sisämarkkinoiden tulevaisuus kytkeytyy siihen. ETSK on komission kanssa samaa mieltä siitä, että yleinen tietosuoja-asetus ([2]) on keskeisen tärkeä, jotta sisämarkkinoilla voidaan luottaa henkilötietojen käsittelyyn, mutta katsoo, että tarvitaan lisätoimia paremman, selkeämmän ja helppokäyttöisemmän kehyksen luomiseksi, jotta vältetään tarpeettomia rasitteita ja väärinkäsityksiä. Tämä on myös ratkaisevan tärkeää liikkuvuuden lisäämiseksi, jotta voidaan parantaa kasvamassa olevaa palvelusektoria, joka vaikuttaa merkittävästi talouskasvuun ja uusien työpaikkojen luomiseen. Kasvava palvelusektori ja lisääntyvä osaamisvaje edellyttävät paremmin toimivia sisämarkkinoita.

1.10 ETSK tukee tavoitetta luoda edellytykset siirtymälle kohti kiertotalouteen perustuvaa mallia, ja toistaa, että kestävän kasvun vakaa ja pitkäjänteinen rahoitusjärjestelmä on keskeinen tekijä markkinoita kohtaan tunnetun luottamuksen palauttamiseksi ja säästöjen ohjaamiseksi kestäviin investointeihin.

1.11 ETSK on tyytyväinen selkeään edistymiseen muutettaessa Euroopan vakausmekanismia Euroopan valuuttarahastoksi, joka voisi tarjota likviditeettiä ennalta varautuvasti ja vähentää näin ehdollisuusohjelmia. Jotta kuitenkin voidaan puuttua rahoitusjärjestelmän tulevaisuudessa kohtaamiin vaaroihin, ETSK kannattaa pyrkimystä jäsenvaltioiden yhteisymmärrykseen pankkiunionin toteuttamisesta. Täysin integroituneiden rahoitusmarkkinoiden ja pääomamarkkinaunionin toteuttamisen olisi myös oltava edelleen asialistan kärkipäässä.

2. **Taustaa**

2.1 Komissio on esittänyt viimeisten neljän vuoden aikana sisämarkkinastrategian ([3]), päämarkkinaunionin ([4]) ja digitaalisten sisämarkkinoiden strategian ([5]) myötä kunnianhimoisen ja tasapainoisen toimenpidekokonaisuuden sisämarkkinoiden syventämiseksi ja niiden oikeudenmukaisuuden lisäämiseksi.

2.2 Monia ehdotuksia on jo hyväksytty, mutta Euroopan parlamentin ja neuvoston on vielä päästävä yhteisymmärrykseen 20:stä näihin strategioihin sisältyvästä ehdotuksesta, kun niitä on yhteensä 67.

2.3 Eurooppa-neuvosto kehotti maaliskuussa 2018 komissiota arvioimaan sisämarkkinoiden tilannetta voimassa olevan lainsäädännön täytäntöönpanon, soveltamisen ja noudattamisen valvonnan suhteen sekä täysin toimivien sisämarkkinoiden tarjoamia mahdollisuuksia ja niiden tiellä vielä olevia esteitä.

2.4 Tiedonanto annettiin vuotuisen kasvuselvityksen ([6]) ja Euroopan investointiohjelmaa koskevan tilannekatsauksen ([7]) yhteydessä.

2.5 Komissio on ehdottanut digitaalisten sisämarkkinoiden strategian yhteydessä useita aloitteita verkkokaupan suurimpien esteiden poistamiseksi. Monia näistä, esimerkiksi maarajoituksia (geoblokkausta) ([8]), rajatylittäviä pakettipalveluja ([9]), verkkokaupan arvonlisäveroa ([10]) ja kuluttajansuoja-alan yhteistyötä ([11]) koskevat aloitteet, on jo hyväksytty.

2.6 Verkkoalustoista on tullut merkittäviä toimijoita sisämarkkinoilla. Niiden ansiosta yli miljoona yritystä tavoittaa asiakkaat kaikkialla unionissa. Komissio on esittänyt ehdotuksen uusista yhdenmukaistetuista säännöistä yritysten välityspalveluja varten ([12]), ja Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyivät sen poliittisella tasolla helmikuussa 2019.

([1]) COM(2018) 772 final, kohta 2.1.
([2]) EUVL L 119, 4.5.2016, s. 1
([3]) COM(2015) 550 final, EUVL C 177, 18.5.2016, s. 1
([4]) COM(2015) 468 final, EUVL C 133, 14.4.2016, s. 17
([5]) COM(2015) 192 final, EUVL C 71, 24.2.2016, s. 65
([6]) COM(2018) 770 final.
([7]) COM(2018) 771 final.
([8]) Asetus (EU) 2018/302.
([9]) Asetus (EU) 2018/644.
([10]) Direktiivi (EU) 2017/2455.
([11]) Asetus (EU) 2017/2394.
([12]) COM(2018) 238 final.

3. **Yleistä**

3.1 ETSK on tyytyväinen komission vahvaan viestiin sisämarkkinoiden vahvistamisesta. Sisämarkkinat ovat merkittävä saavutus ja keskeinen osa Euroopan yhdentymisprosessia. Niiden on määrä muodostaa Euroopan hyvinvoinnin kulmakivi.

3.2 Euron käyttöönotto ja Schengenin sopimus olivat ratkaisevia etappeja edettäessä kohti sisämarkkinoiden loppuunsaattamista. Jäsenvaltioiden välillä on kuitenkin vielä paljon eroja, joihin on puututtava. Jäsenvaltioiden on sitouduttava vahvasti tilanteen muuttamiseen ja niiden säilymiseen yhtenäisinä.

3.3 Sisämarkkinat edellyttävät ihmisten odotusten ja koordinoitujen toimintapolitiikkojen välistä tasapainoa, jotta Eurooppa voi jatkuvasti mukautua globalisaatiosta, uusista suuntauksista, ja teknologian kehityksestä ja digitalisaatiosta johtuviin erilaisiin haasteisiin.

3.4 Sisämarkkinat, jotka ovat yli 512 miljoonan kuluttajan ulottuvilla, ovat selkeästi onnistuneet: sääntelyn esteitä on poistettu yli 80 prosentilta teollisuustuotteita hyväksymällä yhteisiä sääntöjä, mutta tämän prosessin jatkumista ei voida pitää itsestäänselvyytenä. Poliittiseksi painopisteeksi on asetettava erot jäsenvaltioiden sitoutumisessa prosessiin sekä tarve panna asianomainen lainsäädäntö paremmin täytäntöön. Sisämarkkinoiden tulee koskea myös verkkokauppiaita.

3.5 On hyvä merkki, että komissio on myöntänyt tarpeen päästä yhteisymmärrykseen lainsäädäntöehdotuksista ja kuroa umpeen puheiden ja tekojen välinen kuilu. Jäsenvaltioiden on ymmärrettävä, että tämä edellyttää päivittäisiä ponnistuksia.

3.6 Sisämarkkinoiden täydellistä yhdentymistä ei koskaan saavuteta, elleivät jäsenvaltiot käsitä prosessin todellista arvoa ja kerro siitä kansalaisilleen. Poliittisten päättäjien on korostettava saavutuksia ja välitettävä myönteistä viestiä kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

3.7 Euroopan yhdentymishanke perustuu rauhaan, hyvinvointiin ja sosiaaliseen kehitykseen. On tuotava esiin Euroopan yhdentymisen toteutumatta jäämisen kustannukset epäilijöitä varten. Euroopan kansalaisten on arvostettava saavutuksia ja otettava aktiivinen rooli prosessissa, jotta vältetään väärinymmärryksiä ja radikalismia. Sisämarkkinoiden toteuttaminen on osaltaan tukenut Euroopan kehitystä, ja sitä voitaisiin käyttää malliesimerkkinä eurooppalaisten arvojen edistämisestä.

3.8 Sisämarkkinoista ei voida puhua, jos niillä myydään tuotteita kahdenlaatuisina siten, että uusissa EU-maissa tarjotaan samalla tuotenimellä tuotteita, jotka eroavat laadultaan vanhoissa EU-maissa myytävistä tuotteista (laaturaaka-aineiden pitoisuus on pienempi). ETSK ei pidä tällaista menettelyä hyväksyttävänä.

4. **Erityistä**

4.1 *Sisämarkkinat viestinnän välineenä eurooppalaisten arvojen ja saavutusten edistämisessä*

4.1.1 ETSK katsoo, että on käytettävä yhteistä kieltä, jotta sisämarkkinoiden saavutuksista voidaan tiedottaa paremmin. Tässä yhteydessä tulisi korostaa tiettyjä tosiasioita, kuten kansalaisten liikkuvuus vapaa-aikana ja työsyistä, rahoituspalvelut tai jopa turvallisuuteen ja työmahdollisuuksiin liittyvät sosiaaliset näkökohdat tai kuluttajansuoja.

4.1.2 ETSK:n mielestä Euroopan kehittämisprosessia heikentää pienen joukon välittämä viesti. Tätä viestiä tuetaan tuomalla esiin jäsenvaltioiden välisiä eroja ja yksittäisiä seikkoja, jotka eivät vastaa sisämarkkinoiden koko todellisuutta. On erittäin tärkeää ehkäistä ja torjua tämän kaltaista puhetta kansalaisten keskuudessa yksinkertaisesti siksi, että integraatiopolitiikka on erittäin dynaamista ja etenee eri tahtiin. On tähdennettävä kokonaistulosta ja asetettava etusijalle tarve välttää eriarvoisuutta eri tasoilla (esim. taloudelliset, sosiaaliset ja koulutuserot).

4.2 *Lisää mahdollisuuksia ja etuja kansalaisille*

4.2.1 EU:n kilpailu- ja kuluttajapolitiikalla on ollut merkittävä rooli sisämarkkinoiden kehittämisessä. Jotta kuluttajat hyötyisivät sisämarkkinoista, niiden olisi toimittava tehokkaasti, ja kuluttajien on voitava luottaa tavaroihin ja palveluihin sekä verkossa että sen ulkopuolella ja riippumatta siitä, tarjotaanko ne paikallisesti vai toisesta jäsenvaltiosta. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että yritykset noudattavat kilpailu- ja kuluttajansuojasääntöjä ja ettei kilpailijoita syrjitä kuluttajien hyvinvoinnin kustannuksella.

4.2.2 EU:n kilpailupolitiikalla, jota arvostetaan maailmanlaajuisesti, on ollut merkittävä rooli sisämarkkinoiden kehittämisessä. Kuten ETSK on vuosien mittaan korostanut, valtiontukien rajoittaminen ja määräävän markkina-aseman väärinkäytön torjunta ovat edistäneet EU:n markkinoiden dynaamisuutta ja hyödyttäneet kuluttajia ja yrityksiä.

4.2.3 Myös verkkokauppiaiden tulee sitoutua kilpailusääntöjen puitteissa sisämarkkinoihin, ja lisäksi on määriteltävä kansainvälisten yritysten asema EU:n markkinoilla.

4.3 *Edut yritysten kannalta*

4.3.1 Sisämarkkinat tarjoavat yrittäjille sääntöihin perustuvan, avoimen ja monenvälisen kauppajärjestelmän, jolla varmistetaan pääsy kansainvälisiin arvoketjuihin.

4.3.2 Pääomamarkkinaunionin tavoitteena on mobilisoida pääomaa Euroopassa ja kanavoida sitä kaikille yrityksille, perusrakenteisiin ja pitkäjänteisiin kestäväpohjaisiin hankkeisiin, joilla on myönteisiä työllisyysvaikutuksia ([13]).

4.3.3 Tehtävää on kuitenkin vielä paljon: eurooppalaisten yritysten on luotettava yhdysvaltalaisia yrityksiä paljon enemmän pankkien luotonantoon.

4.3.4 Sisämarkkinoiden koon ansiosta unioni kykenee kehittämään sääntöihin perustuvaa, avointa ja monenvälistä kauppajärjestelmää. Kolmansien maiden yritysten on noudatettava unionin lainsäädäntöä voidakseen tulla sisämarkkinoille. Tämä koskee myös terveydenhuoltoa, ympäristöä, elintarvike- ja tuoteturvallisuutta ja kuluttajansuojaa.

4.3.5 ETSK korostaa eurooppalaisten yritysten vaikeuksia kilpailtaessa globaaleilla markkinoilla oligopolien tai monopolien kanssa, jotka ovat eräissä tapauksissa valtion omistuksessa. Esimerkkeinä tästä ovat rautatieteollisuus, lentoliikenne, tuulivoimalaitokset ja muut tapaukset, joissa eurooppalaiset yritykset kohtaavat ankaraa kilpailua (kolmansien maiden, etenkin kiinalaisten, yritysten taholta).

4.4 *Sosiaalinen ulottuvuus*

4.4.1 ETSK on jo kehottanut komissiota edistämään EU:n sosiaalista ulottuvuutta, jotta voidaan luoda laadukkaita työpaikkoja, parantaa taitoja ja osaamista, lisätä sosiaalisia investointeja ja kehittää yhteisötaloutta sekä torjua köyhyyttä, eriarvoisuutta, syrjintää ja sosiaalista syrjäytymistä ja painottaa erityisesti nuorten osallistamista yhteiskuntaan.

4.4.2 Vallalla on kuitenkin käsitys, että työntekijät ovat olleet suuria häviäjiä talouskriisissä, joka on lisännyt työttömyyttä ja köyhyyttä, pysähtyneisyyttä tai reaalipalkkojen alenemista sekä sosiaalietuuksien leikkauksia. ETSK:n mielestä on asianmukaista, että tilanteen parantamiseksi toteutetaan sosiaalipoliittisia toimia, sillä tilanne aiheuttaa tyytymättömyyttä EU:ta kohtaan sekä lisää populismia ja muukalaisvihan leviämistä tiettyjen väestöryhmien keskuudessa. Talouskriisi seurauksineen ei suinkaan ole vielä ohi, ja Euroopan ammattiyhdistysinstituutin (ETUI) toteuttama tutkimus ([14]) osoittaa, että yhdeksän jäsenvaltion työntekijät ansaitsivat vuonna 2017 vähemmän kuin vuonna 2010. ETSK muistuttaa, että kuudessa EU:n jäsenvaltiossa ei ole pakollisia vähimmäispalkkoja ja muissa jäsenvaltioissa ne ovat hyvin matalat ([15]).

4.4.3 ETSK on tyytyväinen edistymiseen esteettömyyttä koskevan eurooppalaisen säädöksen hyväksymisessä, jotta voidaan edistää vammaisten henkilöiden oikeuksia ja kannustaa jäsenvaltioita kunniahimoiseen ja tasapainoiseen toimintatapaan saatettaessa säännöksiä osaksi kansallista lainsäädäntöä. ETSK myös kehottaa seuraavaa komissiota esittämään yhteisötalouden alan eurooppalaisen toimintasuunnitelman, joka tarjoaisi tasapuoliset toimintaedellytykset yhteisötalouden yrityksille ja edistäisi alan kehittymistä.

4.5 *Sisämarkkinasääntöjen tehokkaampi täytäntöönpano ja soveltaminen*

4.5.1 ETSK panee merkille, että sisämarkkinadirektiivien täytäntöönpanoon liittyvistä merkittävistä ponnisteluista huolimatta eri tapaukset ([16]) osoittavat, että kansalliset toimet saattavat aiheuttaa kohtuutonta taakkaa kansalaisille ja yrityksille ([17]). Jäsenvaltioiden on erityisesti puututtava tähän ongelmaan, ja etusijalle on asetettava uudet välineet sen ehkäisemiseksi.

4.5.2 ETSK korostaa, että EU:n lainsäädännön täytäntöönpanoon liittyvät viimeaikaiset merkit ”eivät aina ole olleet rohkaisevia”, mikä edellyttää jäsenvaltioilta enemmän sitoutumista.

([13]) EUVL C 81, 2.3.2018, s. 117
([14]) Benchmarking Working Europe 2018.
([15]) Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiö.
([16]) COM(2018) 772 final, kohta 2.1.
([17]) Ks. ranskalainen aloite https://ue.delegfrance.org/suppression-de-sur-transpositions

4.6 *Sisämarkkinoiden täyden potentiaalin hyödyntäminen*

4.6.1 Digitaaliset sisämarkkinat ja digitaalinen palvelutalous

4.6.1.1 ETSK on vuosien mittaan tukenut digitaalitaloutta tietoisena siitä, että sisämarkkinoiden tulevaisuus kytkeytyy siihen ([18]).

4.6.1.2 Tästä syystä ETSK suhtautuu erittäin myönteisesti poliittiseen yhteisymmärrykseen ([19]) ensimmäisestä Digitaalinen Eurooppa -ohjelmasta (2021–2027) ([20]), jonka kokonaismäärärahat ovat 9,2 miljardia euroa ja jonka tarkoituksena on muotoilla ja tukea digitaalista muutosta eurooppalaisissa yhteiskunnissa ja talouksissa. Näin on määrä varmistaa digitaaliteknologioiden laaja-alainen käyttäminen ja hyödyntäminen taloudessa ja yhteiskunnassa, jotta voidaan vahvistaa Euroopan teollisuuden teknologista johtoasemaa.

4.6.1.3 Koska palveluala antaa yhä suuremman panoksen EU:n kokonaistalouteen ([21]) ja työpaikkojen luomiseen unionissa, on entistäkin tärkeämpää hyödyntää täysimääräisesti alan potentiaalia etenkin, koska sen arvioitu tuotto on huomattava ([22]).

4.6.2 Euroopan datavetoinen talous

4.6.2.1 Sisämarkkinoiden keskeisenä haasteena on rakentaa eurooppalainen dataekosysteemi, sillä se on välttämätön sosioekonomisen edistyksen aikaansaamiseksi ja vankan kilpailukyvyn saavuttamiseksi maailmassa, joka on muuttumassa perusteellisesti ja jossa kilpailu Yhdysvaltojen ja Aasian suunnalta on kovaa. Liitettävyyden ja varastointimahdollisuuksien edistämiseksi tarvitaan kipeästi julkisen ja yksityisen sektorin investointeja infrastruktuuriin kaikkialla Euroopassa ([23]).

4.6.2.2 ETSK on komission kanssa samaa mieltä siitä, että yleinen tietosuoja-asetus ([24]) on keskeisen tärkeä, jotta sisämarkkinoilla voidaan luottaa henkilötietojen käsittelyyn ([25]), mutta katsoo, että ehdotettua asetusta yksityiselämän kunnioittamisesta ja henkilötietojen suojasta sähköisessä viestinnässä ([26]) on selkiytettävä siten, että varmistetaan perusoikeuskirjan soveltaminen ja ihmisoikeuksien (5, 8 ja 11 artikla) noudattaminen sekä mahdollisuudet asettaa rajoituksia kansallisilla laeilla ([27]).

4.6.3 Kiertotalous ja kestävä rahoitus

4.6.3.1 Komitea tukee tavoitetta luoda edellytykset siirtymälle kohti **kiertotalouteen perustuvaa mallia**, joka kattaa tuotteiden koko elinkaaren ([28]).

4.6.3.2 **Kestävän kasvun** vakaa ja pitkäjänteinen rahoitusjärjestelmä on tärkeä tekijä markkinoita kohtaan tunnetun luottamuksen palauttamiseksi ja säästöjen ohjaamiseksi kestäviin investointeihin. EU:n asianomaisen toimintaohjelman ([29]) on edistettävä vakaata, osallistavaa ja kestävää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä ihmisarvoista työtä kaikille (kestävän kehityksen tavoite 8) ([30]).

([18]) EUVL C 71, 24.2.2016, s. 65, EUVL C 440, 6.12.2018, s. 57, EUVL C 75, 10.3.2017, s. 119, EUVL C 125, 21.4.2017, s. 51, EUVL C 288, 31.8.2017, s. 1, EUVL C 81, 2.3.2018, s. 102
([19]) IP/19/528.
([20]) COM(2018) 434 final, EUVL C 62, 15.2.2019, s. 292
([21]) Palveluala on nykyisin EU:n tärkein toimiala, ja sen osuus EU:n bkt:stä on noin 75 prosenttia.
([22]) Ks. COM(2018) 772 final: Komission tiedonanto – Sisämarkkinat muuttuvassa maailmassa, kohta 3.4.
([23]) EUVL C 345, 13.10.2017, s. 130
([24]) EUVL L 119, 4.5.2016, s. 1
([25]) EUVL C 229, 31.7.2012, s. 90
([26]) COM(2017) 10 final.
([27]) EUVL C 345, 13.10.2017, s.138
([28]) EUVL C 230, 14.7.2015, s. 91
([29]) COM(2018) 97 final, EUVL C 62, 15.2.2019, s. 103, EUVL C 62, 15.2.2019, s. 97
([30]) EUVL C 62, 15.2.2019, s. 73

4.6.4 Tuote- ja palvelumarkkinat

4.6.4.1 Standardointimallin ansiosta EU on alalla maailmanlaajuisesti johtoasemassa. ETSK korostaa komission työtä kyseisellä alalla. Eurooppalaisten standardien yhdenmukaisuus ja johdonmukaisuus varmistetaan perusperiaatteella ”yksi standardi, yksi testi – hyväksytty koko Euroopassa”. Tämän ansiosta yritykset saavat investointivarmuutta sekä oikeudellista ja taloudellista varmuutta ([31])

4.6.4.2 ”Puhdasta energiaa kaikille eurooppalaisille”-paketilla pyritään nopeuttamaan, muuttamaan ja vahvistamaan EU:n talouden siirtymistä puhtaan energian käyttöön ja pitämään samalla kiinni talouskasvun ja työpaikkojen luomisen tärkeistä tavoitteista ([32]).

4.6.4.3 Neljännen rautatiepaketin (2013) ([33]) jälkeen kuudes rautatiemarkkinoiden seurantakertomus ([34]) osoittaa, että EU:n rautatieverkoston kokonaispituus on kasvanut.

4.6.4.4 ”5G-Eurooppa: toimintasuunnitelma” ([35]) puuttuu digitaalitalouden ja -yhteiskunnan yhteen tärkeimpään osatekijään. Kaupallisia palveluja tarjotaan vuonna 2020. ETSK katsoo, että ratkaisevia tekijöitä ovat tutkimusvaiheen aikana 5G-infrastruktuuria koskevan julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuden (5G-PPP) puitteissa toteutettujen hankkeiden onnistuminen sekä fronthaul-verkkojen liittäminen tietojensiirron runkoliityntäverkkoihin (backhaul) suuritehoisten tietoliikennevaihteiden, heterogeenisten siirtoyhteyksien ja pilvipohjaisten prosessorien avulla käyttämällä useita internetpalveluntarjoajia ([36]).

4.6.5 Yhdentyneemmät pääomamarkkinat ja täysipainoinen pankkiunioni

4.6.5.1 Rahoituskriisin takia toteutettujen toimenpiteiden johdosta eurooppalaiset pankit kykenevät nyt paremmin kohtaamaan tulevaa epävakautta. ETSK on tyytyväinen selkeään edistymiseen muutettaessa Euroopan vakausmekanismia Euroopan valuuttarahastoksi, joka voisi tarjota likviditeettiä ennalta varautuvasti ja vähentää näin ehdollisuusohjelmia.

Jotta kuitenkin voidaan puuttua rahoitusjärjestelmän tulevaisuudessa kohtaamiin vaaroihin, ETSK kannattaa pyrkimystä jäsenvaltioiden yhteisymmärrykseen vahvan pankkiunionin perustamisesta ja keskittymisestä toimiin, joiden avulla voidaan lisätä kansalaisten ja yritysten luottamusta.

4.6.6 Hallinnollisen rasituksen vähentäminen ja verosäännösten noudattamisen helpottaminen

4.6.6.1 Ajanmukaiset yhtiöoikeussäännöt EU:ssa ovat keskeisen tärkeitä sisämarkkinoiden kannalta. Tässä mielessä unionin yhtiöoikeutta koskeva paketti muodostaa kattavan toimintatavan pyrittäessä tasapainottamaan ja suojelemaan kaikkien sidosryhmien, pk-yritysten, vähemmistöosakkaiden, velkojien ja työntekijöiden oikeutettuja etuja ja tarpeita ([37]).

4.6.6.2 Yksimielisyysvaatimus neuvostossa vaikeuttaa tiettyjä verotusnäkökohtia koskevien yhteisten sääntöjen hyväksymistä etenkin yhteisen yhdistetyn yhteisöveropohjan (CCCTB) ja EU:n yhtenäisen arvonlisäveroalueen osalta. ETSK kannattaa myös alv-uudistusta koskevaa pakettia ([38]).

4.6.7 Kestävä liikkuvuus

4.6.7.1 Kyselytutkimukseen osallistuneista eurooppalaisista kuljettajista neljä kymmenestä ([39]) sanoi luultavasti ostavansa seuraavaksi sähköauton. Puhtaiden autojen standardit ja sähköajoneuvojen kannustimet auttavat eurooppalaisia ajoneuvovalmistajia pysymään kilpailukykyisinä nopeasti sähköistyvillä globaaleilla markkinoilla.

4.6.7.2 ETSK on tyytyväinen EU:n akkualan yhteenliittymään, sillä se on hyvä esimerkki strategisesta arvoketjusta Euroopassa. Paljon on kuitenkin vielä tehtävä, sillä eurooppalaiset merkit ovat suurelta osin jäljessä aasialaisista ja yhdysvaltalaisista valmistajista kilpailussa tuottaa massamarkkinoille tarkoitettuja ladattavia ajoneuvoja.

([31]) EUVL C197, 8.6.2018, s.17.
([32]) EUVL C 246, 28.7.2017, s. 64
([33]) EUVL C 327, 12.11.2013, s. 122
([34]) COM(2019) 51 final.
([35]) COM(2016) 588 final.
([36]) EUVL C 125, 21.4.2017, s. 74
([37]) EUVL C 62, 15.2.2019, s. 24
([38]) EUVL C 237, 6.7.2018, s. 40
([39]) https://www.euractiv.com/section/electric-cars/opinion/dont-let-european-automakers-lose-the-race-to-electrification

4.7 *Tulevat toimet*

4.7.1 Eurooppalaista ohjausjaksoa on hyödynnettävä yhtenä välineistä, joiden avulla siirrytään tarvittaessa tehokkaammin ja nopeammin kohti parempia sisämarkkinoita.

4.7.2 Jäsenvaltiot voivat hyötyä osallistavammasta vuoropuhelusta, joka perustuu kansalaisyhteiskunnan odotuksiin. Eurooppalainen ohjausjakso on osa tätä vuoropuhelua, ja jäsenvaltioiden valmiudet hyötyä maakohtaisista suosituksista, joiden avulla voidaan parantaa – ei määrätä – kansallisia uudistuksia, vaikuttavat olevan ratkaisevan tärkeässä asemassa pyrittäessä luomaan menestyksekäs ja osallistava yhteiskunta.

4.7.3 Sisämarkkinoiden saavutusten tukemisen on sisällyttävä kaikkien jäsenvaltioiden toimintapolitiikkoihin ja sitoumuksiin kansalaisten osallistumisen ja yhteiskuntien sitoutumisen ohella. On ratkaisevan tärkeää varmistaa, että jäsenvaltioiden painopisteinä ovat kansalaisten välinen tehokas viestintä sekä sisämarkkinoihin perustuva Euroopan yhdentymishanke. Näin eurooppalaiset päättäjät voivat osaltaan auttaa välttämään ääriliikkeitä ja sisämarkkinoiden vastaista radikaalia toimintaa.

4.7.4 ETSK suhtautuu myönteisesti komission Eurooppa-neuvostolle esittämiin kehotuksiin, etenkin kehotukseen varmistaa, että neuvosto työskentelee Euroopan parlamentin kanssa nopeasti, jotta sisämarkkinastrategiaa, digitaalisia sisämarkkinoita ja pankkiunionia sekä pääomamarkkinaunionia koskevat aloitteet voitaisiin hyväksyä mahdollisimman pikaisesti ([40]).

Bryssel 15. toukokuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

([40]) COM(2018) 772 final.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Koordinoitu tekoälysuunnitelma”

(COM(2018) 795 final)

(2019/C 240/12)

Esittelijä: **Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA**

Lausuntopyyntö	komissio, 18.2.2019
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus”
Hyväksyminen jaostossa	2.4.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	15.5.2019
Täysistunnon nro	543
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	210/2/1

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK suhtautuu myönteisesti tekoälyä koskevaan koordinoituun suunnitelmaan ja kehottaa panemaan sen pikaisesti täytäntöön, kun otetaan huomioon tekoälyn kehittämisen ja käyttöönoton nopea edistyminen EU:n ulkopuolella. Jotta EU voi menestyä maailmanlaajuisessa kilpailussa, sen on oltava innovoinnin ja investointien eturintamassa sekä noudatettava ”ihminen komentaa”-periaatetta ja varmistettava tekoälyn luotettavuus.

1.2 ETSK tähdentää, että tekoälyn kehittämisen ja käyttöönoton on oltava osallistavaa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden, etenkin yritysten, työntekijöiden ja kuluttajien, kannalta. Tekoälystrategian täytäntöönpanossa olisikin kiinnitettävä asianmukaista huomiota siihen, miten voidaan hyödyntää mahdollisimman paljon tekoälyn koko yhteiskunnalle tarjoamia mahdollisuuksia.

1.3 ETSK kannattaa aloitteita kohdentaa lisää rahoitusta tekoälyyn liittyvään innovointiin, infrastruktuuriin ja koulutukseen EU:n rahoitusvälineiden kautta. Komitea myös kehottaa painokkaasti jäsenvaltioita toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

1.4 ETSK kehottaa luomaan pk-, start-up- ja scale-up-yritysten erityistarpeet huomioon ottaen liiketoiminnalle myönteiset edellytykset sekä suotuisan ja vakaan poliittisen ja sääntelykehyksen, joka kannustaa innovointiin ja investointeihin tekoälyn alalla, jotta edistetään tekoälyn kehittämistä ja käyttöönottoa yksityissektorilla.

1.5 ETSK:n mielestä on keskeisen tärkeää varmistaa datan laatu, käytettävyys, saatavuus, yhteentoimivuus ja sujuva siirtäminen sisämarkkinoilla sekä turvata samalla tietosuoja ja yksityisyyden suoja. Komitea kehottaa helpottamaan julkisen datan saatavuutta ja luomaan olosuhteet, joilla edistetään eurooppalaisten digitaalisten alustojen perustamista.

1.6 ETSK kannattaa rajatylittävää yhteistyötä, kumppanuuksia ja verkostoja koskevia aloitteita innovoinnin ja tekoälyn käyttöönoton edistämiseksi sekä painottaa yhteiskunnan eri toimijoiden välisen laaja-alaisen yhteistyön merkitystä.

1.7 ETSK kehottaa jäsenvaltioita mukauttamaan koulutusjärjestelmiään uusien taitojen kysyntään, mikä edellyttää uudistuksia peruskoulusta korkeakouluihin. Elinikäinen ja jatkuva oppiminen on myös välttämätöntä ja tapahtuu yhä enemmän työympäristössä. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelulla on keskeinen rooli ennakoitaessa työelämään liittyviä muutoksia ja tarpeita.

1.8 Tekoälyyn liittyvien rakennemuutosten hallinnoimiseksi ETSK katsoo, että Euroopan globalisaatiorahaston vahvistaminen on askel kohti sellaisen todellisen eurooppalaisen siirtymärahaston perustamista, joka auttaisi hallinnoimaan digitaalista murrosta.

1.9 ETSK painottaa, että tekoälyä kehitettäessä ja käytettäessä on kunnioitettava EU:n arvoja ja noudatettava kuluttaja-, työ- ja yrityslainsäädäntöä. Kansalaisyhteiskunnan edustajat ja työmarkkinaosapuolet on otettava mukaan tekoälyyn liittyvien toimintapolitiikkojen ja toimenpiteiden valmisteluun. On myös tarjottava tietoa tekoälystä, jotta lisätään ihmisten sitä kohtaan tuntemaa luottamusta.

1.10 Koska tekoälyn on palveltava koko yhteiskuntaa ja sen yhteydessä on otettava samanaikaisesti huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät näkökohdat, ETSK ehdottaa, että EU omaksuu kestävän kehityksen kehyksen tekoälyn tulevaa kehittämistä ohjaavaksi lähestymistavaksi. ETSK myös kehottaa yksittäisiä organisaatioita ottamaan tekoälyn käyttöön kestäväpohjaisesti ja noudattamaan tiedotus- ja kuulemiskäytäntöjä.

2. **Yleistä**

2.1 Huhtikuussa 2018 julkistetun ”Tekoäly Euroopassa”-strategian jälkeen Euroopan komissio on työskennellyt jäsenvaltioiden kanssa laatiakseen koordinoidun tekoälysuunnitelman pyrkimyksenä maksimoida toimenpiteiden, etenkin investointien, kokonaisvaikutus EU- ja jäsenvaltiotasolla sekä varmistaa, että EU pystyy vastaamaan maailmanlaajuiseen kilpailuun.

2.2 Koordinoidussa suunnitelmassa ehdotetaan yhteisiä toimia neljällä alalla: investointien lisääminen, datan käytettävyyden ja saatavuuden parantaminen, lahjakkuuksien ja osaamisen tukeminen ja luottamuksen varmistaminen. Koordinoidussa suunnitelmassa myös kehotetaan jäsenvaltioita ottamaan kansalliset tekoälystrategiansa käyttöön vuoden 2019 puoliväliin mennessä.

2.3 ETSK suhtautuu myönteisesti koordinoituun suunnitelmaan, joka on tärkeä askel strategian täytäntöönpanon tehostamiseksi. Komitea on esittänyt huomioita strategiasta aiemmassa lausunnossaan ([1]). Komitea on myös antanut lausunnon aiheesta ”Digitaalinen Eurooppa -ohjelma” ([2]). Lisäksi ETSK on laatinut oma-aloitteisia lausuntoja tekoälyyn liittyvistä eri näkökohdista ([3]) sekä antanut useita muita tekoälyyn liittyviä lausuntoja.

2.4 ETSK pitää tärkeänä sitä, että täytäntöönpanotoimenpiteitä suunnitellaan sekä EU:n että jäsenvaltioiden tasolla, kun otetaan huomioon, että EU:n ja jäsenvaltioiden toimivaltuudet eroavat eri politiikanaloilla. Yhteistyö ja koordinointi ovat niin ikään välttämättömiä, jotta tulokset ja tehokkuus pystytään maksimoimaan koko EU:n kannalta. ETSK kehottaa kaikkia jäsenvaltioita toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja ottamaan huomioon eri maiden erilaiset olosuhteet.

2.5 Sen lisäksi, että poliittisten päätöksentekijöiden on tehtävä yhteistyötä ja koordinoitava toimintaa keskenään eri tasoilla, yhteistyö on välttämätöntä yhteiskunnan kaikkien toimijoiden välillä. Tämä on tarpeen, jotta vältetään epäjohdonmukaisuudet, päällekkäisyydet ja puutteet toiminnassa ja jotta näin lisätään toimenpiteiden tehokkuutta ja vaikutusta.

2.6 ETSK kehottaa panemaan strategian kiireellisesti täytäntöön, sillä EU:n ulkopuolella edistytään tekoälyn kehittämisessä ja käyttöönotossa nopeasti. Samalla EU:n ja jäsenvaltioiden tulisi pitää tiukasti kiinni strategian pitkän aikavälin tavoitteista. ETSK kannattaa toteamusta, että ”tavoitteena on, että Euroopasta tulee maailman johtava alue alan viimeisintä kehitystä edustavan, eettisen ja turvallisen tekoälyn kehittämisessä ja käyttöönotossa ja että se voi näin edistää ihmiskeskeisen lähestymistavan omaksumista maailmanlaajuisesti” ([4]).

2.7 Menestyäkseen maailmanlaajuisessa kilpailussa EU:n on kuljettava määrätietoisesti omaa tietään ja pidettävä samaan aikaan silmällä unionin ulkopuolisia kehityskulkuja ja suuntauksia. ETSK:n mielestä on tärkeää, että kilpailukykyä ja luottamusta tarkastellaan yhdessä. Luotettavuudesta voi muodostua EU:n kilpailuetu, vaikkakin kilpailukyvyn muiden osatekijöiden on myös oltava kohdallaan.

2.8 Koska tekoälyn on palveltava koko yhteiskuntaa, ETSK ehdottaa, että EU ottaa kestävän kehityksen kehyksen tekoälyn tulevaa kehittämistä ohjaavaksi lähestymistavaksi. Kestävä kehitys ja sen kolme ulottuvuutta edellyttävät politiikkoja ja toimenpiteitä, joilla vahvistetaan taloutta ja luodaan hyvinvointia yhteiskunnalle ja jotka samalla myös auttavat vähentämään ilmasto- ja ympäristövaikutuksia.

2.9 ETSK korostaa, että tekoälyyn liittyvät toimintapolitiikat on suunniteltava kansalaisyhteiskunnan toimijoiden – yritykset, työntekijät ja kuluttajat mukaan luettuina – näkökulmasta. On kiinnitettävä asianmukaista huomiota siihen, miten voidaan hyödyntää mahdollisimman hyvin tekoälyn tarjoamia mahdollisuuksia koko yhteiskunnan kannalta ja miten voidaan minimoida riskit, kuten demokraattisten prosessien manipulointi.

2.10 ETSK korostaa osallisuuden ja ”ketään ei jätetä”-periaatteen merkitystä tekoälyn kehittämisessä ja käyttöönotossa. Tämä koskee datan ja infrastruktuurin sekä helppokäyttöisten tuotteiden saatavuutta sekä mahdollisuuksia hankkia osaamista ja taitoja. Osallisuus on tärkeää niin ihmisten kuin yritysten, etenkin pk-yritysten, kannalta. Olisi toteutettava erityistoimia naisten osaamisen parantamiseksi tekoälyn alalla ja heidän kannustamisekseen ottamaan vastaan työpaikkoja ja tehtäviä tekoälyn alalla, myös teollisuudessa.

([1]) EUVL C 440, 6.12.2018, s. 51.
([2]) EUVL C 62, 15.2.2019, s. 292.
([3]) EUVL C 288, 31.8.2017, s. 43; EUVLC 440, 6.12.2018, s. 1; EUVL C 345, 13.10.2017, s. 52; EUVIL C 190, 5.6.2019, s. 17.
([4]) COM(2018) 795 final, liite.

2.11 Kun otetaan huomioon valtavat yhteiskunnalliset haasteet ja teknologioiden äärimmäisen nopea kehittyminen, EU:n olisi hyödynnettävä tekoälyä täysimääräisesti laadittaessa ennustavia analyyseja terveydenhuollon ja liikenteen kaltaisilla aloilla, työllisyyskysymykset mukaan luettuina. EU:n olisi lisäksi ennakoitava esimerkiksi kvanttiteknologian kaltaisiin murroksellisiin teknologioihin liittyviä mahdollisuuksia.

3. **Innovoinnin ja yritystoiminnan kehittämisen helpottaminen**

3.1 Sen ohella, että tekoäly mahdollistaa yritystoiminnan tehokkuuden ja tuottavuuden lisäämisen, se myös synnyttää uusia liiketoimintamahdollisuuksia lukuisille teollisuus- ja palvelualoille. Tämä koskee niin suuryrityksiä kuin pk-, start-up- ja scale-up-yrityksiä. Lisäksi syntyy täysin uudenlaisia liiketoiminta-aloja.

3.2 Kun otetaan huomioon, että tekoälyn kehittämisessä ja käyttöönotossa edistytään EU:n ulkopuolella nopeasti, myös Euroopan unionin on tehostettava toimiaan parantaakseen kilpailukykyään. Kyse ei ole ”voittajien valikoimisesta”vaan ennemminkin siitä, että yksilöidään ongelmia ja haasteita, joihin on vastattava, jotta voidaan luoda ja ylläpitää oikeanlaiset olosuhteet mahdollisuuksien hyödyntämiseksi ja minimoida tekoälyyn liittyvät riskit.

3.3 Investoiminen innovointiin ja perusrakenteisiin sekä sisämarkkinoiden kehittäminen edelleen ovat keskeiset toiminta-alat, joihin huomio on kohdennettava. ETSK korostaa lisäksi yleisen liiketoimintaympäristön, kuten verotuksen, sääntelyn ja tuotannontekijöiden saatavuuden, merkitystä yritysten innovointitoiminnan ja investointipäätösten kannalta.

3.4 ETSK kannattaa aloitteita kohdentaa lisää rahoitusta tekoälyn kehittämiseen ja käyttöönottoon. Horisontti Eurooppa-, Digitaalinen Eurooppa- ja InvestEU-ohjelmien sekä Euroopan strategisten investointien rahaston kaltaiset välineet ovat kaikki arvokkaita ja tarpeellisia innovoinnin ja investointien edistämiseksi tekoälyn alalla.

3.5 Julkisella sektorilla on merkittävä rooli omien tekoälyyn liittyvien investointiensa ja julkisten hankintojensa johdosta, mutta tarvitaan runsaasti myös yksityisiä investointeja, jotta saadaan aikaan riittävää edistymistä tekoälyn kehittämisessä ja käyttöönotossa eri aloilla. Julkisella rahoituksella on vipuvaikutus yksityisiin investointeihin, ja se on siksi välttämätöntä. Rahoituskäytännöistä olisi kuitenkin tehtävä nykyistä käyttäjäystävällisempiä. Rahoitussääntöjä olisi myös kehitettävä, jotta kannustettaisiin riskinottoon.

3.6 Liiketoimintaekosysteemit, jotka koostuvat erikokoisista, eri aloilla toimivista ja arvoketjujen eri osissa sijaitsevista yrityksistä, ovat yritysten ja eri sidosryhmien välisen yhteistyön ohella välttämättömiä tekoälyn kehittämiseksi ja käyttöönottamiseksi. ETSK kannattaa komission suunnitelmia edistää rajatylittävää yhteistyötä, kumppanuuksia ja verkostoja verkotettujen huippututkimuskeskusten, testauslaitosten ja digitaali-innovointikeskittymien avulla. ETSK painottaa, että on helpotettava yhteyksiä pk-yrityksiin, ja kehottaa kutsumaan kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja työmarkkinaosapuolet mukaan digitaali-innovointikeskittymien puitteissa tehtävään yhteistyöhön.

3.7 Osaamisella ja taidoilla on merkittävä rooli innovoinnin ja tekoälyyn liittyvän yritystoiminnan kehittämisen mahdollistajina. Kysyntää ei ole vain erityisestä ”tekoälyalan osaamisesta”vaan myös taidoista soveltaa tekoälyä tietyillä elinkeinoaloilla sekä yrittäjyystaidoista. Koska uusia kykyjä liike-elämää ja teollisuutta varten edistetään parhaiten tutkimushankkeiden avulla, ETSK kehottaa EU:ta ja jäsenvaltioita varmistamaan riittävän rahoituksen asianomaiselle tutkimustoiminnalle.

3.8 Kehityksen nopea eteneminen edellyttää joustavuutta, jotta voidaan edistää innovointia tekoälyn alalla. Tämä edellyttää testauspaikkoja sekä sääntelyn testiympäristöjä, jotka mahdollistavat kokeilemisen ja uusien ideoiden pilottitoimet. Lisäksi on tärkeää varmistaa testitulosten jakaminen ja vastavuoroinen tunnustaminen.

3.9 ETSK kehottaa lisäämään investointeja tekoälyn ja tekoälypohjaisten sovellusten edellyttämään teknologiaan ja infrastruktuuriin, muun muassa suurtehotietokoneisiin ja 5G-matkaviestinverkkoihin, sekä toimenpiteisiin kyberturvallisuuden parantamiseksi. EU:n tulisi lisäksi olla etulinjassa kvanttiteknologian, erityisesti kvanttilaskennan ja kvanttiviestinnän, kehittämisessä.

3.10 Koska tekoäly perustuu pääasiassa dataan, on ETSK:n mielestä keskeisen tärkeää varmistaa datan laatu, käytettävyys, saatavuus, yhteentoimivuus ja sujuva siirtäminen sekä turvata samalla tietosuoja ja yksityisyyden suoja. Moitteettomasti toimivista datan sisämarkkinoista on tulossa yhä tärkeämpi tekijä, sillä ne kytkeytyvät tavaroiden, pääoman ja palveluiden sisämarkkinoihin.

3.11 ETSK kannattaa komission aloitteita yhteisen eurooppalaisen data-avaruuden luomisesta. Komitea kehottaa avaamaan kaikille käyttäjille pääsyn julkisen sektorin tuottaman massadatan ääreen ja helpottamaan tällaisen massadatan saatavuutta myös sovellusrajapintojen (API) parantamiseksi. ETSK kehottaa myös luomaan olosuhteet, joilla edistetään eurooppalaisten alustojen perustamista datan jakamista varten. Datan saatavuuden ja uudelleenkäytön parantaminen on sovitettava yhteen terveen kilpailun sekä asianmukaisen tietosuojan ja teollis- ja tekijänoikeuksien suojan kanssa.

3.12 Dataan, alustoihin ja ekosysteemeihin perustuvista liiketoimintamalleista on tulossa arkea. Vaikka Euroopan ulkopuoliset suuryritykset hallitsevat nykyisin pääasiassa yritysten ja kuluttajien välisiä alustoja, EU:lla olisi merkittävät mahdollisuudet kilpailla menestyksekkäästi julkishallinnon ja kansalaisten välisten sekä yritysten välisten alustojen aloilla. Tasapuolisilla toimintaedellytyksillä ulkomaisiin kilpailijoihin nähden on joka tapauksessa ratkaiseva merkitys.

3.13 ETSK peräänkuuluttaa suotuisia puitteita, joilla edistetään innovointia ja estetään kehityksen jarruttaminen liian yksityiskohtaisin säännöin ja vaatimuksin. Samalla on varmistettava tekoälyn luotettavuus. ETSK myös kehottaa komissiota arvioimaan yhdessä yritysten ja asianomaisten sidosryhmien kanssa, voisivatko tietyt säädökset olla esteenä luotettavan tekoälyn kehittämiselle tai käyttöönotolle. Arviointiin olisi sisällyttävä myös kilpailulainsäädännön toimivuuden uudelleenarviointi.

3.14 Lisäksi ETSK kehottaa poliittisia päättäjiä tarkastelemaan toimintapoliittisia välineitä kulloinkin kyseessä olevan alan kannalta. Yleispäteviä ratkaisuja ei ole olemassa, vaan eri aloilla on omat tarpeensa ja haasteensa, jotka on ratkaistava. Muutosten nopeus ja jatkuvan parantamisen tarve huomioon ottaen olisi hyödynnettävä täysimääräisesti standardoinnin tarjoamia mahdollisuuksia esimerkiksi edistettäessä yhteentoimivuutta.

4. **Mahdollisuuksien tarjoaminen kansalaisille tulevaisuutta varten valmistautumiseen**

4.1 On ilmeistä, etteivät kansalaiset ole suuressa määrin tietoisia tekoälyn heidän avukseen tarjoamista mahdollisuuksista, ja etusijalla ovat sitä vastoin selkeästi koneiden hallinnassa pitämiseen liittyvät huolenaiheet. ETSK katsookin, että on lisättävä tietoisuutta tekoälyn yhteiskunnalle yleisesti tarjoamista mahdollisuuksista. On myös parannettava tietämystä ja ymmärrystä tekoälyn luonteesta ja toiminnasta, jotta lisätään kriittiseen ajatteluun perustuvaa ihmisten luottamusta. ETSK vaatii lisäksi parempia tilastotietoja ja lisätutkimusta tekoälyn vaikutuksista työllisyyteen ja työhön, myös alakohtaisia vaikutustutkimuksia.

4.2 Koska tekoäly saattaa vaikuttaa merkittävästi ihmisten arkielämään kuluttajina sekä työllisyyden ja työn kehitykseen tulevaisuudessa, on erittäin tärkeää antaa ihmisille tarvittavat tiedot ja taidot, jotta he voivat valmistautua muutoksiin. Työmarkkinaosapuolilla on keskeinen rooli ennakoitaessa muutoksia työelämässä, tuettaessa digitaalitaitojen kehittämistä sekä parannettaessa työntekijöiden työllistyvyyttä työmarkkinoilla.

4.3 Tekoälyn käyttöönotto merkitsee huomattavia muutoksia osaamisen kysynnässä. Tekoälyn kehittymisen syvällisten seurausten ja nopeuden johdosta on määritettävä sekä välittömät että pitkän aikavälin tarpeet ammatillisen ja yleissivistävän koulutuksen alalla. Koulutuksen on vastattava sekä perustason että edistyneen digitaalisen osaamisen tarpeisiin. Yleisten taitojen avulla on paitsi varmistettava perustason tekoälyosaaminen myös mahdollistettava se, että ihmiset kykenevät soveltamaan tekoälyä luodessaan ja käyttäessään innovatiivisia ratkaisuja päivittäisessä elämässään ja työssään, esimerkiksi ihmisen ja robotin järjestelmällisessä yhteistyössä.

4.4 ETSK kehottaa jäsenvaltioita vastaamaan uusien taitojen kysyntään koulutusjärjestelmiä mukauttamalla. ETSK painottaa myös valtionhallinnon, oppilaitosten, työmarkkinaosapuolten, kuluttajajärjestöjen ja muiden asianomaisten kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden välisen yhteistyön merkitystä sekä uusien yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen ohjelmien suunnittelussa että niiden toteuttamisessa, jotta voidaan parantaa työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa yleisesti merkityksellisiä taitoja. Tekoälyä olisi myös hyödynnettävä osaamistarpeiden arvioinnissa sekä organisoitaessa ja hankittaessa sisältöä yleissivistävää ja ammatillista koulutusta varten.

4.5 Opetusohjelmia on uudistettava peruskoulusta korkeakouluihin. Tarvitaan vahva perusta luonnontieteiden, teknologian, insinööritieteiden ja matematiikan alalla, ja samalla on muistettava, että tekoälyn kehittäminen ja hyödyntäminen edellyttävät laaja-alaista osaamista. Tässä korostuu muun muassa yhteiskuntatieteellisen ja taiteellisen koulutuksen merkitys.

4.6 Peruskoulutuksen kehittämisen ohella ihmisten, myös opettajien, osaamisen kehittämisen ja uudelleenkoulutuksen tarve on ilmeinen. Elinikäinen ja jatkuva oppiminen on kaikkien kannalta välttämätöntä, jotta pysytään nykyisen ja tulevan kehityksen tahdissa. Oppiminen tapahtuu yhä enemmän työympäristössä ja perustuu yhä useammin henkilökohtaisiin tavoitteisiin.

4.7 ETSK katsoo, että yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen tehtävien investointien tulisi olla keskeinen osa kansallisia tekoälystrategioita ja että kansallisten aloitteiden hyviä käytänteitä tulisi jakaa EU:n tasolla. ETSK kehottaa myöntämään nykyistä enemmän EU:n varoja tarvittavien uudistusten ja uusien aloitteiden tukemiseen yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen alalla.

4.8 On myös tärkeää sopeutua tekoälyyn liittyviin rakenteellisiin muutoksiin alueilla ja aloilla, joihin tekoälyn käyttöönotto vaikuttaa eniten. Jäsenvaltioiden tulisi laatia toimintamalleja siitä, miten kavennetaan osaamiskuilua ja lievitetään kielteisiä sosiaalisia vaikutuksia, mukaan luettuna niiden suojelu, jotka eivät ole työllistettävissä. Digitaalisen kuilun välttämiseksi on myös varmistettava internetin saatavuus kaikilla alueilla. ETSK:n mielestä komission ehdotus Euroopan globalisaatiorahaston vahvistamisesta on askel kohti sellaisen todellisen eurooppalaisen siirtymärahaston perustamista, joka auttaisi hallinnoimaan digitaalista murrosta sosiaalisesti vastuullisella tavalla.

5. **Tekoälyyn kohdistuvan luottamuksen edistäminen**

5.1 ETSK on vakuuttunut siitä, että onnistuminen tekoälyn tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämisessä edellyttää vakaata luottamusta tekoälyyn. Sekä kuluttajat ja työntekijät että yritykset – työnantajat, yrittäjät, sijoittajat ja rahoittajat – odottavat tekoälyltä luotettavuutta.

5.2 Tekoälyyn liittyvät huolenaiheet hälvenevät luultavasti sen myötä, kun kartutetaan tietämystä ja ymmärrystä siitä, mitä tekoäly tarkoittaa, miten sitä voidaan hyödyntää ja miten sen puitteissa tehdään päätöksiä. Näin luodaan perusta tekoälyä kohtaan tunnetulle luottamukselle mahdollistamalla kriittinen ajattelu ja sellaisten perusluonteisten kysymysten huomioon ottaminen kuin ”ihminen komentaa”-periaate ja ihmisten mahdollisuudet päättää elämästään. Toisaalta luottamus riippuu myös hyvin käytännönläheisistä näkökohdista, kuten helppokäyttöisyydestä.

5.3 Tekoälyä käsittelevä eurooppalainen korkean tason asiantuntijaryhmä on äskettäin julkistanut eettiset suuntaviivat luotettavalle tekoälylle. ETSK panee merkille nämä suuntaviivat ja korostaa avoimen, asianmukaisen ja luotettavan datan keskeistä roolia, tekoälyä koskevien päätösten avoimuutta sekä osallisuutta tekoälyä kehitettäessä ja käyttöön otettaessa. ETSK kehottaa myös käymään laaja-alaisia keskusteluja sellaisista kysymyksistä kuin ihmisten profiloinnin vaikutukset ja tekoälypäätösten kyseenalaistamisen edellytykset.

5.4 Nämä eettiset näkökohdat – mikäli niitä tarkastellaan kestävän kehityksen käsitteen puitteissa – liittyvät pääasiassa inhimillisiin näkökohtiin ja kuuluvat näin ollen kestävyyden sosiaalisen ulottuvuuden piiriin. Tekoälyn yhteydessä olisi myös otettava huomioon ilmastonmuutokseen ja luonnonvaroihin liittyvät ympäristönäkökohdat, muun muassa energian ja raaka-aineiden kestäväpohjainen käyttö sekä tuotteiden ennenaikainen vanheneminen. Taloudellinen kestävyys edellyttää lisäksi, että tekoälyratkaisut ovat taloudellisesti järkeviä eli tuottavia, kannattavia ja kilpailukykyisiä.

5.5 Tekoälysovellusten vaikutus on niin ikään luottamuksen kannalta merkittävä seikka. Jos tekoäly hyödyttää – kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti – yhteiskuntaa luomalla taloudellista vaurautta ja sosiaalista hyvinvointia, edistämällä terveyttä ja tuomalla ympäristöhyötyjä, sitä voidaan pitää ”hyödyllisenä”.

5.6 ETSK katsoo, että luottamusta tekoälyyn voidaan lisätä kansalaiskeskeisen julkisen politiikan avulla osallistamalla kansalaisyhteiskunnan edustajat tekoälyyn liittyvien toimintapolitiikkojen ja toimenpiteiden valmisteluun. Julkinen sektori voi lisätä luottamusta tekoälyyn myös kansalaiskeskeisen hallinnon avulla, jolloin tekoälyllä saattaa olla merkittävä rooli hallinnollisten prosessien sujuvoittamisessa ja paremmassa räätälöimisessä. Lisäksi tulisi ottaa huomioon esimerkiksi lohkoketjuteknologian tarjoamat mahdollisuudet luotettavien digitaalisten palvelujen parantamiseksi.

5.7 Tekoälyä kehitettäessä ja käyttöön otettaessa on noudatettava kaikilta osin lainsäädäntöä, olipa kyse sitten kuluttaja-, työ- tai yrityslainsäädännöstä. Tekoälyn kehittämisen ja käytön kannalta merkityksellistä lainsäädäntöä on paljon. ETSK kehottaa komissiota täydentämään arviotaan asiaan liittyvien säädösten tarkoituksenmukaisuudesta luotettavan tekoälyn kannalta esimerkiksi turvallisuuden ja vastuuvelvollisuuden alalla ja saattamaan sen päätökseen. Myös alakohtaisen sääntelyn toteutettavuutta olisi tarkasteltava uudelleen.

5.8 On kuitenkin erittäin tärkeää, että luotettavan tekoälyn lähestymistapa ja periaatteet omaksutaan ja otetaan käyttöön kiinteänä osana kunkin organisaation kulttuuria sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Tekoälyalaa koskevia eettisiä kysymyksiä ei tulisi pitää erillisinä tai erilaisina yleisiin eettisiin kysymyksiin nähden. Organisaatioiden tulisi sisällyttää tekoälyä koskevat eettiset kysymykset kokonaisstrategioihinsa, yleisiin käytännesääntöihinsä ja tavanomaisiin hallintokäytäntöihinsä, joihin sisältyy työntekijöille tiedottaminen ja heidän kuulemisensa, sekä seuranta- ja tarkastusjärjestelmiinsä.

5.9 Luotettavan tekoälyn ennakoivaa käyttöönottoa voidaan tehostaa sisällyttämällä eettiset näkökohdat tekoälyn kehittäjien ja käyttäjien yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen sekä laatimalla ja panemalla täytäntöön eettisiä suuntaviivoja. ETSK on valmis omalta osaltaan levittämään tietoa eettisistä näkökohdista kansalaisyhteiskunnan toimijoiden keskuudessa.

Bryssel 15. toukokuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean puheenjohtaja
Luca JAHIER

ISSN 1977-1053 (sähköinen julkaisu)
ISSN 1725-2490 (painettu julkaisu)

Euroopan unionin julkaisutoimisto
L-2985 Luxemburg
LUXEMBURG

FI